

N° 70, 80

Fragosa

Digitized by the Internet Archive
in 2016

O gravador Cartarius era del. de Jesus -
Este livro é extremamente raro. Impresso em 1585.

Contem o volume as duas partes.

Brunet não conhece este livro.

Camille Costello

Comprado em Coimbra em
1873

This book was engraved by Cartarius. It is very rare, was
printed in 1585. It is in two parts. Brunet did not
know of its existence.

Em um catalogo de livaria francez -

oferece um ex. por 100 fr. 70 fr. Cat. Tron, n° 4 de 1876
Vol n° 2 lib. em enc. ant. de mar

PASCE. ESURIENTES

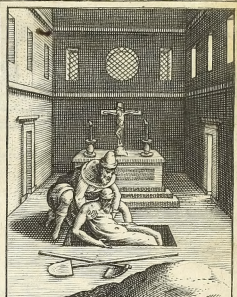
ICONE S
OPERVM MISERICORDIAE
CVM

IVLII ROSCII HORTINI
SENTENTIIS. ET. EXPLICATIONIBVS
PARS. PRIOR
EORVM QVAE AD. CORPVS. PERTINENT

IMPENSIS
BARTHOLOMAEI GRASSII ROM.
BIBLIOPOLAE
INCIDEBAT. ROMAE. MARIVS CARTARIVS
CIO IO XXCVI
CVM PRIVILEGIO

AVCTORIATE SVPERIORVM

SEPELI. MORTVOS

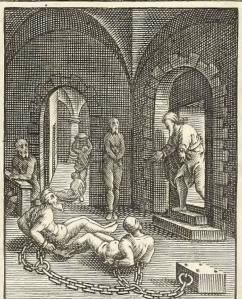
DA. POTVM. SITIENTIBVS

SVS. CIPE. PEREGRINOS

OPERI. NVDOS

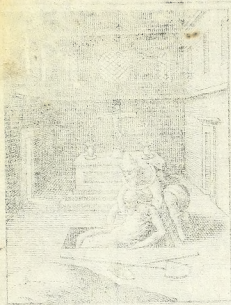
REDIME. CAPTIVOS

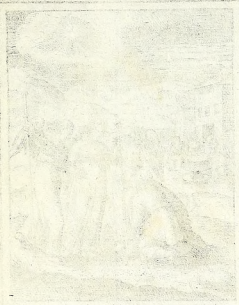
INVISE. AEGROTOS

2. De Don Antonio de Robles yulfman & J. M. S. y
C. de la Capilla Mayor de S. Pedro de
S. Domingo

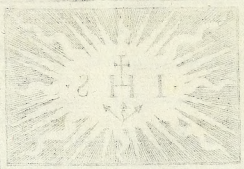
SEDELLI MORTVOS

SEDELLI MORTVOS

INVISI VITAE

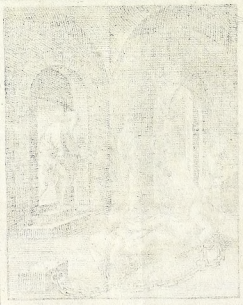
ICONE 2
OPERV MISERICORDIA
CVM

IVLII ROSSELLI HORTI
MENTITVS ET FAMILIARIVS
PARRICIDIVS
DIGNVS QVAM AD CORVVS TRADITVS

INTINVS
DARTORVM ET TRAVS
SITVOLA
INCIVS ET FAMILIARIVS
DIGNVS QVAM AD CORVVS
TRADITVS

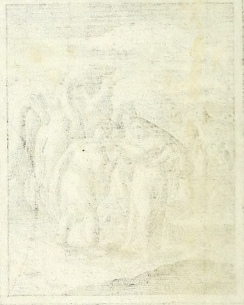
AVGVSTVS ET LATIVIVS

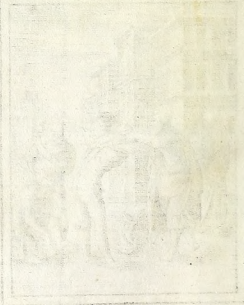
REDEME CAPTIVOS

SEDELLI MORTVOS

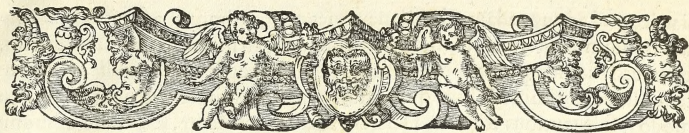

SEDELLI MORTVOS

OPERA INDIOS

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
P. CLAUDIO AQUAVIVAE
PRAEPOSITO GENERALI
SOCIETATIS IESV

Bartholomaeus Grassius Romanus Bibliopola S. D.

INTER eximias virtutes, quibus hominum vita ornari solet, Religiosissime Claudi Aquaviua, eorum munificentia, qui de alijs benemereri solent, maximo semper in pretio, atq. honore habita est, eius enim munere deliniti mortales, homines conditione naturæ sui similes cælo locarunt. & multo maiore quam vt in homines caderet veneratione dignos, Deorum nomine consecrarunt. Ita nimirum accepti

beneficij cogitatio mentes occupat, vt cum nullo modo is, qui accipit sibi satisfacere in referenda gratia posse videatur, non defuerint, qui consueque progressi sint, vt debitos vni vero Deo honores ad eos, a quibus beneficijs ornati essent, transferre non dubitarint. eodem profus affectu; sed veriore euentu Christiana Respub. ciues suos pietatis inter se opera exhibentes cælo attollit, dignosq. existimat diuinis instruta promissis, qui non inter sidera, sed inter cælites ipsos felicissimum locum obtineant. Est autem campus operum duplex, in quo excurrere Christianæ caritatis virtus soleat: nam cum & animo constemus & corpore, vtraq. pars proximi sæpe auxilio indigens pie ac misericorditer adiuuari potest. In his pietatis exercitationibus cum multos variis modis occupari videam, prout cuiq. certa quædam viuendi conditio data est; sane lætandum mihi esse video, quod in eius artis genere versari contigerit, in qua non exigua publice benemerendi occasio præbeat. Quis enim ignorat quantum vtilitatis humanum genus ex Bibliopolarum, ac Typographorum laboribus capiat? Eorum præsertim qui non ad ludicras fabulas libidinis, impudiciæ, aliorumq. scelorum conc-

liatrices, sed ad augendam Christianam pietatem, animosq. a flagitiis reuocandos studium conferunt. Hunc ego scopum cum ab initio propositum habuerim, conatusq. sim semper, vt ex mea officina prodirent opera, quæ publicam vtilitatem adiuuarent: tum hic liber qui modo in lucem editur eius generis est, vt non modo ipse legentibus vtilitatem vberem allaturus videatur, sed etiam admoniturus quemadmodum alterum alteri prodesse oporteat. Prodeunt enim vniuersæ misericordiæ opera in duas classes distributa, quarum ab vna corporibus, ab alia animis adiumentum queritur. Hæc, & imagines a Mario Chartario diligentissimo studio delineatæ oculis subiiciunt, & multo magis explicationes, quas summa cura vir & ipse non minus pietate quam liberali omni doctrina excellens Iulius Roscius Hortinus adiunxit animis consideranda proponunt. Cum igitur cogitarem in cuius potissimum nomine hoc opus appareret, tu mihi religiosissime Aquauia occurristi, cui id iure deberi videretur, vel ipso in primis Roscio rogante, qui quidquid est, florentissimo ordini Societatis I E S V acceptum refert, sub cuius disciplina in Seminario Romano IACOBI SABELLI Card. amplifs. singulari beneficio est institutus. id ipsum mea antiquissima in familiam tuam ac te in primis obseruantia suadebat. Tu enim fluuium illum aquæ viuæ splendendum, atq. vberem semper adamasti, a quo tamquam riuli eorum operum, quæ hic tractantur, exempla fluxerunt. Nam qui sub tuæ gubernationis prouidentia viuunt misericordiæ amantissimi Patres, hoc maxime institutum colunt, vt totos se ipsos, de quibus loquimur, actionibus dedant. Nullum est pietatis opus quod illi diligenter, ac studiose non peragant. In Xenodochijs ægrotos inuolunt, solantur, cibum præbent ac potum: per templa, vicos, fora, compita populum docent diuinarum rerum præcepta. In carceribus constitutos & consilio iuuant, & sub sidio: tum hortantur homines equo animo, vt condonent offensas, & iniuriarum obliuiscantur: singuli certas horas sepositis reliquis curis dant orationi: non pauci per varia collegia in instituenda iuuentute egregiam & religioni, & Reipub. operam nauant. Plurimi in remotas terrarum partes, atque in nouum vsque terrarum orbem disseminati, Christianæ fidei terminos propagare student. Horum omnium ordini vt gubernator in naui, in qua alij malos scandunt, alij huc atq. illuc per foros cursant, alij alia munera exercent, tu clauum tenens ac vigilans præes, atq. ita præes vt laborem, qui singulorum est, ad te vnum pertinere existimes. His de causis rem & mihi & tibi mirifice congruentem me facturum existimaui, si has piorum operum imagines, atque explicationes tum meo, tum etiam Iulij Roscij tui studiosissimi nomine tibi potissimum dedicarem. Tu, vt spero, optime Aquauia, non offerentis animum ex munere, quod est per se exiguum, sed ex animi propensione, ac voluntate munus ipsum quod offertur ponderabis. Tua vero tuorumq. omnium in his Iconibus pietatis insignia expressa conspiciens, merito etiam lætaberis. Vale, Romæ Idib. Ian. CIO IO XXCVI.

DE MISERICORDIAE L A V D I B V S IN VNIVERSVM.

MISERICORDIA, qua homo hominis calamitate commouetur, ad eiq. benefaciendum impellitur, præclarissima quædam virtus est, & quæ nunquam satis pro dignitate laudari possit. Prima illa eius laus esse videtur, quod Dei maxime propria dicitur, hominesq. qui eam complectuntur, Deo quam simillimos reddit. Ego (inquit idem ipse in Deuteronomio) sum Dominus Deus tuus, & faciens misericordiam in multa millia diligentibus me. Huius illi virtutis complures titulos aggerat Moyses cum sic inuocat: Dominator Do-

mine Deus misericors & clemens, patiens & multæ miserationis, ac verax, qui custodis misericordiam in millia, qui auersus iniquitatem & scelera atq. peccata. Canit David. Misericordia Domini super omnia opera eius. Nec multum dissimilibus verbis sapiens filius: Misericordia Dei super omnem carnem. Scio ait Ionas, quia tu Deus clemens, & misericors, & patiens, & multæ miserationis, & ignoscens super malitiam. Quid ipsa veritas in Euangelio? Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Quid Paulus? Obsecro vos per misericordiam Dei. Quid Iacobus? Misericordia super exaltat iudicium. Quid deniq. sancta mater Ecclesia? Deus, cui proprium est misereri semper, & parcere.

Alia quædam attributa diuini numinis abdita, atq. occulta sunt. Misericordia ita in aperto est, vt iure optima a Regio Propheta illo celebretur elogio: Secundum altitudinem cæli a terra corroborauit misericordiam suam. Quid in primis tam miserum, quam nihil esse, hoc est omnino non esse? Hanc Deus hominem de nihilo creando, ante omnia miseriam sustulit, at quale quantumq. creauit? Minuit eum paulo minus ab angelis: gloria & honore coronauit eum, & constituit eum super opera manuum suarum, omnia subiecit sub pedibus eius. Dedit ei pro domicilio paradisum, locum voluptatis & deliciarum; in quo, vt D. Gregorij verbis vtatur, ita positus erat, vt si se ad conditoris sui obedienciam vinculis charitatis adstringeret, ad cælestem angelorum patriam, quandoq. sine carnis morte transiret. O insignem diuinæ bonitatis munificentiam? Erat homo ad imaginem Dei conditus, æternus futurus, & immortalis, nulli calamitati obnoxius; sed felix ac beatus, celoq. sine interuentu mortis destinatus; at ille cum in honore esset, non intellexit, diuinum mandatum violando decidit a felici statu, originalem iustitiam amisit, mutauit illam gloriam in similitudinem vituli comedentis scœnum: nec tamen Dei infinita misericordia, quem semel erat complexa, destituit. Non statim post peccatum meritis supplicis affectus est homo, sed contentus Deus eum è paradiso emittere, mundum illi vniuersum tanquam domino, ac regi ad habitandum concessit. Quanta autem misericordia fuit, ei rationem atq. intelligentiam relinquere, qua, & sibi consulere, & ceteris animantibus posset imperare?

Deut. 5.

Exodi 34.

Psal. 144.

Iona 4.

Lucæ 6.

Rom. 12.

Iacob. 2.

Psal. 102.

Psal. 8.

14. Moral.

Psal. 48.

Psal. 105.

De misericordia

Pfal. 118.
32.

Quidquid igitur, vel sub cælo, vel in cælo est, humanæ commoditati, Deo miserante, deseruit: Misericordia enim Domini plena est terra. Agris fruges, collibus vvas; siluis ligna; intimis terrarum venis lapides, & varij generis metalla præbentibus. Misericordia domini plenæ sunt aquæ, seu marium, quibus vitur ad commercia, & copias, ex longinquis regionibus aduehendas, seu fluminum, quæ & campos irrigant, & regiones terminant, seu lacuum, lautis & preciosis piscibus abundantium; seu fontium, qui non ad potum modo & ad lauacra, sed ad delicias atque & oblectationem expetuntur. Misericordia Domini plenus est aer, quo spiritum ducimus, qui tenuitate, ac perspicuitate sua lucem excipiens varium nobis ac pulcherrimum mundi ornatum ostendit, quem sexcenta auium genera peruolant & ad usum nobis, & ad voluptatem iocunda, quo agitato modo lenes auræ ad æstus refrigerium excitantur, modo vehementes venti ad opportunitatem nauigationis exurgunt: modo vi spiritus attractis nubibus efficitur, vt fata imbris irrigentur. Misericordia Domini plenus est ignis, cuius & si remotior sedes philosophis ponitur lunæ proximæ; inferuit tamen illum diuina bonitas terris ipsi, ac lapidibus, vt & ad usum calefaciendi, & luminis & coquendorum ciborum ferriq; fabricandi vti possemus.

Gen. 1.

Ac si superiora spectemus: Misericordia quoq; Domini plenum est cælum. Quis enim non intelligat cælestium rerum officia ad usum humanæ vitæ esse temperata? Fecit, inquit Moses, Deus duo luminaria, luminare maius, quod præflet diei, & luminare minus, quod præflet nocti. Igitur sol perenni cursu, & spatii inæqualibus orbis annuos; oriens diem exeret ad laborem, occidens noctem offundit ad quietem; abscedens longius hyemem facit; accedens propius æstatem reducit. Ver quoq; & autumnum pari ferme abscessu, & accessu reuocat. Quorum quatuor temporum vicissitudine hybernus pruinis in vbertatem terra pinguescit, verna temperie floribus spem fructus afferentibus prata renident, æstiuo calore fructus ipsi, frugesq; ad maturitatem perducuntur; autumnali copia ad vitam sustentandam cællæ omnis generis cibariis complentur. Luna quoq; noctium gubernatrix & auctrix etiam; & imminuti splendoris vicibus mensium spatia distinguit, & cæcas horrendiq; occultato sole tenebras fulgore suæ claritatis illustrat, vt æstiuæ itinera, & expeditiones, & opera sine labore, ac molestia confici possint. Astra etiã cetera quid aliud, vel ortu, vel occasu suo præstant, nisi quod certis stationibus varias temporû opportunitates hominum actionibus subministrant?

Ioan. 3.

Æterna hæc sunt diuinæ misericordiæ monumenta toto mundo diffusa, quibus nos ne post peccatum quidem primorum parentum spoliare Deus voluit; sed omnia vt initio creationis suæ propter hominem facta erant, homini possidenda, ac fruenda reliquit. Quid autem de reddita humano generi salute dicemus? Tota enim Adæ progenie primæ illius inobedientiæ lapsu perditâ, atq; ad inferos ruen- te, sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, qui infirmitate nostræ carnis assumpta cladem illam reparauit, nosq; ex Orci faucibus ereptos, cælo, de eius possessione depulsi eramus, propria morte restituit. Quod maius dari poterat specimen misericordiæ? Quam merito hoc admirabile pietatis sacramentum appellat Apostolus; cum quo ita magna erga nos beneficia coniuncta sunt, vt ne ad ea quidem recensenda sufficere valeamus. Statim enim atq; per crucem exaltatus est Christus a terra, omnia traxit ad se ipsum; sacræ videlicet fidei prædicatione toto orbe disseminata, omnes gentes, ac nationes, quæ antea crassis ignorantia tenebris offusæ iacebant veritatis luce sunt illustratæ. Cuius autem veritatis? cælestis nimirum atq; diuinæ, ad quam philosophia terrena, tanquam noctua ad solis radios penitus eçcutiebat. Nec cognitio modo veri ac falsi, mundo data est; sed gratia tanquam a fonte per septem sacramentorum riuulos copiose defluxit. Iure igitur Pater misericordiarum Deus à D. Paulo, & diues in misericordia dictus est, meritoq;

hanc primam misericordię laudem ponimus, quod Dei maxime propria est, ac peculiaris.

Alterum huius eximie virtutis decus ex primo nascitur, quod cum homo ad imaginem & similitudinem Dei conditus sit, manifesto conuincitur, nullam ex omnibus virtutibus magis homini conuenire, quam misericordiam. Itaque sicut nulla est diuinior, ita quoq. nulla est humanior virtus. Hoc ne gentium quidem philosophiam latuit, quę hominem sociale animal, & communi bono genitum asserit: cuius positionis non Platonici tantum, aut Stoici, aut Peripatetici; sed etiam Epicurei ipsi defensores, qui omnia ad voluptatem referenda esse dixerunt. Nam si voluptas querenda est & quies & ocium, vt vitę commoditas laudetur, necesse est misericordia, cuius beneficio hæc inuicem inter homines exhibentur. Et profecto mutuum hunc inter nos humanitatis affectum naturę in primis communio, & similitudo commendat. Quid enim tam naturale, quam vt diligamus eos, qui eadem carne, iisdem neruis, iisdemq. ossibus, quibus nos compaginati sunt? Qui eiusdem aspectus decore refulgent, idem vitę stadium currunt, easdem actiones exercent, ad eundem exitum tendunt, ad eandem beatitudinem sunt creati?

At quam iuste profanus quidem; sed nimis in hoc verus historicus conqueritur? Cetera animantia in suo genere proprio degunt, congregari videntur, & stare contra dissimilia; Leonum feritas inter se nõ dimicat. Serpentum morsus non petit serpentes, ne maris quidam belluę, ac pisces, nisi in aduersum genus seuiunt. At homini plurima ex homine sunt mala. Certe omnino naturę repugnans est, ac rationi, vt mitiores inter se fera; quam ipsi inuicem homines videantur. Hoc argumẽto vsus est Esaias, dicens: Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despereris. Caro nostra est proximus noster. Ex vna matre & vno patre descendimus. Si putamus, inquit Augustinus, non esse proximos, nisi qui de eisdem parentibus nascuntur, Adam, & Eua intendamus, & omnes fratres sumus. Quin sicut vna est natura omnium nostrum, ab eodemq. principio propagata, ita eisdem omnes miseris subiecti sumus. Communitas igitur miseriarum efficit ipsam misericordiã, tanto magis hominis propriam. In omnes enim ab initio prolata illa sententia est. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: totumq. genus humanum illa patientissima Iob querela complectitur. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miseriis. Si igitur, quemadmodum ait Apostolus, Et quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra; quid non æquum erit, cogitando in eandem calamitatem, quę proximum premit, nos quoq. posse incidere, misericordia commoueri?

Sed & animantibus ratione carentibus, ac siluestribus feris videmus, naturam, peculiarem quandam erga hominem pietatis instinctum ingenerasse. Itaq. antiquis historiis homines celebrantur, quos aut lupa, aut canis, aut capra, aut vřsa, aut cerua, aut alię quępiam fera; admotis vberibus incredibili pauerunt humanitate, vt manifesto appareat misericordiam non humanissimam modo esse virtutem, sed maxime etiam communem & naturalem. Hanc præcipue in nobis diligit Deus, vt toties in scripturis testatur. Misericordiam volo, & non sacrificium, per Oseam & in psalms, Misericordiã, & veritatem diligit Dominus. & in Prouerbiis, Facere misericordiam, & iudicium magis placet Deo quam victimę. Et apud Micheam: Indica bo tibi o homo quid bonum, & quid Deus requirat a te: vtiq. facere iudicium, & diligere misericordiam. Deniq. innumeris locis cum in veteri tum in nouo testamẽto confirmatum est, eos maxime Deo gratos esse, quorum insignia extant erga proximum opera misericordię. Nec mirum, si misericordes diligit Deus, cum sit ipse maxime misericors. Omne enim animal diligit simile sibi, vt est in Ecclesiastico.

Hinc tam multiplex huic vni virtuti proposita remuneratio, & tam varia præmia, vt nihil possit esse iocundius, quam illa memoria sæpius & cogitatione reco-

Pli. lib. 7. hist. natur.

Esa. 58.

Lib. de disci pl. Christiana.

Gen. 3. Iob. 14. 1. Cor. 12.

Osee 6. Psal. 83. Prou. 21. Miche. 6.

Eccle. 13.

De misericordia & laudibus

Pfal. 40.

Pfal. 111.

Prou. 11.

Eccle. 16.

Pfal. 23.

Eccle. 40.

Matth. 5.

1. ad Tim. 4.

Prou. 14. &

17.

Matth. 25.

Prou. 19.

Prou. 3.

Aff. 10.

Eccle. 29.

4. Reg. 4.

a Ex vira q̄

habes Meta

phrases.

b Ioan. Fr̄

ciscus Taras

fareñ lib. 1.

de reb. Sar

dois sub an

no mundi

4260. p.

75.

c Lege etiã

hisoriam S.

Gauini de

scriptom ab

Antonio Ca

no, Saluato

re Salepntio

Archiepif

copis Eccle

się Turrita

nã & magi

stro Petro

Io. Gribal

dis.

d Hãc histo

riam refer

lere. Quid enim illis scripturarum verbis dulcius esse potest? Beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Locundus homo, qui miseretur, & commodat: disponet sermones suos in iudicio. Benefacit animæ suæ vir misericors. Omnis misericordia faciet locum vnicuiq. secundum meritum operum suorum. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur. Qui sequitur iustitiam, & misericordiam inueniet vitam, & iustitiam. Gratia sicut paradus in benedictionibus, & misericordia in seculo permanet.

Omnia autem vno versiculo Christus complexus est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sed quomodo modis misericordiam consequentur? Quibus vero non consequentur? Pietas enim ad omnia utilis est, inquit D. Paulus, Promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Utilis ergo est misericordia, & pro præsentis vitæ bonis acquirendis, & futuræ. Date diuites, & dabitur vobis. Nolite metuere, ne charitatem pauperibus exhibendo, diuitiæ vestræ minuantur. Qui dat pauperi, non indigebit, inquit Salomon. Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius. Quare, vt suis locis ostendemus, experientia compertum est, eorū opes, qui erga egentes munifici ac liberales fuerunt, diuinitus auctas esse, constituente Deo super multa eum, qui fideliter pauca bona sibi commissa dispensasset. Iure igitur in Proverbiis scriptum est: Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Reddet enim Deus super panem, seu vinum, seu vestimentum, quod pauperi dederis cum fœnore; terrena sç. substantias pauperibus distributas, vt B. Gregorius ait, magis, magisq. multiplicabit. Quod idem a Salomone manifeste promittitur dicente: Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarū da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.

Iam quicquid in vita iuste optari potest à Deo, nulla ratione melius, quam suffragantibus misericordiæ operibus possumus impetrare. Quas enim in terris elargimur eleemosynas, quemadmodum in actis Apostolorum legitur, ascendunt ante conspectum Dei: tunc fit, quod in Ecclesiastico promittitur: Cõclude eleemosynã in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Recordemur piæ illius Sunamitiuis, quæ cœnaculum fecerat, vt quoties Helisæus propheta Sunam trãsiret inuitatus in eo exciperetur: ob hoc cum virum senem haberet, & ipsa esset sterilis orante Helisæo meruit esse masculæ prolis mater. Quale a donū multo post tempore in Christiana Ecclesia Euphemianus cuius Romæ nobilissimus, ex familia Sabela, & Aglaia vxor eius eiusdem misericordiæ merito impetrarunt. Pollentes enim diuitijs, cum filium habere non possent, quotidie stratis triclinijs pauperculos domi conuocatos reficiebant, propriis manibus ministrantes. Quibus pietatis officijs meruerunt parentes fieri celeberrimi viri Alexij, quem ob eximiam sanctitatis famã merito inter familię suę decora Illustrissimi Sabelli proceres numerant. Eo autem adepto filio, eoq. vnico contenti, deinceps cõtinentiam inter se perpetuam coluerunt. Tot igitur fructus peperit eleemosyna, vt sterili partum daret, partui sanctitatem parentibus castimoniam, omnibus æternam felicitatem.

Admonet hic locus, quoniam in Romanū hominem incidimus, vt b alterū eiusdem vrbs & familię lumen B. Gauinū c nullo modo silentio prætereamus, qui miraculo ostendit eleemosynam non modo sterilitati fecunditatem, sed etiam corpori sanitate promereri. Anno d enim à C H R I S T I ortu circiter millesimo præfectus provincię Sardinie grauer lepræ morbo infectus tenebatur: cui apprensus B. Gauinus in somnis, locum indicauit in ciuitate Turritana, in quo suum & Proti ac Ianuarij sociorum in martyrio, corpora per ducentos annos delituerant: iussitq. præfecto, vt si is morbo liberari vellet, sumptibus non parcens, templum Deo viuo ac vero suo nomine edificaret. Qui expergefactus ad locum sibi ostensum perrexit, atq. architectis adhibitis eo ipso in monte, qui sibi fuerat præmonstratus, atq. Vrbi Turritanę imminet, magna impensa templum magnificentum, quod est totius

in sulę metropolis, quodq. ad hanc diem vsq. plūbeis laminis operto cum insignijs familię Sabellę visitur, extruxit. Quo factō Prefectus à lepre lue, qua diu grauissime laborarat, conualuit.

Eft igitur illud etiam eleemosynę genus Deo pergratum, quę in diuini cultus ornatum extrūctionem, ac reparationem ecclesiarum refertur. Cuius operis vsus pręcipue a magnatib. atq. opulentis viris postulatur, qui vno tēpore & Deum honorant, & non obscurā populis tenuioribus eleemosynam elargiuntur, quibus cōmoditatem prębent, vt patefactis tēplis rei diuinę, suarumq. animarū saluti vacare possint. Hęc spectasse illos credēdū est, quib. huiusmodi beneficētia vti graue non fuit. Inter quos ne ab Illustris. familia Sabella, quādo in eius mentionē incidimus, discedamus, inter ceteros, quatuor ex ea Pontifices locū insignem tenent. Nam & S. Liberius ē basilicā B. Marię ad Pręsepe Io. Patrity Rom. adiutus eleemosynis diuinitus ædificauit, & Gregorius II. ab eadē stirpe oriūdus tēpla BB. Petri & Laurētij extra muros instaurauit: quę itidem reparauit Honorius III. cuius ibidem adhuc extat nomen & imago emblemate vermiculato: Ac Honorius IV. ē Ecclesiā S. Pauli amplam atq. magnificam prope Albam ditionis SABELLORVM ædificauit. Quam modo ecclesiam a uorum vestigijs insitens Iacobus Sabellus Cardinalis amplissimus summi Pont. Vicarius, ac summus Inquisitor exornare, & amplificare, rebusq. ad diuinum cultum necessariis instruere singulari munificentia non desistit.

Custos est quoq. eorum hominum, qui misericordiam diligunt, soletq. eos à multis periculis tutari; quemadmodum illa Dauidis precatio pro homine misericordie ostendit: Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius. Itaque & Sapiens eius filius: Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Nec solum longęuam vitam conseruati ijs, qui pietatem coluerunt legimus; sed etiam amissam restitutam. Quo enim merito Tabitha illa in actis Apostolorum digna habita est, quę a B. Petro ad vitam reuocaretur, nisi quia plena erat operibus bonis, & eleemosynis, quas faciebat? Statim enim ac sanctus Apostolus eo loci venit, vbi pia mulier defuncta erat, circumsteterunt eum omnes viduę sientes, & ostendentes tunicas, & vestes, quas faciebat illis: Quo aspectu incitatus Petrus, Tabitham a morte suscitauit: & cum vocasset sanctos ac viduas, assignauit eam viam. B. quoque Ioannes Drusianam vitam reddidisse legitur, pauperum precibus permotus, quorum illa inopiam sua ope sustentauerat. Sed hęc exempla ad ostendendam huius virtutis præstantiam valent quidem multum, ceterum rara sunt, & singularia.

Illud vero frequens, ac vsitatum, & maxime oprabile, quod custodiēte Deo illorum vitam, qui misericordię operibus delectantur, fit, vt et si in varia peccata pro humana fragilitate labantur, habeant tamen de illis spatium pænitendi. Petrus cognomento Telsonarius, cuius diuitiæ cum auaritia certauerant, eleemosynę nihil vnquam homini dederat, nisi quod semel flagitanti importune pauperi panem vnū in os iratus contorserat; hic tamen morbo graui correptus, ac iam parum de vita securus, horas aliquot exanimis iacuit. Postquam autem est excitatus, narrauit sibi interim visum esse, se ante tribunal Dei in cęlo sistsi, ab aliis accusari, ab aliis defendi: cumq. ad merita eius expēdenda libra in medio posita esset, in altera lance vniciū panem illum appensum, quem ira percitus proiecerat, in altera peccata, quę commiserat, & cum exęquatum vtrinq. pondus staret, reuerti, ac pani superaddere aliquid, quod præponderaret sibi imperatum, si multorum criminum ingentes pēnas cuperet euitare. Itaq. cum valetudinem recuperasset, quę auare congererat, liberaliter effundendo, nihil sibi reliqui fecit, nisi spem æternę a Deo remunerationis. Quod si tātum per vim extorta valuit eleemosyna, vt pænitentia tempus homini antea ab omni pietate alieno obtineret, quanti meriti misericordiam benigne exhibitam apud Dominum futuram existimamus?

Bartholomeus Scaccap^o
de Viquisao
canonicus
Turritan. 4
fundatione
ac consecratione
Ecclesie S. Gai-
ni, que fuit
facta anno
ccccxvii
die 11. Maij
& impressa
est Romę
anno 1547.

e Histo. mo-
nastica,
Lege etiam
de D. Ale-
xio Marul.
lib. 1. c. 8.
Fulgof. l. 4.
cap. 4.
f Blondus
in regione La-
tina Italia
illustratę.
Psal. 40.
Prouer. 20.
Act. 9.

Marulus li
1. cap. 2.

De misericordia laudib.

Ast. 10.

Hæc est virtus, quæ Cornelio Centurioni, cuius elemosynę ascenderāt in memoriam in conspectu Dei, etiam si gentili Angelum de cęlo, Petrum ab Ioppe vique Cæsaream euocauit, dignum vtiq. reddens qui angelico colloquio perfrueretur, a principe Apostolorum & Ecclesię baptizaretur, a spiritu Sancto ante baptismum visibiliter illustraretur. Eadem de causa, & beatum Eustachium tradunt ex ethnico Christianum factum, ex Christiano martyrem, immortalitatis palmam assecutum. Cæsaris enim Traiani temporibus magister equitum super cornibus certui, quę venando insecutus fuerat, CHRISTVM in cruce fulgentem videre meruit, qui dum ob ipsius erga egentes beneficia, ei se apparuisse diceret, & mysteria veritatis referret, credentem baptizari iussit, vt qui charitate miseros complexus erat, dignus fieret, qui inter vere beatos reciperetur. Quis in istis illud Esaię oraculum manifeste expletum non intelligit? Si effuderis esurięnti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua. In tenebris enim crasse gentilitatis verfantēs, misericordiã sunt assecuti, vt lux eis euangelicę veritatis ostenderetur:

Marulus li. 1. cap. 2. Et de eodẽ lib. 5. cap. 2.

Esa. 58.

Tob. 12.

Prouer. 21.

Dan. 4.

Rom. 2.

Eccli. 3.

Iacob. 1.

Heb. 13.

Eccli. 29.

Sed & iratum Deum iamq. ad vlscēda scelera nostra parati, nihil magis placat quam misericordia. Hinc Raphael illa vtriq. Tobię de elemosyna dicebat: Elemosyna a morte liberat, & ipsa est quę purgat peccata, & facit iuenire misericordiã, & vitam ęternam. Salomon autem, Munus, inquit, absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. Nabuchodonosor Rex gentilis erat, qui & humanę fragilitatis oblitus omnipotenti Deo æquari volebat, cumq. hoc prædiceretur quod regno eiecus cum bestiis vitam esset acturus, elemosynis tamen mutari quodammodo iudicium Dei, & iram placari posse intellexit, Daniele dicente: Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet tibi Deus. Quę verba cum in omnes peccatores conuenire possint, non de iis accipienda sunt, qui in flagitiis obstinate hærent immergi, sed de iis qui emergere ac penitere voluit. Vana enim, & impudēs esset fiducia, si quis peccata nõ deserens, ea se elemosynis redempturum crederet, quasi vero porrecta stipe corrũpi possent Deus, vt scelera non puniat. In hoc hominum genus illud Apostoli conuenit, An ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundũ duritiam tuam, & cor impenitens thesaurizas tibi iram.

An non igitur vere a Salomone dictum est: Sicut aqua extinguit ignem, ita elemosyna extinguit peccatum? Verum id quidem quam quod verissimum, sed vt aqua extinguat ignem, non addas ligna, non statim prunas excites oportet, alioquin crescente incendio, maioris flammę calore consumptus humor euanescet. Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, ait CHRISTVS; si pœnitentiam egeritis, intelligẽdum est. Nam idem alio loco: Nisi pœnitentiam, inquit, egeritis, omnes similiter peribitis. Virtus est misericordia, & insignis quidem, atq. diuina. Quomodo autem virtutis nomine digna esset, si faueret vitiis? si licentiam peccandi præstaret? Porro quia virtus est, non delinquentes adiunat, sed pœnitentes emundat. Quare D. Iacobus cum dixisset: Religio munda, & immaculata apud Deum, & patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulationibus eorũ, adiunxit statim, ne mutila esset definitio, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Condonantur ergo misericordię peccata, quia diuina bonitas mouetur ad gratiã suã subsidii eis largiendum, qui fuerint misericordes. Hęc gratia, & ne in posterum peccata committantur, adiunat, & vt ab iis, quę iam commissis expiemur. Hoc inuebat Apostolus, cum ad Hebręos scriberet, Beneficentię & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostiis promeretur Deus.

Quis igitur cum summam in se ad aliquod genus vitij procliuitem agnoscat, vt illud fortiter superare possit, misericordiã armis instrui, ac muniri recuset? De hac enim scriptum est: Super scutum, & super lanceam aduersus inimicum tuum pro te pugnabit. Siue igitur libidinis facibus inflammari, seu stimulis auaritię pungeris,

seu feruore inuidiæ, aut superbiæ vento agitaris, seu alterius peccati tentatione oppugnaris, virtutem hanc præclarissimam amplectere, & cum propheta dicit. Misericordia mea, & refugium meum. Frange esuriētī panem tuum, vt dicit Esaias, quia tunc inuocabis, & dominus exaudiet, & clamabis, & dicit, ecce quia misericors sum dominus Deus tuus. Aderit Deus homini misericordi adiutor, vt vim diabolicarum impugnationum vincere, vt in gratia maiestatis suæ conseruari possit, eleemosyna enim viri, inquit sapiens, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis, quasi pupillam conseruabit.

Eccli. 29.

Iam expiatis peccatis, dæmone superato, diuina gratia in nobis aucta quid amplius à misericordia desiderare possumus, nisi vt Deo nos offerat pro innocentia suscipiendos, pro iustitia remunerandos? Hoc ita futurum Regius Psaltes testatur, dum de beato viro canit: Disperfit dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi, cornu eius exaltabitur in gloria, vt intelligamus per charitatis beneficentiæq. opera aditum nobis ad cælestem beatitudinem aperiri. Quod idem aperte

Psal. lxx.

CHRISTVS in Euangelio prædixit, cum se ijs qui misericordes fuerint dicturum in nouissimo die pollicetur. Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est a constitutione mundi. Quam sententiam quo-

Matth. 25.

niam infra in extremi iudicii explicatione sumus vberius tractaturi, vbi locus poscit, vt quæramus cur potissimum de misericordiæ operibus rationem cælestis iudex est requisiturus, finem huic narrationi imponemus, sperantes in Domino fatis ex his, quæ diximus, pium Christianū ad eximiā misericordiæ virtutem complectendam in vniuersum esse animatum.

DE PIIS MISERICORDIAE OPERIBVS EXHIBENDIS

Loci quidam communes.

Deut. 15.

Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos, vt benedicat tibi Dominus Deus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem.

Deut. 15.

Si vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatē deuenit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum: sed aperies eam pauperi.

Ibidem.

Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, vt apertas manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum versatur in terra.

Tob. 4.

Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllō paupere: ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini.

Luc. 14.

Tob. 4.

Quomodo poteris, ita esto misericors si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis.

Ibidem.

Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animā ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.

Tob. 12.

Bona est oratio cum ieiunio: & eleemosyna magis quam thesauros auri recondere. Quoniam eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & vitam æternam.

Tob. 14.

Et filijs vestris mandate, vt faciant iustitias & eleemosynas.

Psal. 111.

Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi.

Proverb. 3.

Honora Dominum de tua substantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.

Prover. 21.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & nō exaudietur.

Prover. 28.

Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

exhibendis.

Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna reficit peccatis.

Eccli. 3.

Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes: oculos tuos ne transfertas a paupere: animam elurientem ne despexeris, & non exasperes pauperem in inopia sua: ab inope ne auertas oculos tuos.

Eccli. 4.

Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abijcias, & non auertas faciem tuam ab egeno.

Ibidem.

Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi in mansuetudine.

Ibidem.

Omnis misericordia facit locum unicuique secundum meritum operum suorum.

Eccli. 16.

Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

Eccli. 29.

Eleemosyna viri, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conferuabit & postea resurget & retribuet illis retributionem.

Ibidem.

Date, & dabitur vobis: mensuram bonam & confertam, & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Luc 6.

Dorcas erat plena operibus bonis, & eleemosynis.

Act. 9.

Erat Cornelius eleemosynam multam faciens.

Act. 10. &

Isaacius Angelus Imp. Græcorum in templa ac monasteria liberalissimus fuit, quæ ruinosa suffulsi, vetustate deformata incrustationibus & picturis illustrauit, & magna hebdomada, quæ Pascha præcedit, viduas eleemosynis, & pauperes virgines dote iuuabat.

Marulus l.

1. cap. 2.

Nicetas l.

3.

Germanus Altisiodiorenسيس Burgundiæ præfectus vna cum vxore religionis voto suscepto, magistratum vltro deposuit, & opes suas pauperibus erogauit.

Marulus l.

1. cap. 2.

Gallicanus vir fortissimus Christianus factus, dignitatis suæ abiecit insignia; & quæ stipendiis ac victorijs parauerat, pauperibus elargitus est. Marul. lib. 1. cap. 2. & Sabell. lib. 2. cap. 1.

Lupus Senonum Archiepiscopus regia stirpe natus, opes suas pauperibus elargitur. Marulus lib. 1. cap. 1.

Epiphanius Salaminensis Episcopus facultates suas pauperibus distribuit. Ad hunc vt communem œconomum pecuniæ pro pauperibus mittebantur, cumque aliquando ærarium esset exhaustum, incerto auctore loculi auro pleni in eius ædes illati sunt. Sozomenus lib. 8. cap. 14.

D. Cyprianus Afer a Cæcilio ad fidem vocatus, vt D. Hieronymus ait, omnes suas opes pauperibus donauit, idemque de eleemosyna sermonem elegantissimum inter ingenij sui monumenta reliquit.

De misericordia operibus

Clemens primus Pont. etiam in longinquas regiones indigentibus sub-
sidia transmittibat, & neminem qui ad fidem venisset mendicare
passus est, Marulus lib. 1. cap. 2. quo loco plurima alia habet exempla
aliorum.

Homo Constantinopolitanus Christum, qui manet in omnem æter-
nitatem, curatorem filij eligens, pauperibus, omnia sua bona eroga-
uit.

Perinde filius egens relictus, à viro ditissimo filiam in matrimoniū acce-
pit, quo factum, est vt magis quam antea abundaret. ex Prato spiri-
tuali, cap. 101.

Ethnicus homo quinquaginta aureos pauperibus erogans, trecentos ex
pretioso lapide in piscis vtero reperto retulit: quo factus est Christia-
nus. lege in Prato spiritali, cap. 185.

Mosus mercator Tyrius quinque auri libras pro cleemofyna elargitur,
qua carcere ereptus est, & pristina restitutus dignitati Pratum spiri-
tuale, cap. 186.

Euagrius philosophus à Synesio Cyrene episcopo sacro iustratus lau-
cro, trecentos aureos offert pauperibus distribuendos, chirographo
accepto ab episcopo, quo pollicebatur se in futuro sæculo restitutu-
rum. Res ita acta est. Moritur Euagrius, qui tertio post funus die ei
visus est, fassusq. se debitum recepisse. Reueratus tumulus toto popu-
lo spectante, atq. in eius manibus chirographus hac subscriptione
reperitus. Ego Euagrius philosophus tibi Sanctissimo Domino Synesio
episcopo salutem. Accepi debitum in his litteris manu tua, satisfac-
tumq. mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum, quod
dedi tibi, & per te Christo Deo ac Saluatori nostro. quod chirogra-
phum in Cyrenensi Ecclesia inter reliquias haberi in vasis sacris te-
statur Leontius Episcopus in Prato spiritali, cap. 195.

De operibus manu exercendis in pauperum subsidium, lege Marulum,
lib. 3. cap. 9.

De Spiridonis eleemofynis, lege Euseb. lib. 10. cap. 5. & Socratem in tri-
partita, lib. 1. cap. 10.

Ephræm apud Edessenos 300. mēsas famis tempore parauit: Nicepho-
rus, lib. 9. cap. 16. immo & agri concessi sunt a Valente Basilio ad hoc
munus exercendum. Niceph. lib. 11. cap. 18.

Legendæ sunt orationes tres D. Gregorij Nissenii magni Basilij fratris,
de pauperibus amandis, & benignitate complectendis: quarum alte-
ra tota posita est in interpretatione eorū verborum Euangelij, qua
tenus vni ex his fecistis, mihi fecistis.

In hæc ipsa verba D. Chrysol. in cap. 25. Matthæi homilias scripsit, quas

habet tomo 2. suorum operum: qui etiam legendus est passim, sed
præcipue Lucæ 16. vbi habet ea de re quatuor homilias, & in tomo
5. habet sermones duos de eleemosyna, & alterum de misericordia, &
tomo 4. habet plurimos alios sermones eadem de re.

Isidorus de diuitiis & eleemosyna elegantissime loquitur, lib. 3: de sum-
mo bono, cap. 64.

D. Augustinus scpe, sed videndus in tract 5 1. in Ioan. vbi explicat illum,
Si quis mihi ministrat, me sequatur. & eiusdem temporibus D. Pauli-
nus, qui re & verbo eleemosynam faciendam docuit, legendus est in
epist. de gazophilacio.

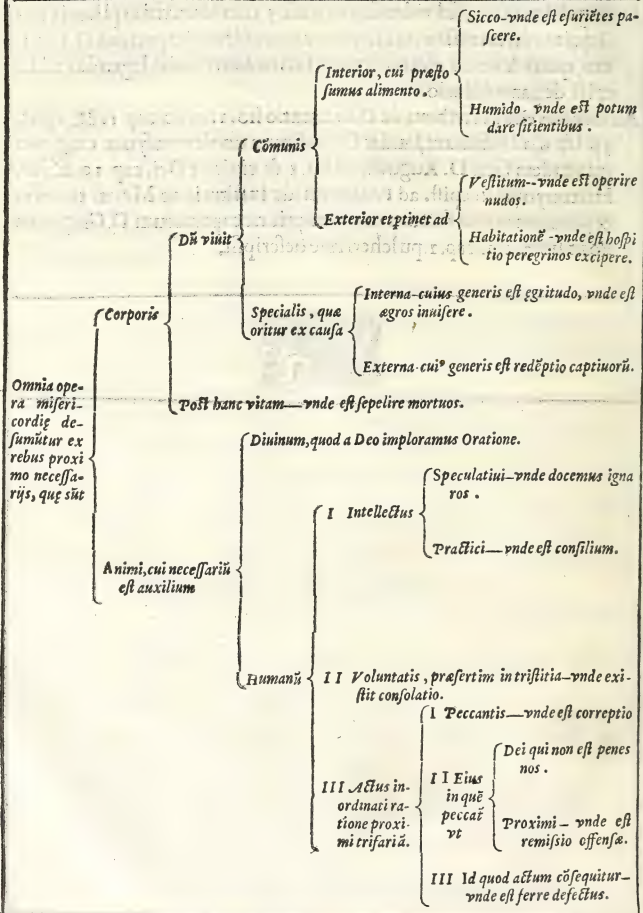
Ambrosius etiam scribens de D. Laurentio lib. 1. offic. cap. 1. & epist.
36. lib. 6. ad Sabinum, laudat D. Paulinum ob eleemosynas erogatas:
quod idem facit D. Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 10. & D.
Hieronymus in epist. ad Paulinum de institutione Mona. tomo 1.
& præclarum eius factum in redemptione captiuorum D. Gregorius
Pont. lib. 3. dial. cap. 1. pulcherrime descripsit.

T A B V L A I.

D E D I S T I N C T I O N E V I I .

operum Misericordiarum corporalium tum spiri- tualium ex D. Tho. 2. 2. q. 32. art. 2.

Omnia opera misericordie de-
sumuntur ex rebus proxi-
mo necessarijs, que sunt

Animi, cui necessarium
est auxilium

Post hanc vitam - vnde est sepelire mortuos.

Diuinum, quod a Deo imploramus
Oratione.

I Intellectus

Speculatiui - vnde docemus
ignaros.

Practici - vnde est
consilium.

Humanum

II Voluntas, preesertim in
tristitia - vnde existit
consolatio.

III Affectus inordinati
ratione proximi trifarij.

I Peccantis - vnde est
correctio

Dei qui non est penes
nos.

Proximi - vnde est
remissio offensae.

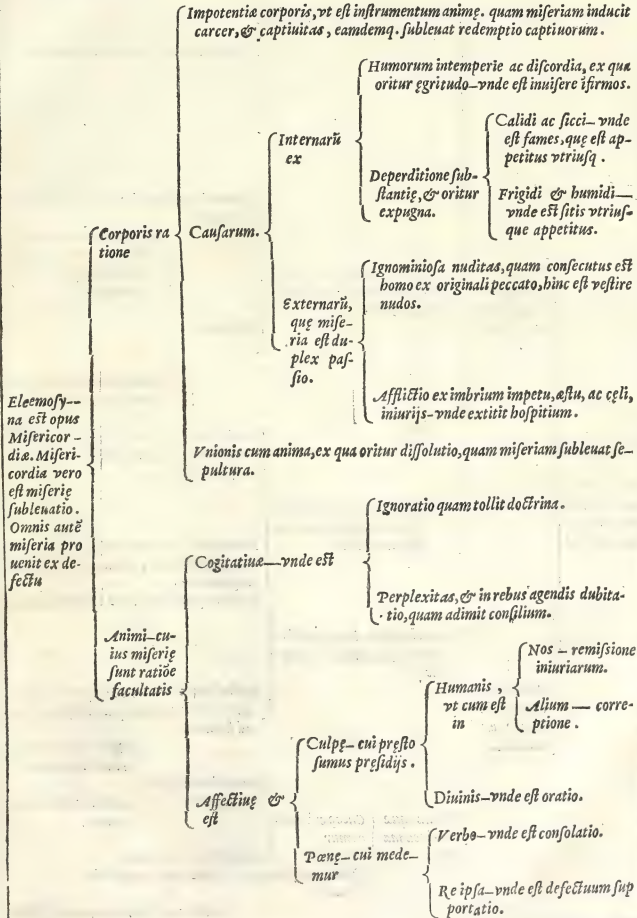
III Id quod actum consequitur -
vnde est ferre defectus.

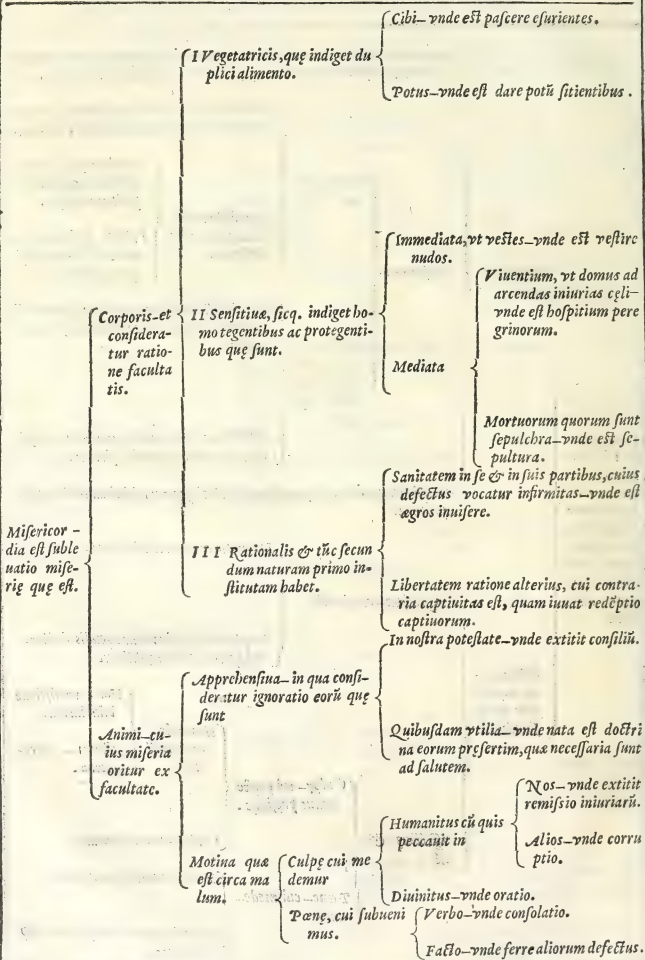
TABVLA II.

DE DISTINCTIONE OPERVM

Misericordia, ex Alense p. 4. q. 29. m. 2.

TABVLA III.
DE DISTINCTIONE OPERVM
Misericordia, ex eodem Alense ibidem expressa.

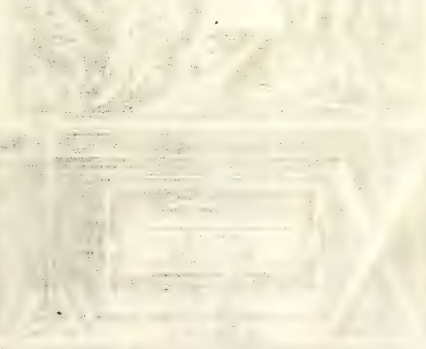
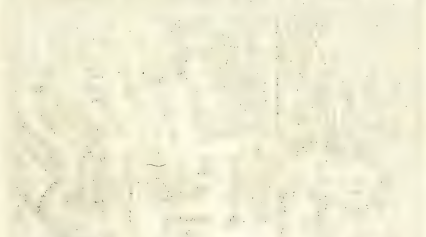
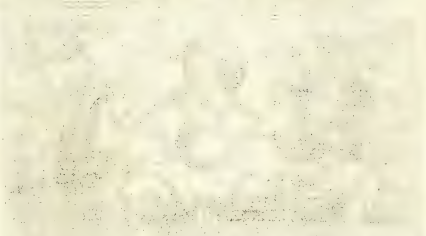
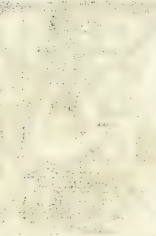

THE
MUSEUM
OF THE
CITY OF BOSTON
No. 100
1857

THE
MUSEUM
OF THE
CITY OF BOSTON
No. 100
1857

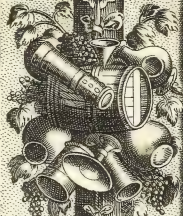
VENITE-BENEDICTI
PATRIS-MEI
POSSIDETE-PARATV
VOBIS-REGNV
A
CONSTITVTIONE
MVNDI
MATTHAEI-CAPITE
XXV

DISCEDITE-AME
MALEDICTI-IN
IGNEM-AETERNVM
QVI
PARATVS-EST
DIABOLO-ET
ANGELIS-EIVS
MATTHAEI-CAPITE
XXV

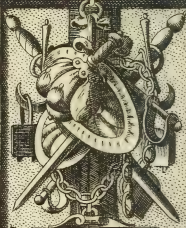
PASCE
ESVRIENTES

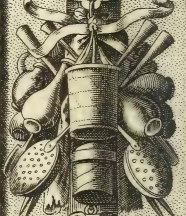
DA POTVM
SITIENTIBVS

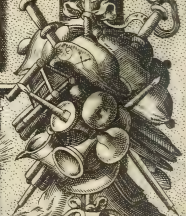
COOPERI
NVDOS

REDIME
CAPTIVOS

VISITA
INFIRMOS

SEPELI
MORTVOS

COLLIGE
HOSPITES

DE EXTREMO IVDICIO ENARRATIO.

QUONIAM de operibus misericordiæ CHRISTVS requiritur est in extremo iudicio rationem, operæ precium me facturum arbitror, si antequam explanationem sigillatim aggredior, ex sacra scriptura, ac sanctorum Patrum monumentis eius diei quasi imaginem quandam ante oculos proponam: deinde vero cur eo tempore potissimum de iis postulaturus sit rationes aliquot in medium afferam. Præconcepta enim fide, quæ Christianorum animis perpetuo debet in hære, ac salutari incusso terrore eius tam tremendi iudicij, fiet, ut accendamus magis ad ea opera, quæ nos tunc temporis egisse maxime optaremus.

In primis igitur de iudicio futuro extat testimonium Enoch viri sanctissimi, qui antiquissimis illis temporibus e terris ad beatas Paradisi sedes raptus est. Ecce, inquit, venit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impictatis eorum, quibus impie egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij. Et Esaias Deum quasi virum armatum expressit. Indutus est iustitia ut lorica, & galea salutis in capite eius: indutus est vestimentis ultionis, & operatus est quasi pallio zeli. sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem inimicis suis. Quod ipsum indicavit Salomon cum diceret. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiã, & accipiet pro galea iudicium certum. sumet scutum inexpugnabile, æquitatem. Acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum, & tamquam ab bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insiliēt. Et a petrosa ira plena mittent gradines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos: & ad eremum perducent omnem terram iniquitatis illorum, & malignitas euertet sedes potentium. Sunt huius generis plane in scripturis sacris infinita testimonia, quæ si intentis animis aliquando contemplamur, ea subiret salutaris cogitatio, operandum esse bonum dum tempus habemus.

Hanc cogitationem habuisse legimus Patres sanctissimos Ecclesiæ nostræ, quibus cum tamen nunquam desisterent a piis operibus semper in auribus insonare videbatur ea tuba: Surgite mortui, venite ad iudicium. Sed inter omnes satis fuerit mihi referre quæ Isidorus Pelusiota eruditissimus Pater ante annos prope mille & ducentos de iudicio futuro græce scribebat: In altero, inquit sæculo pronuntiabitur a Iudice incorrupto in illo horribili tribunali sententia, cum clamabant esurientes. Nos quidem neq. cibos ad necessitatem naturæ accepimus ab his, qui in deliciis, & opum copia maxima, omnia in splendidos ac sumptuosos vsus consumpservunt. Nudi dicent duriores ii ac difficiliore ipsa hyeme fuerunt: ægroti asserent eosdẽ ægri-

*Epist. carbo
li. iudæ.*

Esa. 59.

Sap. 5.

*In epist. ad
Palladium
Diaconum.*

tudine ipsa grauiores fuisse. Tum ipsi pupilli nullum patrociniū se retulisse: viduæ cōsolationem nullam accepisse: carceribus detenti nec lacrymam quidem in eorū oculis se vidisse obiciunt: calamitosi non porrectam ab ijs fuisse manum subleuationis, & vt paucis multa complectar, cum omnes clamauerint, quid existimas facturum esse iudicem incorruptum? An non grauius puniet quem nec honor fecit meliorem? Omnibus sane liquet ita fore. Si quis vero nō credit, pronunciationem sententiæ in Euangelio legere potest: Diuidet, inquit, eum, & partem eius cum infidelibus ponet. Hæc ille.

Marc. 13.
Lucæ 17.
Ioan. 5.
Matth. 24.
sed præcipue
cap. 25.

Ac quoniam nos vir sanctissimus admonet, proponendum est id quod Euangelistæ de extremo die, quo CHRISTVS de viuīs, ac mortuis iudicaturus est, exposuerūt. Scribunt igitur cum ille in maiestate sua venerit, futurum, vt omnes angeli circa maiestatis suæ solium astent: tum vero secreturam gentes omnes, quæ in conspectū ipsius venturæ sunt, non secus ac pastor oues ab hœdis secernere cōsuevit, ita tamē vt oues ad dexteram, hœdi ad sinistram collocētur. Deinde dicit ijs, qui ad dexterā stabant. Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis ab orbe condito paratum est. Cuius rei hanc causam afferet, quod esuriēti sibi cibum, sitiēti potum præbuerant: peregrino domi receperant: nudo vestes dederant: ægrotum inuiserent, ad se in carcere constitutum venerint. Ijs autem qui ad sinistram erunt imperabit vt procul ab se discedant, atq. in ignem æternum abeant, qui supplicij causa ipsis malisq. angelis est constitutus. Idq. paribus de causis, quod esuriētem, ac sitientem solari neglexerint, peregrino repulsam dederint: nudum non operuerint: ægrotū & in carcerem coniectum non visitauerint. Quam orationem cum ille habuerit, malos ad supplicium æternum amandabit, bonos vero in vitam æternam admittet.

Qua specie ac forma diuini iudicii CHRISTO teste ac Doctore proposita, alterum caput explicemus oportet, quod hoc conseq̄uebatur: Quam obrem CHRISTVS in eo die extremi iudicii maxime de operibus his misericordiæ rationem quæsiturus sit? Quæ quidem dubitatio a nobis de operibus misericordiæ differentibus nullo modo debuit silentio præteriri. Ei vero multis modis responderi potest.

Nam primum cum duo sint CHRISTI in mundum aduentus, primus in humilitate ad eum saluandum, secundus in maiestate ad iudicandum. qui in priori aduētū eū non cognouerūt, merito in secundo ab eodem audire merebuntur, nescio vos Venit autem CHRISTVS ad nos in carne propria, quam assumpti factus homo; sed & idem in pauperibus nobiscum semper adest. Scriptum est enim: Quodcumq. vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Dicit igitur in iudicio, cum ego venissem ad vos in humilitate & paupertate, & esurirem, cibum denegastis. Nunc a me in gloria & maiestate constituto misericordiam imploratis. Certe si gratiam primi aduentus nō recepistis, nec gratia secundi aduentus digni estis: Ite maledicti in ignem æternum. Tunc ego iudicandus eram a vobis: nunc ego iudico vos. Tunc contempistis me in humilitate positum: nūc in potestate cognoscite. Id illud est, quod Pilato coram Iudæis cum accusaretur dixit: A modo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Secundo Dici potest, quod ad maiorem terrorē & seueritatem illius iudicii ostēdendam sit mentio tantum de omīssis operibus misericordiæ. Nam si de prætermisissis rationem CHRISTVS est exacturus, quāto magis de perperam actis? Si damnabit eum qui nō dederit eleemosynam de substantia sua, quanto magis arguet eum qui aliena rapuerit? Huc illa spectant. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Si qui non facit fructum bonum est in ignem mittendus, quid fiet de eo, qui malum fructum egerit? Atq. vt cōstaret omnibus qui nā essent hi fructus boni, statim subdit Euāgelium de operibus misericordiæ. Cū enim interrogaretur Ioannes. Quid faciemus? puta ne in ignem mittamur? Qui habet, inquit duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat. Huc etiā per-

LUC. 30

Indicio.

tinet parabola de seruo pigro, qui eo tantum damnatus est, quia talentum abscondit, nec fuerat operatus.

Tertio ideo fit commemoratio operum misericordiae, quia iudex in ferenda sententia dum eiusmodi operum omissionem objicit, par pari reddere videtur. Qui enim misericordiam alteri non exhibuit, nec ipse quidem misericordia dignus est: praefertim eo tempore, quo omnes maxime misericordia indigebimus. Qui autem eam postulare poterit a Domino, qui eandem cōseruis ac fratribus suis denegauit? Ideo apud Iacobum habetur: Iudicium sine misericordia his qui non fecerint misericordiam. Et CHRISTVS: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cōsequuntur. Ad quod intelligendum illa a CHRISTO in medium adducta est parabola de seruo nequam. Subducturus rationes rex ille cum seruis suis, vnum inter ceteros reperisse dicitur, qui debebat illi decem millia talenta; ac cum vnde satisfaceret non haberet, mandauit sui ac totius familiae pretio satisfieri. Quibus ille auditis ad reges pedes prouolutus, ita eum obsecrabat, se si patientiam haberet, omnia redditorum. Misertus Dominus serui illius & eum & debitum ei omne dimisit: qui paulo post egressus, cum in cōseruum incidisset, qui ei denarios centum debebat, ita hominem aggressus est, vt faucibus cōpressis exclamaret vt redderet quod debebat. Ille uero ad eius sese pedes abiciens, sic orabat cōseruum suum; Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. At cōseruus beneficii paulo ante accepti immemor, hominem in carcerem conijcit quoad plane satisfaceret. quod cum cōserui ceteri obseruassent, re tota ad Dominum delata, seruus ille nequam, cui omne debitum dimissum fuerat in ergastulū coniectus est, donec redderet vniuersum debitum. Sic sane CHRISTVS facturus est, vt qui misericordiam non exercuerint, nec eandem habere mereantur.

Quarto dicere ideo horum operum praecipue CHRISTVM in Euangelio meminit, quod visibilia magis & apparentia, & ad vsum vitae communis pertinentia videantur. Namq. exactionem ceterorum operum futuram quis dubitet, cum dicat Propheta: Scrutabor Hierusalem in lucerna? & alibi: Iudicio contēdam vobiscum, & cum filiis vestris disceptabo. Et cuncta quae fiunt adducet Dominus in iudicium pro omni errato, & illud: Ecce Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terrae. & alibi: Ego opera eorum & cogitationes eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus. Non igitur deerit ceterorum iudicium & quidem acre, cum iudicis sit singulas causae rationes perpendere. Sed quoniam haec oculis patent, & nemo non videt, ideo ea proponit expendenda, vt ne rudiores quidem excusari possint, & qui solum quae ante pedes sunt, spectare solent.

Quinto sunt quaedam quae a nobis facta CHRISTVS sibi ipsi imputat, eaq. ita accipit quasi sibi met fierent: cuius generis sunt haec opera misericordiae, de quibus ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Alia vero nō item, vt si quis se voluptatum illecebris dederit, vel in diuinum nomen sit imprecatus, & alia generis eiusdem, vel etiam grauiora commiserit. Fit igitur mentio in iudicio de his potissimum operibus, quae CHRISTVS in se ipso accipit, cum ad ostendam ingratitudinem, & demeritum reproborum, tum ad gaudium electorum. In reprobos nimirum ita inuehitur, quia si illi CHRISTVM non sunt reueriti, ipsumq. iudicem offendere quae erit tunc temporis ipsorum perturbatio? Contra vero CHRISTVS electis dicit: Venite benedicti, accipite regnum eiusmodi, cuius non erit finis. Quibus gaudiis exultabunt tunc sancti in conspectu omnium angelorum, cum CHRISTVS ita eorum opus extollet commendatione sua, quasi ipse in pauperum forma illud ipsum accepit.

Sexto in hunc modū hic locus explicari potest, vt illa operum adnumeratio non sit tantum operum inquisitio, sed exprobratio quaedam in reprobos, & collaudatio quae de electis habeatur, quasi CHRISTVS diceret: vos me contempsistis in meis membris, ego nescio vos. Ille petat misericordiam, qui eam fecerit, non qui videns pau-

Iac. 2.
Matth. 5.
Matth. 18.

Soph. 1.
Ioc. 3.

Matth. 25.

De extremo Iudicio.

Matth. 25.

perem clauerit viscera sua. Ego esuriui & non dedistis mihi manducare. Ego qui panem de cælo vobis dedi quali pluuiam, qui campos irriigo imbribus, ac naturam vniuersam & fabricatus sum & conseruo. Vos autem rependere mihi quoniam poteratis grati animi significationem, renuistis: Ite in æterna supplicia.

Rom. 13.

Septimo æquissimum videtur, vt principes per leges quas statuerūt iudicent, ita CHRISTVS cum legem quæ in charitate fundata est in mundum attulisset, per eandem iudicaret, sic Paulus: Qui diligit proximum, vniuersam legem impleuit. Cum igitur hæc sint opera charitatis, de his merito ad tribunal iudicij sui rationem exiger. Quod si aliquis dicat. Non ne satis erat requirere, vtrum charitatem habuerimus? Huic petitioni facile est respõsum: quoniam si de sola charitate meminisset & non de operibus, plurimi fuissent decepti, qui se in charitate esse putassent. licet nõ exererent opera misericordiæ. Admonet igitur CHRISTVS nos signum charitatis habituros si opera adhibuerimus. Scriptum est etiam: Ex operibus eorum cognoscetis eos; & vt inquit Gregorius, Argumentum dilectionis exhibitio est operis.

Matth. 7.

Octauo & vltimo, solius misericordiæ CHRISTVS meminit in extremo iudicio, vt hunc etiam quorundam sensum asseramus, quia cum nemo ascendat in cælum nisi qui descendit de cælo, charitas CHRISTVM ad nos de cælo deduxit, eadem igitur nos in cælum reducere debet. Nam quare de cælo Dei filius descendit, nisi vt animam nostram esurientem cibaret corporis sui sacramento, eandemq. sitientem cælestis doctrinæ fluentis expleret? Venit ad nos, vt nudam animam nuptiali gratiæ veste indueret, de qua Paulus: Induimini Dominum Iesum CHRISTVM. Venit vt victos e carcere deduceret, & e potestate tenebrarum. Venit nos hospes inuisens, vt qui cum non receperunt exciperet in gloriam suam. Venit vt morbis grauissimis affectos sanaret. Venit tandem, vt sibi conspeliemur in baptismo, vt ait Apostolus: Quæ si facturus de cælo ad terram descendit, eadem agat oportet qui e terris ad cælum cupit ascendere. Serendum hic est enim, quod illic metamus. Illic, vt ait Esaias, Non esurient nec sitient amplius; lætabimur enim cum apparuerit gloria eius. Illic quod seminatatum est in ignobilitate, induet gloriã. Illic finis erit & peregrinationis Baruch dicente: O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus habitationis eius. Illic soluet filia Sion iugum & vincula colli sui. Illic qui sanat omnes infirmitates nostras absterget omnem lachrymam ab oculis eorum. Illic deniq. vt ait Esaias, Præcipitabit Deus mortem in sempiternum, cuius excusso timore regnabitur in sæcula sæculorum.

Rom. 13.

*Rom. 6.
Coloss. 2.
Esa. 49.*

Baruch 3.

Apocal. 21

Esa. 25.

Quæ cum ita sint, Christiani hominis erit, quæ fide conceperit operibus exequi, vt quæ ille præmia pollicitus est, cõsequatur. Fides enim, vt inquit D. Iacobus, sine operibus mortua est. De quibus, propositis prius quibusdam de extremo Iudicio sententiis, explicationes singulas subiiciemus, vt ex ipsi viri pij ac religiosi partim figurarum descriptione, partim sententiarum copia & grauitate, tum fructum, tum voluptatem capiant.

SENTENTIAE ALIQVOT DE EXTREMO IVDICIO

Deprompta ex sacra scriptura.

Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & terra surget aduersus eum: apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.	<i>Iob. 20.</i>
Cum vix paruam stillam sermonib. eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?	<i>Iob. 26.</i>
Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus, & cum quæsierit, quid respondebo illi?	<i>Iob. 31.</i>
Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.	<i>Psal. 74.</i>
Viri mali non cogitant iudicium.	<i>Prouer. 28.</i>
Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum sit.	<i>Eccl. 12.</i>
Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis? Ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram?	<i>Esa. 10.</i>
Uilate, quia prope est dies Domini, quia ualuit à Domino ueniet: propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis contabescet, & conteretur.	<i>Esa. 13.</i>
Ecce dies Domini ueniet crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furorisque.	<i>Ibidem.</i>
Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut uisitet iniquitatem habitatoris terræ.	<i>Esa. 26.</i>
Sicut enim in monte diuisionum stabit Dominus, sic in valle, quæ est in Gabaon irascetur.	<i>Esa. 28.</i>
Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum uenio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis: & uenient & uidebunt gloriam meam.	<i>Esa. 66.</i>
Nunc hinc super te, & immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta uias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas.	<i>Ezech. 7.</i>
Et recordabimini ibi uiarum uestrarum, & omnium scelerum uestrorum, quibus polluti estis in eis, & displicebitis uobis in conspectu uostro in omnibus malitiis uestris quas fecistis.	<i>Ezech. 20.</i>

De extremo

<i>Dan. 7.</i>	Iudicium sedit, & libri aperti sunt.
<i>Ioel 2.</i>	Quia venit dies Domini, quia prope est dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis.
<i>Ioel 3.</i>	Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo cum eis ibi super populo meo.
<i>Ibidem.</i>	Confurgant & ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo vt iudicem omnes gentes in circuitu.
<i>Amos 5. & Hier. 30.</i>	Vt desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? Dies Domini ista tenebræ, & non lux.
<i>Michæ 6.</i>	Audiant montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia iudicium Domini cum populo suo, & cum Israel diiudicabitur.
<i>Sopho. 1.</i>	Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus.
<i>Ibidem.</i>	Iuxta est dies Domini magnus, iuxta est & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustiarum, dies calamitatis & miseriarum, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis.
<i>Sopho. 3.</i>	Mane mane iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur. Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die Resurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum, vt congregem gentes, & colligam regna, & effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra.
<i>Malac. 3.</i>	Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum. Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij: & humiliant viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timebunt me.
<i>Malach. 4.</i>	Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi. & omnes facientes impietatem stipula, & inflammabit eos dies veniens.
<i>Ibidem.</i>	Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam ante quam veniat dies Domini magnus & horribilis: & conuertet cor Patrum ad filios, & cor filiarum ad Patres eorum, ne forte veniam & percutiam terram anathemate.
<i>Matth. 3.</i>	Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.
<i>Matth. 13. Dan. 12.</i>	Sicut ergo colligunt zizania & igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi. Mittet filius hominis angelos suos & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti ful-

Iudicio.

gebunt sicut sol in regno patris eorum .

Et tunc plangent omnes tribus terræ : & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate , & mittet angelos suos cum tuba & voce magna , & congregabunt electos eius a quatuor ventis , a summis cælorum vsq. ad terminos eorum .

Matth. 24.

Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua , & omnes angeli cū eo , tunc sedebit super sedem maiestatis suæ : & congregabuntur ante eum omnes gentes , & separabit eos abinuicem sicut pastor segregat oves ab hædis . & statuet oves quidem a dextris suis , hædos autem a sinistris .

Matth. 25.

Omnes enim stabimus ante tribunal Christi .

Rom. 14.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi , vt referat vnusquisq. propria corporis prout gessit siue bonum , siue malum .

2. Corin. 5.

Et reges terræ , & principes , & tribuni , & diuites , & fortes & omnis seruus & liber absconderunt se in speluncis & in petris montium & dicent montibus & petris cadite super nos , & abscondite nos a facie sedentis super thronū , & ab ira agni , quoniam venit dies magnus iræ ipsorum , & quis poterit stare ?

Apoc. 6.

Et iratæ sunt gentes , & aduenit ira tua , & tempus mortuorum iudicari & reddere mercedem seruis tuis prophetis & sanctis & timentibus nomen tuum pusillis & magnis , & exterminandi eos , qui corruerunt terram .

Apoc. 11.

Et vidi mortuos magnos & pusillos stantes in conspectu throni .

Apoc. 10.

Ecce venio cito , & merces mea mecum est , & reddere vniciq. secundū opera sua -- venio cito . Amen . veni Domine Iesu .

Apoc. 22.

ESVRIENTES PASCERE

QVI PRONVS EST
AD MISERICORDIA
BENEDICITVR
DE
PANIBVS ENIM
SDIS
DEDIT
PAVPERI

PROVERB:
CAPITE
XXII.

HONORA
DOMINVM DE
TVA
SVBSTANTIA
ET DE
PRIMITIIS
OMNIY FRVGV
TVARVM

PROVERBIO:
CAPITE
III.

CVM FACIS CONVIVVM
VOCA PAVPERES
DEBILES CLAVDOS ET COECOS ET
BEATVS ERIS
IVCAE
CAPITE XIV

AD PRIMAM ICONEM NOTAE.

- A Dixit Eliæ angelus; Surge, comede, grandis enim tibi restat via. lib. 3. Regum cap. 19.
- B Abijt vidua Sareptana, & fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit ipse & illa, & domus eius. & ex illa die hydria farinae non defecit: & Lecythus olei non est imminutus: & reuerfa est anima pueri. lib. 3. Regum cap. 17.
- C Quantum est hoc, vt apponam coram centum viris? lib. 4. Reg. c. 4.
- D Erat autem fames in terra -- Vir autem quidam venit de Baalsalifa deferens viro Dei panes primitiarum, & viginti panes hordeaceos, & frumentum nouum in pera sua. At ille dixit, da populo vt come dat -- Hæc enim dicit Dominus: Comedent, & supererit. lib. 4. Regum cap. 4.
- E Omnes qui in insula Mytilenæ infirmitates habebãt, accedebant, & curabantur, -- & nauigantibus imposuerunt, quæ necessaria erant. Actorum cap. 28.
- F Cum accumberet Iesus in domo Leui, multi publicani, & peccatores simul discumbentibus cum Iesu & discipulis eius. Marci cap. 2.
- G Misereor turbe, quia triduo iam perseuerant mecum, & non habent quod manducant, & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Matthæi cap. 15.
- H Cum interficeret Iezabel prophetas Domini, abscondit Abdias de prophetis Domini centum viros, quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pavit eos pane & aqua. lib. 3. Regum cap. 18.
- I Venit autem Dauid in Nobæ ad Achimelech sacerdotem -- & ait Dauid ad Achimelech -- vel quinque panes da mihi, aut quicquid inueneris -- Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. lib. 1. Regum cap. 21.

ESURIENTIBVS CIBVM PRAEBENDVM ESSE.

EXPLICATIO I.

ONSTAT, homini primum edito in lucem, maxime necessarium esse, vt vitam à parentibus, & à natura acceptam conuenienti pabulo, & alimento sustentet. Quo qui destituntur languenti corpore, penitusque viribus deficientibus in tantam labuntur miseriam, vt nisi subueniatur, paulatim dum rissimo genere mortis animam agant. Idcirco benignus humani generis parens Christus, cum in nouissimo die, se de ijs nos operibus iudicaturum ostenderet, quæ misericordiæ appellantur, ab hoc initium fecit, quo suadet nobis vt esu-

Matth. 25.

rientibus opem feramus. Cum venerit, inquit, filius hominis in maiestate sua dicet his, qui à dextris erunt; venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Contra vero dicet his, qui à sinistris eius erunt: discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius: Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Ab hoc opere prædicationem suam exorsus est præcursor Domini Ioannes. Nam cum dixisset; omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur; Interrogantibus turbis, quos fructus facere oporteret, ne in ignem mitterentur; Respondens Ioannes dicebat illis; Qui habet tunicam, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat. Escarum igitur cum proximis esurientibus communicatio nos ab æternis flammis liberat. Quod quidem clarissime cælestis magister nobis aliquando ante oculos ponebat celebratissimam illam de homine diuite historiam in medium afferens.

Lucæ 3.

Luc. 16.

Narrabat hominem quendam indui purpura, & quotidie splendide epulari solitum, ad cuius fores Lazarus mendicus vlceribus plenus iacebat, cupiens vel micis saturari, quæ de eius mensa caderent: quas cum nemo illi daret; canes miserti eius vulnera lambebant. Moritur Lazarus, & ab angelis in Abrahami sinum deportatur. Diues etiam moritur, & in inferno, vt euangelicis verbis vtatur, sepelitur, vbi inter atrocissima tormenta cum oculis sustulisset, Abrahamum conspexit, & cum eo Lazarum feliciter regnâtem, atque inde proclamauit: Pater Abraham miserere mei. Mitte, obsecro, Lazarum, qui extremum digiti sui in aquam intingat, & linguam hanc penitus arentem recreet. Cui Abraham, fili recordare quia recepisti bona in vita tua, vt & Lazarus mala; ideo hic in quiete, tu in tormentis versaris. Vides quid cuiusmodi exemplo nos docere voluerit Christus? Qui fame premebatur, nihil est quod in illa bonis omnibus gloria affluente desideret. At qui abundabat, quoniam esurienti opem ferre neglexerat, acerbissimis cruciatibus torquetur.

Audiant ista diuites, inquit Augustinus, qui nolunt esse misericordes. Audiant irrogari sibi supplicia, qui nolunt erogare subsidia. Audiant pauperem refrigerâtem,

Audiant diuitem poenis grauioribus æstuatẽm. Pensentur ergo pro diuitijs pœnæ; refrigerium pro paupertate; pro purpura flamma; refectio pro nuditate; vt salua sit æquitas stateræ, & non mentiatur modus illius mensuræ. In qua, inquit, mensura mensi fueritis, remetietur vobis; ideo negatur misericordia diuiti, quia ipse dum viueret, noluit misereri. Ideo negans diues non exauditur in tormentis, quia negan- tem pauperem non exaudiuit in terris.

Hæc cum animo diligentius reputaret viri non pauci pietate illustres, nil mirũ si ita accensi sunt, vt non modo ad se aduentantes pauperes, & inædia pallentes ex- hibito cibo recrearent; sed vltro etiam perquirerent, & inuitarent. Inter quos non mediocriter nos commouere poterit historia, quæ de ciue Antiocheno narratur: Hic nullum diem præmitterebat, quo pauperes vndique conquisitos ad suam men- sam non aduocaret. Quadam verò die ciuitatem vniuersam lustrasse dicitur, & qui secum pranderet reperisse neminem. Mœnia ipsa egreditur ieiunus, nocte iam ad- uentante, virum insignem candenti amictu inter duos alios stantem conspicatus esse alloquitur; amabo te, quia peregrinus es, cum socijs domum meam accede, vbi sumpto cibo quiescas: Qui nihil ad dicta respondens; Nequaquam, inquit, efficere poteris, ne Vrbs hæc ruat. Vix hæc dixerat, cum in alteram eius partem vir ille alba veste indutus excusso sudariolo, statim tota illa pars concidit. Perhorruit ciuis; ille reliquum vrbs euerurus iam signum extulerat, cum duorum comitum, quos dixi- mus, precibus indulgens, desistit, atque ita Antiochenum hominem iacentem ac se- mimortuum erigens est consolatus. Abi domum tuam, filij tui cum vxore salui sunt; defendit enim te & assidua oratio, & eleemosynæ, quas in pauperes quotidie exer- ces. Quibus dictis & ipse & socij euauerunt. At vir pius, & timens Deum ad suos reuerfus patriæ vastitatem non sine lachrymis admiratus, quod cum filij dextera Domini quasi alter Lot in medio impiorum saluus relictus esset, Deo gratias quam maximas egit.

Valet igitur qui pauperi donatur cibis, non ad inferorum tantum vitanda suppli- cia; sed ad singularem quoq; Dei gratiam, & beneuolentiam promerendam. Quem illa fauissimã Isaïæ verba ad hoc genus pietatis non maximopere commouent; cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua. Quam lucem intelligit, nisi lucem diuinæ gratiæ? de qua Ioannes aiebat: Qui diligit fratrem suum, in lumine manet: qui odit fratrem suum in tene- bris est. Idem non ita multo post Isaïas. Frange, inquit, esurienti panem tuum, Inuo- cabis, & Dominus exaudiet. O præclarum sanctæ misericordiæ fructum, quæ alteri donans, longe plus accipit. Nam quid huic tanto bono comparati potest, quod efficit vt preces nostræ ad Deo exaudiantur? Ideo D. Augustinus; Reminiscere, inquit, non solum quid des, sed quod accipias. Panis, quem das, terra est; de terra in terram, vt fulciatur terra, vt reficiatur terra. Poterit itaque pauper dicere: vide ne plus tibi præstem accipiendo, quàm tu dando. Si enim non esset, qui à te acciperet, non ero- gares terram, & emereres cælum: contemne me si nihil petis ab eo, qui fecit me & te. Si enim petiturus es, quia me exaudisti, tibi præstas vt exaudiaris. Age illi gratias, qui rem tam pretiosam vili pretio te fecit emere: das quod in tempore perit, accipis quod manet in æternum, vnde sis socius angelorum, vnde nunquam sitim, famem- que patiaris. Hoc est quod verissimè Ioannes Chrysostomus dicit, non fecisse Deũ diuites propter vtilitatem pauperum, quos & sine diuitibus poterat sustentare; sed pauperes propter vtilitatem diuitem factos esse, quoniam alioqui infructuosi, & steriles erant futuri, nisi pauperes habuissent.

Quamquam quoniam nullus est ita abundans diuitijs, quin & possit amittere, atque in paupertatem incidere, hæc quoque nos cogitatio erga esurientem pius, ac misericordes reddere debet, quòd temporum conuersione accidere potest, vt nos quoque egeamus; atque adeo etiam ostiatim stipem postulare cogamur. Quam

Gregorius
Tyronẽ. li
br. 10. hist.
cap. 23.

Gen. cap. 19

Isaïæ cap. 8

1. Ioan. c. 2.

Isa. c. 58.

In opere im-
perfecto in
Matthæum,
homil. 46.

Crinus l. 9. de bona disciplina cap. 6. idem confirmant Pont. et Volat. ex greco epigrammate.

Id habet in medio pene libri, nō simile de Romulo & Remo initio historiæ suarum Livi. et de Cyro Iustini initio libr. 1.

Iacobi epist. sua catholica cap. 5.

Lucæ cap. 12.

Matthæi c. 6.

obrem, ut idem Chrysostomus inquit, Si Dei præcepta non consideras, saltem miserere conditionis tuæ, & time, ne & ipse talis efficiaris. Mutatur fors, incerti sunt cogitationum exitus. Aegrè conscenditur ad humanæ felicitatis fastigium, grauitè & repenti inde descenditur. Quis vnquam cogitasset futurum, ut Belisarius Iustini Imperatoris gratia florens, in regali opum affluentia, in summa dignitate, in maximis victoriis, ac triumphis, tugurio cōtentus, quemadmodum plures tradiderunt, transeuntibus proclamaret; Dæe obolum pauperi Belisario? Nimirum famemes miseriarum prima est, eademque atrocissima, quæ homines, qui se plerumque putant fortunatissimos, ad infima, & indigna quæque necessitate compellat: cuius vis tanta est, ut bestię ipsæ ex antris & nemoribus extrusæ, in quibus natae, & altæ fuerant, cum vitæ periculo ad vrbes sæpius, cibi quaerendi gratia confugisse dicantur, eademque fame dominante ad eum locum, vbi vel femel pasta sint, reuertantur.

Est igitur hoc opus misericordię eius generis, quod nos natura edocuit: quæ parens opima, hominibus in tali miseria cōstitutis, non modo ipsos homines opitulari voluit; sed feras etiam ratione carentes ad eis succurrendum incitare est solita. Scribit Procopius lib. 2. de bello Gothorum, sibi eiusmodi spectaculum oblatum esse. Cum in agrum Picenum Romanorum exercitus Ioanne duce venisset, ingens, uti par erat, eius regionis homines inuaserat terror. Femine itaque cum de repente partim fugam arriperent, partim comprehensæ indecorè, ac turpiter agerentur, vna ex illis, edito partu, eoque pannis, ut commodum erat, inuoluto, & humi relicto, nusquam comparuit, siue inde in remotas partes abiens, siue alio vtcunque casu sublata; In fantem in agro desitutum vagientem capella aduertit, quæ recens foetum ediderat, accessit commiserata, & vbera illi præbuit exugenda, diligentique cura per longum tempus seruauit, ne canis, aut alia quævis bellua nocere posset.

Tantum igitur potuit apud animal rationis expertis infantis miseria, & esuries; cū tamen homines in suum ipsi genus plerumque ita sæuiant, ut feras ipsas crudelitate superare videantur. Qui latissima prædia possident, multumque mæsis annuatim colligunt, annonæ caritatem votis etiam implorant; cæli, agrorumque beneficio vbertatem concessam horreis refertis supprimunt; marcescere frumenta potius, atque in flumina deiici patiuntur, quàm ut ea venalia proponere velint. Ita infelix populus fame enecat, ipsi vero, qui horum malorum causa sunt, æternis apud inferos supplicij destinantur. Contra quos merito D. Iacobi insurgit illis verbis. Agite nunc diuites, plorate ululantes in miserij vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra a tineis comesta sunt; aurum & argentum vestrum æruginauit, & arguo eorum in testimonium vobis erit: & manducabit carnes vestras sicut ignis; thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.

Hoc illi diuiti euenit, de quo Saluator apud Lucam inquit, cum ei vberes fructus ager reddidisset, cogitasse secum; Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus mæsis; destruaui inquit horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea: & dicam animæ meæ. Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, comede, bibe, epulare. Hæc ille temere cogitabat; Sed ridet Deus consilia hominum. Dixit enim illi, stulte hac nocte repetent te animam tuam; Quæ autem paraisti, cuius erunt sic est, inquit Christus, qui sibi thesaurizat, & non est diues in Deum. Quanto melius igitur est thesaurizare sibi thesauros in cælo, ut idem Christus alio loco adhortatur, vbi nec arguo, nec tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Vbi pro bonis caducis æterna, pro terrenis cælestia, pro humanis diuina reddentur?

Enimvero pater misericordiarum Deus his, qui egentium miserentur, liberalitatem suam in hac vita etiam nonnunquam imperit, largiens agris ipsorum vbertatem, eos à grandine, & pruina, & aduersis cæli tempestatibus defendendo. Ita fit, ut

cum frumentum, & escas pauperibus diuidendo opes suas minuire videantur, augeant eò magis, ac ditiores semper efficiantur. Exemplo docemur hoc Sareptanæ viduæ, quæ cum propheta Eliæ subcinericium panem ex pugillo farina, quem hy-dria capiebat, fecisset, ita exiguum illud farina multiplicatum est, vt neque illa, neque oleum, quod paucissimum habebat, longo tempore sit imminutum. Hæc Deus viduæ erga Prophetam misericordia vtenti gratiam rependit, qualem etiam alijs postea exhibuisse legitur apud Christianos, quorum grata habuit pietatis officia. Bonifacius, qui deinde episcopus factus est, solebat puer ex horreo, in quo mater frumenta ad vitæ subsidium reponebat; aliquid semper pauperibus elargiri: quo animaduerso illa eum obiurgabat, ac vehementer quasi domestica bona filius dissiparet, conquirebatur. Quare commotus Bonifacius cum matrem lenire cuperet, ad preces confugit, Deum rogans, ne eam erga se iratam esse pateretur. Auditæ sunt preces: subito horreum frumento completum est matre non mirate solum; verum etiam in posterum quoque vt acciperet suadente. Indicare voluit Deus hoc miraculo, quò erga egenes liberaliores sumus, tanto illum nobis res nostras maiori munificentia ac liberalitate cumulaturum.

Sunt verò, quod dolendum est, homines quidam tam peruersum sensum habentes, vt non nisi ijs beneficiendum putent, qui gratiam referre possint, adducentes forsitan illud Plauti. Malè meretur, qui mendico dat, quod edat: nam & quod dat perit, & illi producit vitam ad miseriam. Contra quos merito disputat Laëtantius lib. 6. de vero cultu, cap. 11. Quanto melius proferrent Phocylidem eiusdem ethnicæ sectæ auctorem, qui in poemate suo pluribus verbis egentem adiuuandum esse præcipit: Neque committendum, cum ad nos semel venerit, vt iterum reuertatur. Communes enim, inquit, sunt casus; trochus est vita, instabilisque felicitas: subditque diuitias Deum ideo nobis dedisse, vt eas pauperibus distribuereamus.

Nam qui obsonare soles ambulando famem, eamque vario epularum genere incitare, dum alijs fames ipsa cibus, & condimentum est, vnde tot commoda accipisti? Certe nisi ingratus esse velis omnia tibi diuinæ beneficentiæ munere concessa fateberis. Terreat te illius avari hominis exitus, qui dum vrget ciuitatem magna annonæ caritas, pauperes muribus similes esse dicebat, natosque consumere fruges, & inutiles Reipub. Itaque eos in horreum conclusos omnes igne cremauit. Diuino iudicio mures illum insequuti sunt, vt nec in illa ipsa turri, ad quam confugerat, quæ eò eo factò nomen inuenit, quin ab ipsis corroderetur, ac deuoraretur defendi poterit.

Ne sitigitur graue oculos conuertere in esurientem, cuius vel solus aspectus te commouere potest, Labant membra, vox tenuis, ac perturbata vix exauditur; oculi in recessus, ac concauitates suas contrahuntur; pallet os; pelle sola ossa operataigent, venter viscerum ariditate friget, partes omnes corporis languent, vix ossibus hærent, ac sustentantur: Miseriarum summa, cuius necessitate nec ab humanis car-nibus plurimi, nec à filiorum pastu matres abstinerint. Quo magis verum esse fateamur necesse est tritum illud prouerbium, nihil scire ieiunam plebem time-re. Calamitosissimum mortis genus. Nam igne, aqua, fulmine, peste ferarum dentibus breui vita deseritur, nec morienti dolor protrahitur: At fames diuturnum malum sensum naturalem humorem absument, insitum calorem extinguit, corporis vim debilitat: vitam denique eripit. Nec verofereendum, vt pauper ad extremas has miserias fame adducatur, sed ei celeriter, ac cum festinatione subueniendum, quem admodum nos Ecclesiastes adhortatur; Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustiantis; Hilarem enim datorem, vt inquit Apostolus, diligit Deus. Et vt est in prouerbijs: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Reuocemus in memoriam CHRISTI Saluatoris exemplum, qui cum in desertum locum magna comitante hominum multitudine venisset, vt primum eis defecisse vidit, quod man-

Lib. 3. Reg. cap. 17.

Greg. lib. 1. Dial. cap. 9.

Phocylides in sententijs Græcorum poematum, quæ circum feruntur.

Mætua. lib. 12. polymbia cap. 8. rbi de fame loquitur.

Descriptio famis habetur apud Ouid. lib. 8. Met. amor. ad calcem.

Ecclesiastici cap. 4.

ducarent, non expectauit vt rogaretur, sed spontè, cum adhuc illi sustinerent, misereor, dixit, super turbam, quia ecce iam triduo sustinet me. Misertus est vt homo, stamque subuenit vt Deus. Acceptis enim septem panibus, & duobus piscibus, iussit discipulos distribuere. Quo factò tantillum illud panis, ac piscium ita auctum est, vt quemadmodum in euangelistis legitur, quatuor millia hominum, absque mulieribus & paruulis saturarentur, & septem iportæ plenæ de residuis fragmentis superessent.

*In Ioannis
cap. 6.*

Nimirum hoc illud est, quod superius dicebamus, & Teophilaëtus, aliique considerant. Idcirco Christus, cum esurientes turbas pait hoc miraculo vsus est, vt exigua cibaria multiplicaret, vellentque ex eis etiam abundantes reliquias colligi, vt intelligeremus quantam vim habeat eleemosyna, & bonorum communicatio, quæ efficit vt dum indigentibus subuenimus, res distributæ crescunt: sicuti contra reconditæ, & coaceruatæ putrescunt. Sed illud nos magis, magisque ad eandem liberalitatem incitare debet, quòd antiquus doctor Cy-

rillus idem hoc miraculum altiore sensu interpretatur.

*Lib. 3. in Io-
annem cap.
18.*

Idè enim inquit hæc à Christo multiplicatio facta est, vt certum ac manifestum esset opus charitatis in proximos, quod in hac vita præstamus vberem sibi in futuro sæculo à Deo retributionem vendicare.

POTVM DARE SITIENTIBVS

II

C

A

B

E

F

DATE SICERAM
MOERENTIBVS
ET VINVM HIS
QVI AMARO
SVNT ANIMO
BIBANT ET
OBLIVISCANTVR
EGESTATIS
SVAE

PROVERBIORVM
CAPITE
XXXI.

SI
QVIS SITIT
VENIAT AD
ME
ET BIBAT

IOANNIS
CAPITE
VII.

QVISQVIS POTVM DEDERIT VOBIS CALICEM
AQVAE IN NOMINE MEO QVIA CHRISTI
ESTIS AMEN DICO VOBIS NON
PERDET MERCEDEM SVAM MAR. IX

G

H

AD SECVNDAM I C O N E M N O T A E.

- A Occurrit Rebecca seruus Abrahæ: & ait, Pusillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua: Quæ respondit; Bibe domine mi. Celeriterque deposuit hydriam super vnam suam, & dedit ei potum. Cumque ille bibisset, adiecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bibant. *Gen. 24.*
- B Cum consumpta esset aqua in vtre, abiecit Agar puerum subter vnam arborem, seditque è regione & fleuit, - vocauitque angelus Dei Agar - Quæ videns puteum aquæ abijt, & impleuit vtre, deditque puero bibere. *Gen. 21.*
- C Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. *Eccles. 35.*
- D Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi; da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viam. *Ioan. 4.*
- E Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum; vinum non habent - Ait Iesus. Implete hydrias aqua: & impleuerunt eas vsque ad summum. Et dicit eis Iesus. Haurite nunc, & ferte architriclino. *Ioan. 2.*
- F Quicumque potum dederit vni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Mattb. 10.*
- G Sitiuit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & ait Dominus ad Moysen. Virgam, qua percussisti fluuium, tolle in manu tua - percutiesque petram Horeb, & exhibit ex ea aqua, vt bibat populus. *Exod. 17.*
- H Sitiensque valde (erat autem Samson) clamauit ad Dominum, & ait: Tu dedisti in manu serui tui salutem hanc maximam, & victoriam, & eni siti morior - Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt aquæ: quibus hauit refocillauit spiritum, & vires recepit. *Iud. 15.*

SITIENTIBVS POTVM DANDVM ESSE.

EXPLICATIO II.

NONIAM satis, vt nobis videtur, ad pietatem erga esurientes ex his, quæ diximus, Christiani homines animati esse poterunt; erit etiam sitientium cura eadem animi alacritate suscipienda, cum naturæ nostræ imbecillitas non minus potu, quam pabulo indigeat. Nam, vt apud quendam legimus, tribus præcipue animantium vita continetur cibo, potu, ac spiritu: quorum duo Salomon enumerans, Initium, ait, vitæ hominis aqua & panis. Diuina quidem bonitas inter plurima argumenta munificentiæ suæ in humanum genus, in ipsa vniuersi creatione, naturæ nostræ conditione inspecta, ad sitim extinguendam communem aquam esse voluit, vastissima maria terram alluere iussit, cuiusque omnes partes fluminibus quasi per venas corpus irrigauit, vt ideo forsitan veteres quidam, qui humiditate constare omnia putauerunt, rerum omnium patrem Oceanum appellarint.

Et certe vis ardoris omnia perimeret, nisi æstium calorem mutata caliditate mitius, ac clemētius tēpus exciperet, quo imbribus ex alto demissis solum mollitur, prata recreantur, fruges virescunt, arefcentium fontium venæ restituntur; in fuso denique per occultissimas partes humoris nutrimento renouatur vniuersum. Quæ Dei Opt. Maximi benignitas tam latè sese extendit, vt quemadmodum Christus in Euangelio testatur, pluat super iustos & iniustos.

Nec vero solum perpetuis naturæ operibus necessitati nostræ subuenit, quæ vsu ipso minorā videntur; sed præter ordinem etiam rerum miraculis editis sæpe sitientibus opem ferre dignatus est. Vtustissimum est Agar ancillæ Aegyptiæ exēplum, quæ ex Abrahamo Ismaelem genuit: Hęc cum ab Abrahamo dimissa per desertā loca vagaretur, Ismaelem paruulum in sinu tenens, & aqua, quam in vtre attulerat, defecisset, nec vnde haurire posset, appareret, ardore sitis elanguens, puerum subter arborem quandam abiecit, se ab eius conspectu remouens, ne miserem deficientem aspiceret, ac magnis eiulatibus uocem tollere, & lachrymari cœpit. Audiuit uocem ancillæ Deus, ac misso angelo, qui eam solaretur, ostendit illi haud longe puteum aquæ, ex quo hauriens utrem impleuit, suamque & tenelli filij sitim extinxit. Quam vero insignia in exitu Hebræorum de Aegypto extiterunt in hoc genere diuinæ misericordiæ beneficia? Traiecto mari rubro tribus diebus per vastas solitudines ambulauerat, ne riuium quidem aquarum inueniens: cumque in eas tandem incidissent, gustu amaræ deprehensæ sunt, vnde loco Marath nomen impositum, quod est amaritudo. Languentes autem de via & exanhelati cūcti, cū quod biberent non haberent, precatus est Moses Dei, qui ei lignum quoddam indicauit, quod cum aquis immerfisset, protinus in dulcedinem versæ sunt. In eodem itinere

*Tbaletem
Milesium
aquam pri-
mum rerum
omnium prin-
cipium pos-
suisse tradit
Plutarchus
in placitis
philosopho-
rum et Laer-
tius.
Matth. 5.*

Gen. 21.

Exod. 15.

cum in Raphidin castrametati essent, Israelitæ ob aquæ penuriam siti maxima laborantes, contra Mosem etiam iurgijs insurgerent, percussente Mose filicem, vt Deus iusserat, factæ sunt petrae, vt canit Dauid, in stagna, & rupes in fontes aquarum, ita vt currentes inundare viderentur.

Et hæc quidem veteris testamenti sunt: quid de euangelicæ legis temporibus dicemus? An non similia erga sitientes diuinæ extant benevolentia monumenta? Primum quod Christus in terris patrasse miraculum legitur, huius generis fuit. Hone stauerat præsentia sua nuptias in Cana Galilææ; aduertit sanctissima mater, quæ vnà aderat, vinum deesse, & ipsa quoque suam in hoc facto pietatem ostendit; ad filium conuersa: Vinum, inquit, non habent. Tunc Christus, postquam matri quædam respondit, iussit impleri hydrias aqua, ac deinde hauriri: quæ, vt est degustata, deprehensum est aquam in vinum esse conuersam. Sed & subsequentijs temporibus multa Deum ostenta monstrasse narratur, quibus hominibus sitis ardore languentibus præsidium de cælo tulit. Xiphilinus in vita Antonini Cæsaris ita commemorat.

Barbari olim Quadi nuncupati Romanos in maximas angustias redegerant, præliumque idcirco differebant: quòd cum in loca aridissima eos compulissent, sperabant fore, vt breui esset, ac siti perirent. Perlatum est ad Imperatorem eos, qui Christiani vocarentur nihil esse quod precibus à Deo, quem colerent non impetrarent; itaque non Arnuphin magum Aegyptium, sed Christianam legionem ex militibus Melitenis rogasse fertur, vt Deum, pro se, suisque sitientibus precaretur. Quod illi cum fecissent, subito percussis fulmine hostes, ac Romani pluuia recreati sunt. Quà obrem Antoninus obstupefactus, publico edicto Christianos extulit, ipsamque legionem fulminatricem appellauit. Dion addit Romanos cum pluuia caderet suspensisse in cælum, eamque in ora recepisse: tum scutis, galeisq; subiectis, & sibi equisque abunde copiam bibendi fecisse: plurimos alij pugnandum faucis, sanguinem in galeas infusum vnà cum aqua non sine voluptate hausisse: ac Romani magna ex parte in bibendo occupati, succubuisse, nisi vehemens grando, compluraque fulmina Christianorum precibus in hostes è cælo cecidissent. Spectaculum admirandum; in quo ignis & aqua è cælo laberetur, atque alij valeret & biberent, alij sitirent & perirent: neque ignis Romanos vel minimum attingeret, neque imber Barbaros, qui suo sanguine ignem corporibus illapsum extinguere conarentur, recrearet. Itaque ex iis plurimi ad Romanos confugisse dicuntur, quibus vt ignis obfuerat, ita aqua erat salutaris. Quo facto diuinitus Antoninus, præter morem maiorum, à militibus VII. Imperator est appellatus.

Huic non dissimile aliquorum recentiores historiae in Hierosolymitana Urbani Pontificis temporibus expeditione exemplum commemorant. Cum enim in maximo regionis illius æstu, siti ardentissima vniuersus exercitus Christianorum eneëtus, non de victoria solum, sed de vita desperaret, sic Godefridus Deum orasse dicitur: Pater optime, qui rorem in deserto suauissimum sparsisti, & mortalibus tantum munus dedisti, vt è durissimo saxo fontem vberimum aquarum acciperent, id ipsum in nos pietatis tuae exemplum edere digneris, & in hac, quam vides, ariditate maxima, dum pro religione tua propaganda pugnamus, nobiscum experire potentia tuæ vires immensas; & quamquam longe minus sanctissimis illis patribus meremur, tamen gratia tuæ largitate, peccata nostra longe magis superantur. Vix orationi finem fecerat Godefridus, cum cælum intonuit, atque ingens tonitru plausus maximus totius exercitus est consecutus. Tum primum pars illa aeris media, in qua philosophi pluuias generari voluerunt, nubibus obducta est; nec multo post tanta aquarum copia effluxit, ac sitientem terram irrigauit, vt de cælo fontes erumperent viderentur. Vidisses in summa aquarum copia incredibilem militum lætitiã, alios crines, vultumque abstergere, alios finem nullum facere bibendi, alios galeis aquam excipere; plurimos vasa ad communem vsum necessaria implere.

Exod. 17.

Psal. 113.

Ioan. 2.

De hac celeberrimissimo. Xiphilinus penè in medio vita Enseb. lib. 5. cap. 5. hist. eccles. Haymo de Christianarum rerum memoria lib. 1. c. 7. et Tertullianus in apolog. cap. 5. et literas refert Iustinus martyr in fine apol. 2.

Paulus Aemilius in his. Gallica lib. 3. ad cæc.

Matth. cap.
10:

Offendit igitur Deus & naturæ, & legis, & euangelij temporibus maximam semper erga sitientes misericordiam. Quo minus dubitandum est, quin id opus, cuius ipse plurima, eaque maxime mirabilia dedit exempla, gratissimum ei, atque acceptissimum sit, si à nobis quoque exerceatur: id vero apertissime verba illa Saluatoris declarant: Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Hæc illi in primis merces erit, de qua alio loco aiebat: Ecce enim merces vestra copiosa est in cælis. Quis igitur ita parum erit de sua salute cogitans, qui nolit exigua aqua emere regnum cælorum, tam paucò pretio tantam mercedem promereri? Quis autem tam pauper reperietur, vt se, cum Dominus ad iudicandum venerit, de huius operis omissione possit excusare? An dices ideo te hoc opus omisisse, quia eius exercendi rarissima esse videatur occasio? Sane, vt initio dicebamus, Deus opt. max. aquam vt pote vnum ex elementis, quibus mundus constat, communem omnibus exposuit, eiusque maximam copiam animantibus est elargitus: sed tamen euenire potest, vt ob loci sterilitatem, alicubi aquæ penuria laboretur: quod vbi accidit, eorum pietatis est tenuioribus subuenire, quibus commodum est. Maxime vero ad oppidorum & ciuitatum dominos pertinet curare, vt ex vicinioribus fontibus aquæ ad commoditatem accolarum propius perducantur. Quo in genere quis veterum Romanorum subterraneos, aut per arcuatas, easque maximas substructiones, quantaque impensa, vt aqua in urbem influeret, effecerunt? Quòd si illi ad gloriam, & nominis celebritatem id faciebant, quanto æquius est ad solamen subditorum Christianos Principes idem efficere? in ijs præsertim oppidis, in quibus fontes longius absunt, vt aqua multo labore, longoque itinere à viris ac mulieribus petenda sit. Eiusdem operis exercendi facultatem, misera quadam tempora dare possunt, in quibus aut cæli ardor decurrètes riuos arefecerit, aut vis hostilis obfessis intra muros siue alio loco hominibus aquæ usum interdixerit; ita & Holofernes in Bethulia oppugnatione, præcidi mandauit aquæ ductum, quo fons in ciuitatem influebat. Gothi eodè consilio vsi, cum Romam obsiderent, plurimos circa urbem ductus aquarum euerterunt.

Iudith. 7.

Procop. de
bello Gotborum.

In huiusmodi igitur calamitate, in qua quandoque cyathus aquæ maximo pretio venisse legitur, quis non egenti eam impartire maximæ opus misericordiae iudicet? Sed & vinum quandoque humanæ sitis egestas postulat, vel ob naturæ imbecillitatem, vel ob conditionem alicuius morbi, non aliter quàm per vini potum depellendi. Quibus, aliisque qui euenire possent casibus, quis non videat, quid eos facere par sit, quibus latissimæ vineæ sunt, quorum torcularia nõ ad necessitatem solum, verum etiam ad voluptatem redundant? Qui vinarias cellas amplissimas habent, easque plenas doliis, mille vini generibus instructas. Atque vt de cibo, qui esurientibus impertitur dicebamus, eum, ita diuina disponente clementia, ijs, qui in pauperibus sunt liberales accrescere, ita ijs, qui in sitientes vinearum suarum fructus distribuunt, etiam in hoc mundo consuevit quandoque Deus eosdem fructus magis ac magis multiplicare, atque augere.

D. Greg. lib.
1. dialog. c. 9

Bonifacij Ferentinæ ciuitatis episcopi, ac viri erga CHRISTI pauperes liberalissimi exemplum id docet: cui cum solum ex vna vinea ad vitam tuendam exigui redditus præberentur, illi grandine de cælo tactæ vix pauci racemi superfuerant. Ingreditur vineam Bonifacius, ac tantum abest, vt sit indignatus, vt Deo optimo max. gratias egerit, quòd se in sua egestate visitasset. Interea tamen dum vna matura rescunt, apposito custode vigilantissimo, mandat nepoti, vt dolla pro more pice superstita præpararet. Miratur puer ad quid tot vasa, cum nihil appareret vini, quod infundi posset, iussis tamen obtemperat. Peracta vindemia, Episcopus omnibus exclusis, iubet puerum exiguos illos, qui collecti fuerant calcare racemos, minimū quid

expressum est. Eo vasa singula intingit, pauperes aduocat, & singulis quantum pe-
tebant impartitur: his expeditis cellam vinariam occludit, & obfignat. Post triduum
reuersus oratione ad Deum fusa, dolia vino redundare conspecta sunt; pramium
certe dignum tanto viro, qui sitienti populo in maxima penuria vinum fuerat elar-
gitus.

CHRISTO igitur, qui te aquæ lauacro ad sacrum fontem in Ecclesiæ sinum ex-
cepit, vitæque salutaris restituit, ex cuius latere vnâ cum preciosissimo sanguine etiã
aqua, qua peccata nostra abluerentur, manauit, non tu exiguæ aquæ haustu gratiam
rependes? Si ille à te de cruce ardentissimæ sitis leuamen postularet, non præberes?
At ille inquit, quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Idem CHRISTVS
gratiæ cælestis fluenta nobis omnibus referans, exclamabat: Si quis sitit, veniat ad
me & bibat; quare ergo ita ingrati erimus, vt ei in pauperibus suis opem nostram
imploranti, aquæ terrenæ particulam denegemus? quid tam impium, quàm vt
dum sitibundus pauper ad fores tuas iacet, ciulat, vociferatur, tu inter epulas cya-
this certes, conuiuas ad æquales propinationes prouoces, atque ebrietati, libidini-
que omnium vitiorum parenti indulgeas? Quasi verò tibi soli natus sis, ac ventri,
& non aliis, quos charitatis præcepto iuuare debeas. Caue vero, ac metue, ne vnâ
cum diuitem illo aliquando optes, vt digito in aqua infuso, ij pauperes, quibus potum
denegasti, linguam tuam recreent: cuius exemplo consule salutis tuæ, ac tibi potius
in potu parce, ut aliorum siti prouideas. Vide etiam atque etiam, ne uocibus illis in
extremo iudicio arguaris, quibus nihil potest esse acerbius: Sitiui, & non dedisti
mihi bibere. Discede à me in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis
eius. Quòd si te ad misericordiæ opera non ignauum ostenderis, hominique siti lan-
guenti exhibere potum studueris, fiet in te quasi hõrtus irriguus diuinæ gratiæ do-
nis: atque adeo ex te ipso extinctis, penitusque sublatiis ultricibus scelerum tuorum
flammis, fons meritorum orietur uberrimus saliens in uitam æternam.

Matth. 25.
Ioan. 7.

Luca 16.

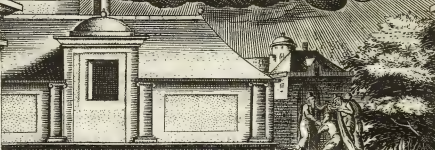
Matth. 25.

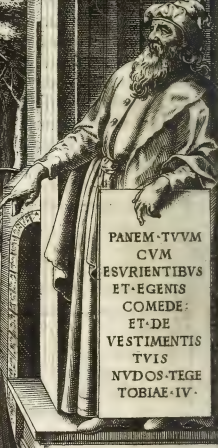

OPERIRE NVDOS.

IVI

MISERICORDIAM
VOLO ET
NON SACRIFICIVM

OSEAE
CAPITE
SEXTO

PANEM TVVM
CVM
ESVRIENTIBVS
ET EGENS
COMEDE:
ET DE
VESTIMENTIS
TVIS
NVDOS TEGE
TOBIAE IV.

CVM VIDERIS NVDVVM OPERI EVM ET
CARNEM TVAM NE DESPEXERIS
ISAIAE CAPITE
LVIII.

AD TERTIAM
ICONEM
NOTAE.

A Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.	<i>Gen. 3.</i>
B Ioseph fingulis fratrum suorum proferri iussit binas stolas; Beniamin vero dedit trecentos argenteos, cum quinque stolis optimis, tantundem pecuniæ, & veltium mittens patri suo.	<i>Gen. 45.</i>
C Cito proferte stolam primam, & induite illum, & date anulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.	<i>Luca 15.</i>
D Cum aduenisset Petrus, duxerunt illum in cænaculum, & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas, & vestes, quas faciebat illis Dorcas.	<i>Actorū 9. & Mammulus lib. 1. cap. 2.</i>
E Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat.	<i>Luca 3.</i>
F Expoliamus te Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua vsque ad gladium, & arcum suum, & vsque ad Baltheum.	<i>Lib. 1. Reg. cap. 18.</i>
G Tobias esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, & mortuis, atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat.	<i>Tobia 1.</i>

NVDOS OPERIENDOS ESSE.

EXPLICATIO III.

Lege Plin.
lib. 7. hifto.
initio fla-
tim in pro-
prio.

N hac bonorum omnium copia, quæ cælo terris, marique spectantur diuino beneficio nobis omnibus concessa, mirum sanè est, non deesse iniquos rerum estimatores, qui con- querantur, minime omnium animantium nature nostræ consultum fuisse. Nam bestiarum corpora inquit, propriis indumentis natura cõtexit, vt absque vlla alterius ope per se satis cæli vim atque iniurias perferre possint; alias quidem coriis, pellibusque durissimis muniuit, alias lanae velleribus, alias pilorum densitate; alias testa, spinis, ac squamis vestiuit; auibus pennas tam varias, ac multiplices pro tegumento tradidit; quin etiam arbores cortice, nonnullas etiam geminò à frigoribus, & calore defendit, solum hominem nudum omnibus cæli iniuriis exposiuit.

Quorum querela quàm aliena sit à ratione, facile ex eo intelligi potest, quòd nemo sibi persuadere possit, Deum optimum parentem liberaliter egisse cum belluis; hominem animal nobilissimum, & ad sui imaginem procreatum, regioque munere donatum, neglexisse. Ille enim hanc rerum vniuersitatem initio ita condidit, vt homo in paradiso loco felicissimo, nullisque aeris permutationibus obnoxio collocaretur, vbi nec vestium subsidio ad frigus depellendum, neque ad tuendum pudorem operimento indigeret: ex qua felicitate cum non nisi sua culpa deiectus esset, non tam de natura auctore, quàm de nobis ipsis conqueri par est.

Gen. 2.

Post peccatum enim primorum parentum, deturbatus Adam ex paradiso in statum hunc, quem omnes plenum miseriarum experimur, & frigore algere, & aestu vri, & torrerì cœpit, & in primis ob nuditatem, corporis pudorem in seipso sensit. In qua tamen indigentia hominem Deus deserere noluit; sed vtrique parenti, dum faciem maiestatis suæ subterfugit, ac tecto frondibus corpore, se in latibula recipit, suis ipse manibus vestes pelliceas vltro tradidit: vt nobis vel in mundi exordio, & in primo harum miseriarum ingressu, hoc nudos vestiendi ab ipso Deo commostratum exemplum videamus.

Gen. 3.

Idem Deus homini tam viuax dedit ingenium, vt bestiis vestium ornamenta non modo non inuideat; sed ex ipsis delumpta materia vario artificio humanæ naturæ prouideat. Cui etiam materiæ Deus ex arboribus vellera exhibuit, vt omnia hominum causa facta esse intelligeremus. Nam Seres lanificio filiarum nobiles perfusam aqua depectere dicuntur frondium canicem. Ac bombix corpore quidem animal exiguum solo naturæ instinctu Deo ita humanæ necessitati prouidente opus suum maximo artificio explet, tempore lanificij fila delicate net, eademquæ certa ratione agglomerat, ut materiam textrinæ sufficiat. Ei trimestris tantum vita est, totumque genus singulis annis stato tempore funditus perit, ouis solum quibusdam tenuissimis relictiis pro semine, quæ supremo uitæ tempore parit in reparandi generis certissimam spem, ut non sibi suisque, sed nobis ipsis ad laborem na-

Polydorus
Virgili⁹ de
inuen. rerù
lib. 3. c. 6
Plin. lib.
28 cap. 12.
Vida lib. 2.
de repub.
pag. 56. &
in poemate
suo.

scatur, & moriatur.

Non est igitur cur doleamus bestiis indumenta ab ortu fuisse concessa, cum nobis Deus eas deseruire voluerit ad hæc naturæ incommoda superanda; quarum auxilio non modo vt primi illi pellibus, sed arte naturæ addita elegantiori vestitu vteremur. Dolendū potius, quod homines diuina liberalitate, opibusque, ingentibus naturæ ad pompam & fastum abutantur. Quis enim mulierum in hoc genere luxum non deploret? Incedere illas videas per vias, ac templa collo erecto, & nutantibus oculis, sese circumspicientes, ac solem se iudicantes hominum obtutibus apparere; collucet aureus & superuacua sui parte puluerem euerrens amicus, pretiosis collum, & brachia monilibus circumcinguntur; vniones auribus pretij maximi pendent; spargunt gemmæ caput, crinesque varij fulgoris interfecant margaritæ.

Quid luxu hoc peruersum magis, aut perniciosius dici potest? An hoc est Apostoli præceptum seruare, longe aliter ad Timotheum scribentis? Volo, inquit, mulieres orare in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate, ornantes se non intortibus crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. An non idem beatus quoque Petrus præcipit? Mulieres subditæ sint viris suis; quarum tamen non sit exterius capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus; sed qui absconditus est homo cordis in incorruptibilitate, modesti & quieti spiritus. Quorum igitur tanta vestimentorum varietas tam diligenti studio conquisita, vt vel in eorum inuentione ingenij sui vires feminæ nostrorum temporum experiantur? Quæ si cogitent, vt Cyprianus ait, dum serico & purpura indutæ sunt, quàm difficile sit, vt CHRISTVM induant; proculdubio, quod eis ad necessarium vsum superfluum est, CHRISTO & pauperibus erogarent. Necessitas enim, vt est in proverbio, vt illi indumento contenta est; luxus, pretiosum; inanis gloria, elegans excogitauit.

Interea summa hyeme n e folio quidem in arboribus relicto, constrictis gelu durissimo riuus; flante acerrime borea, quàm multi nõ modo tecto, sed nec tenuissima quidem, atq. attrita veste a cæli iniurijs defensi in hominũ conspectu lachrymis suffusi algent, ac toris artibus contremiscunt; vt certe non modo hominis, sed bestię in tanta calamitate postq̃ nos commouere possit aspectus. Clamãt nudi, inquit Bernardus, clamant famelici; conqueruntur, & dicunt diuitibus: Nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus, quid conferunt tot mutatoria, vel extensa in perticis, vel folicata in manticis? Nostrium est quod effunditis; nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter expenditis: & nos enim Dei plasmatio, & nos CHRISTI sanguine redempti sumus. Nos igitur fratres vestri, videte quale sit de paterna portione pascere oculos vestros. Vita nostra cedit vobis in superfluas copias; nostris necessitatibus sic detrahitur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis.

Etenim si vere, vt verissime hoc a D. Bernardo dictum est, quæ vestimenta diuitibus superfluunt, ea esse pauperũ; & si quæ pauperum sunt, CHRISTI sunt, qui quod vni ex minimis sui sit, sibi factum reputat; quid sequitur nisi eos, qui vestium copia, luxuque abundantes nudum pauperem spernunt, similes esse Iudeis, qui diuiferi sibi vestimenta, & super vestem eius miserunt sortem? An vero hoc nos docet diuina beneficentia tam late diffusa? Circumspiciamus mundum vniuersum, eiusque singulas partes. Quocumque cogitatio incidit, infinita diuinæ in hoc genere benignitatis argumenta reperiemus. Admirabimur certis temporibus regi frondibus arbores, vites pampinis vsque quaque defendi, herbis ac floribus prata circumuestiri; & vndique tantam sui pulchritudinem, ac varietatem ostentare, vt homines imi-

1. ad Timotheum 2.

1. Petri 3.

Matth. 6. ̄
Luc. 12.

tentur quidem eorum ornatum;consequi tamen nullo modo possint.Quod CHRISTVS aliquando significauit,cum dixit,lilia campi se ita vestire,vt nec Salomon in omni gloria sua sic vestiri potuerit.

Inter quas diuinæ suæ liberalitatis opes nudum hominem tibi vestiendum reliquit,vt hanc benemerendi de pauperibus occasionem,hanc gloriæ segetem daret, aliena miseræ subueniendo. In quo genere nunquam satis laudari potest eorum beneficentia,qui puellas ob egestatem vix se regi valentes, huiusmodi donant pietatis munificulis:ex quo fit,vt & sanitati corporis, & multo magis animarum saluti periclitanti subueniant.Quot enim mulieres necessitas adducit, vt pudore postposito,meretriciæ vitæ tradantur;quibus si esset quo sibi vestes parare possent,haud dubie honestatem suam sanctam,inviolatamque seruarent.

Hoc in primis Romæ in monasterio sanctæ Catharinæ obseruatur,in quod teneræ ætatis puellæ recipiuntur, eæ præsertim, de quibus periculum est, ne ob sumptum inopiam ad mundanas illecebras conuertantur; ijsque & de victu & de vestitu sufficienter prouidetur.Sed, proh dolor,quanto apud mundum plurius est diabolus,quàm CHRISTVS?Diaboli enim amore quâti sumptus fiunt in meretricibus vestiendis; fordet sericum amanti iuueni amicam demereri cupienti,fordet purpura, nec argento aut auro simplici contentus est: exquirit inusitatos ornatus. Aurum auro superingerit:limbos gemmis radiantibus illustrat: nec explet animum nisi in sacco vermium exornando censum integrum, & patrimonium exhaustum. At pro CHRISTO quis talia facit?Talia? immo vero quis vel religiosissimis claustris deseruientibus rusticum pannum transmittit, vel pauperem in via iacentem minimi pretij telæ operimento circumdat?

Iob. 31.

An hoc exemplo suo nos admonet sanctus Iob? cuius illa sunt,Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio,& de vtero matris meæ egressa est mecum:Si despexi prætereuntem, eo quod non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Humerus meus a iunctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.Et tamen vir sanctissimus paulo ante vehementer extime scebat quid esset responsurus Deo rationem à se petenti rerum suarum. Quid faciam inquit, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæserit, quid respondebo illi?

Matth. 25.

Esa. 3.

Nos vero quasi in portu salutis agamus, modo nos vestiti simus nullam suscipimus curam proximorum nostrorum, qui nudi hominum conspectum vel ob verecundiam subterfugiunt.Quod eo die responsum daturi sunt diuites,cum eos CHRISTVS ad iudicandum veniens ita alloquetur; Nudus eram, & non cooperuistis me? Quid dicent homines in tot superfluis ornamentis occupati? Rem sane indignam. Non satis videbatur humanæ cupiditati omne genus animalium pellicibus denudasse, nisi crines etiam mortuis suis ad cincinnos conficiendos - femina detraaxissent. Sed decaluaabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crines earum nudabit. Diem illis infansulum, in quo Dominus auferet ornatum, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoria, & inaures & annulos, & gemas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vitas, & therifstra, & erit pro suauis odore foetor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium.

Sabell. lib.
2. cap. 8. ̄
lib. 8. c. 1.

Sapienter igitur Helisabetha regis filia, cum in regia adhuc fortuna esset, inter ancillas, ad medicantium morem, sese induebat. Quamquam plurima sunt aliorum exempla, qui nos docuerunt non modo ornatum abijcere; sed nobis ipsis necessarias vestes detractas pauperibus elargiri, quibus quo magis in Ecclesia nostra abundamus, eo grauiora supplicia, si ea non fuerimus imitati, nos sequantur necesse est.

Narrat Gregorius Pontifex Max. lib. 1. dialogorum. cap. 9. Bonifacium illum, cuius alias meminimus, præclaros sibi ad episcopatum, quem postea consecutus est, gradus fecisse. Cum enim apud matrem ageret puer interdum sine exteriori tunica, læpissime sine interiori etiam domum redire cõsueuerat. Ac Serapion † cum idem aliquando fecisset, interrogatus a quodam, quis se expoliasset; ille nullum aliud responsum dedit, nisi quod diuinum Euangeliorum volumen ostendit. Eximia etiam fuit Petri * Telonarij in hoc genere charitas, qui homini ex naufragio erepto ac nudo cum pretiosam vestem dedisset, quam pauper, quod se minime deceret, paulo post vendidisset: vt eam vidit ad diuendendum suspensam, plorans secum cogitabat indignum se fuisse, cuius pauper memoriam apud se conseruaret. Obdormiuit vir pius in lachrymis, cum CHRISTVS sic hominem est consolatus: Veste, quam nauatæ tradidisti, ego ipse tegor, agoque pro beneficio gratias; quoniam nudum, ac frigore algentem operuisti. Quam rem admiratus Telonarius, vehementer est accensus ad opera pietatis.

Celeberrimum vero beati Martini † Turonensis episcopi exemplū nullo modo silentio prætereundum est. Nam cum annos duodecim esset natus, & ad Christianorum Ecclesiam inuitis parentibus profugisset, coactus, vt erat veterani militis filius pro patre sub Constantio, ac Iuliano militare, hyeme atrocissima nudum hominem conspicatus, qui à pluribus eleemosynam petiisset, accepisset autem a nemine, hunc sibi reseruatum credens, educto ense chlamydem, qua sola vtebatur, ita scidit, vt pæperi partem vnā daret, alteram sibi resumeret. Itaque factum est, vt proxima nocte CHRISTVM ea chlamydis parte, qua pauper è texerat, vestitum viderit, ita ad angelos, qui illum circumstabant dicentem. Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit. Quod diuinum beneficium secum perpendens annos natus xviij. sacro ablutus lauacro Christianæ religioni nomen dedit. In qua Episcopus creatus plurima huius generis pietatis opera exercuit, vt in dialogo Seueri & Galli eius discipulorum legitur.

Nam cum quodam die festo nudus homo ad Ecclesiam vsque se esset infecutus, sacrarium ingressus, tunicam suam exutus pauperi dedit, atque aliam penulam sane tenuem, cuius breuissimæ essent manicæ induens ad sacra peragenda descendit. Igneus è cælo globus in eius vertice apparuit: cumque manus, vt moris est, supplex ad Deum sustulisset, nuda brachia viderunt astantes manibus angelorum torque au reo, & gemmato circumdari, atque exornari. Et certe sperandum, si nos quoque tot instructi exemplis nudos cooperuerimus, vt non modo hic abundemus; sed superatis vitæ huius incommodis, cælestis gloriæ splendore, ac stola iucunditatis induamur.

† Leoni? episcopus. Marul. lib. 1. cap. 2. Fulgofius lib. 4. c. 8. Egnatius eodem lib. & capite. simillimum etiam huic exemplum habes apud Socratem in eccl. hist. lib. 4. cap. 23.

* De Petro Telonario lege Leont. epm. habetur tomo 2. Vitarū Lipomani.

† Sabell. lib. 4. c. 8. Marul. lib. 1. cap. 2. & in hist. Lombardica in eius vita.

REDIMERE CAPTIVOS VEL
AVXILIVM IIS ADFERRE

IV

LIBERATE
VI
OPPRESSVM
DE
MANV
CALVMNIATO
RIS

HIEREMIAE
CAPITE
XXII.

ERVNTVR QVI
DVCVNTVR
AD
MORTEM ET
QVI
TRAHVNTVR
AD
INTERITVM
LIBERARE
NŪCSESSE
PROVERBIO
XXIV.

MEMENTOTE VINCITORVM TAMQVAM
SIMVL VINCTI AD HEBRAEOS
CAPITE XIII.

A D Q V A R T A M
I C O N E M
N O T A E.

- A** Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, nuraeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo : & diuisis focijs irruit super eos nocte; percussitque eos -- Reduxitque omnem substantiam, & Lot fratrem suum. *Gen. 14.*
- B** Eruit David omnia, quæ tulerant Amalecitarum, & duas vxores suas eruit: nec defuit quisquam à paruo vsque ad magnum, tam de filijs, quàm de filiabus, & de spoliis. *Lib. 1. Reg. cap. 30.*
- C** Det misericordiam Dominus Onesiphori domui : quia saepe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. *Epist. 2. ad Timoth. 1.*
- D** Angelus Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos dixit: Ite, & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius. *Act. 5.*
- E** Et Petrus quidem seruabatur in carcere. -- & ecce angelus Domini -- excitauit eum dicens: surge velociter, & ceciderunt catenæ de manibus eius. -- Et exiens sequebatur eum. *Act. 12.*
- F** Expergefactus autem custos carceris tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes; & producens eos foras ait: Domini quid me oportet facere vt saluus fiam? -- Lauit plagas eorum, & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuo. *Act. 16.*
- G** Rex Sedecias præcepit Abde-melech; leua Hieremiam prophetam de lacu, antequam moriatur. *Hierem. 38*
- H** Et clamauit Habacuc dicens: Daniel, tolle prandium, quod misit tibi Deus. *Dan. 14.*

CAPTIVOS REDIMENDOS ET IN CARCERIBVS POSITOS IN VISENDOS ESSE

EXPLICATIO IIII.

VM alia plurima diuinæ beneficentiæ munere homo accipit, tum hoc, quod cū peccati seruus esset, pretioso filij Dei sanguine redemptus est, longe maximum beneficium videri debet. Nam quod terræ fundamenta omnipotens Deus iecerit, aerem cælumque quasi pellem extendit, hominēq. ipsum, ex eo, quod nihil erat, excitatam in paradiso, domicilio omnium amœnissimo, collocauerit, in quo nullus morti relinquebatur locus, tantum fuit, vt humana nequeat oratione explicari: sed quod deiectos ex illis ipsis fortunatissimis sedibus, in hanc terram homines tanquam in exilium ipsemet Dei filius formā serui indutus, inferorū carceribus referatis, deuictis hostibus, fuis fugatisque tenebris cælo restituerit, ac triumphans captiuam duxerit captiuitatem, tantum est, vt solum diuinum verbum, quantum fuit, intelligat. Quod exemplum nobis omnibus inter cetera ad imitandum debet esse propositum; vt si ille animas nostras peccatorum laqueis constrictas pretioso sanguine suo liberauit, nos proximorum quoque nostrorum misereamur, qui vel in remotissimis regionibus à fidei nostræ hostibus in captiuitate detinentur, vel vbique terrarum apud nostros in carceribus miseram & inopem vitam agunt.

Ac quod pertinet ad primum caput de redemptione captiuorum, pietatem sane insignem docuit nos Paulinus episcopus Nolanus, qui CHRIS TVM præceptorem secutus, non se veri pastoris munere functum arbitrabatur, nisi pro ouibus suis redimendis animam posuisset. Nam Vandalis ex Campania prædas agentibus, cum nihil non effecisset pro captiuorum, qui ex sua erant diocesi, liberatione, se ipsum etiam vendidit. Accidit enim, vt in Ecclesiæ suæ ditione viduæ cuiusdam filius captiuus abduceretur: illa episcopum bonis omnibus pro captiuorum libertate impensis exhaustum aggreditur, conqueritur de filio abducto, cui Paulinus nihil sibi præter se ipsum relictum esse affirmabat: Me met, inquit, quando nihil præterea superest, seruituti dedido. Illud se eiusmodi dictis mulier credidit; sed factis vir eloquentissimus persuasit. Nam in Africam profectus, vbi captiuus viduæ filius tenebatur, pactus est cum genero Regis, se eius horti cultorē futurum, si viduæ filius restituere tur: qua permutatione ille contentus, Paulinus hortuli custos efficitur, illo à socero cum quod uolebat impetrasset, viduæ matri filius restituitur. Consequetur sæpe in hortum, ut mos est, animi gratia Paulini herus diuertere, ac cum eo, ex cuius ore sanctitas ac modestia quædam spirabat, frequens colloquebatur. Interea, ut res do-

B. Greg. lib.
3. dial. cap.
1. & Pontanus in Aegidio dial. paulo post initium.

cut, vir sanctus nihil nisi de captiuorum suorum redemptione cogitatur. Factum est igitur, vt instare iam regis obitum Paulino diuinitus reuelaretur. Itaque secreto herum suum admonet, vt regno prouideat. Prædicebat enim breui fore, vt rex focer suus moreretur. Aperit ille regi ipsi secretum. Postridie adfuit pro more olitorum, vt erat diligentissimus, ex heri hortulo. Deponit in mensa olera, hunc rex intuitus subito expalluit. Viderat enim in somnis viros sibi aduersos, qui iudicum personam agentes, in eius animam sententiam ferre videbantur: eorum vnum in Paulino recognouit. Quamobrem multis ab illo exposcit, quis esset, qui tandem pluribus verbis victus, narrat se episcopum Nolanum esse. Qua re intellecta rex quæcunque vellet etiam dimidium regni sui pollicetur. Nihil eiusmodi se vir Dei optare ait, sed vt tantum tribueret beneficium, quod apud se summum esset, vt omnes Nolanæ ciuitatis captiuos liberos ad suos redire permitteret. Annuuit rex petitioni. Perquiruntur ex tota Africa captiuus, omnesq. onustis frumento nauibus omni genere officij & humanitatis cum Paulino dimissi sunt.

Videbitur factum hoc eius generis esse, quod pauci sequantur: nec sine numine, proprio grege relicto, Paulinus non vnus solum, sed plurimorum, qui captiuus in Africa tenebantur, salutem ex longissima nauigatione sperabat, cum singulare quiddam sit vnus causa innumeros gubernationi suæ subiectos destituere, seque dedere seruituti, vt alios liberemus. Nos enim ita natura edocuit, vt nobis ipsis primo, tum aliis consultum velimus. Quamquam illud etiam constat inter nos, vbi fratris anima periclitetur, corpus exponendum esse. At quam multi sunt ex nostris inter barbaros, qui propter atrocitatem tormentorum, humana imbecillitate, ac libertatis amore vincantur, & deserta religione ad impiorum sectam transfugiant?

Quare piæ sane faciunt, qui illos vel exemplo, vel adhortatione conantur partim nutantes in fide retinere, partim collapsos ad eandem reuocare; illi vero, qui pecunia etiam liberationem captiuorum procurant, maxime commendandi sunt, vt societatis Consalonis in vrbe Roma, cui hæc cura nuper credita est: atque ordo Monachorum Trinitatis: quod opus æquum esset, vt etiam adiuuarent ij, qui in arca occlusos thesauros asseruant. Nam dum in aliis redimendis occupantur; non modo illos corporum leuioribus, sed se ipsos grauioribus peccatorum catenis liberarent. Ac mirum sane est, vt corpus redimas non dubitas ferrum, aut ignes pati; vt animam redimas, quæ etiam facillima sunt, tibi durissima videntur. Quid vero dignum magis homine Christiano, quam CHRISTI filiis fratribus tuis in fide constantibus ad triremes, ad fossiones, ad lapidicinas damnatis; demum in ergastulis, & omni genere tormentorum positus opem afferre? Cogita captiuum procul a patria, parentibus, filiis, propinquis, ac ciuibus suis inter barbaros, & hostes religionis quasi feram catenis reuinctum, pectore nudato; verberibus contusum, sanguine toto corpore madentem, fractum viribus, penitusque debilitatum, ad nouos trahi, quos vix natura ferat labores, cuius te vel si hostis esset, calamitas commoueret.

Est seruitus iugum naturæ nostræ acerbissimum; perpetua quædam mors diuturnitate sua, atque ob imperantium sæuitiam, molestissima, præsertim ingenuis, ac nobilibus viris; vt mirandum non sit, si armis, ac vitæ etiam periculo pro libertate pugnatur. Libertas enim ita omnibus cara est, vt eam natura ipsis animantibus ratione carentibus ingenerarit. Inter quæ volucres copiosissimo, eodemque certissimo pastu neglecto, oblata occasione, ex cauea euolant, victum quærentes vagæ, sola libertate contentæ. Ex quo intelligi potest, quam pium sit ex nostro genere captiuos rebus omnibus ad vitam pertinentibus destitutos vix hoc aere, quem spirant sibi relicto, pristinae libertati restituere. Quo genere humanitatis etiam ethnicos vfos videmus; vt de Pyrrho Epirotarum rege, & Alexandro memoriæ traditur. Quorum ille Romanos plurimos bello captos, nullo pretio accepto, suis saluos remisit: hic Porro iure belli captiuo non modo libertatem, sed vt amico ampliores

Lege Po
lyd. lib. 7.
de inuent.
rerum cap

4

regni fines donauit. Quae cum de hominibus falsam religionem colentibus legimus, dolendum sane est, si nos non erubescimus, quibus hoc diuinæ vocis oraculo commendatum est, vt quemadmodum Salomon inquit, Liberemus de manu superbi eos, qui iniuriam patiuntur.

Quod si non omnes auro, aut argēto abundamus; & plurimi non modo alienos, sed nec suos quidem in libertatem vindicare possunt, animus certe, qui maxime a Deo spectatur, in hoc toto genere operum nunquam, vel in ipsa etiam seruitute positis, deesse poterit alios adiuuandi. Multum enim interest inter materiam beneficij, ac beneficium ipsum. Neque pecunia numerata, neque effractæ catenæ, neque aliquid aliud quod ad redemptionem exhibetur, beneficium est; sed ipsius vestigia ac nota. Voluntas est & propensio ad bene de proximo merendum, in qua vis beneficij consistit: quam voluntatem erga captiuum quilibet licet tenuissimæ fortunæ homo præstare potest, ac debet.

Verum veniamus ad alterum caput, quo eos inuisere persuademur, qui in carceribus detinentur: in quo nec te ob pecuniarum exiguitatem, neque ob locorum interualla potes excusare. In omnibus ciuitatibus, locis celeberrimis carceres palam expositi sunt. Exclamant miseri situ & squalore obstiti, vt calamitati suæ subueniantur. Est pietatis Christianæ talium preces humaniter audire, animi imbecillitatem oratione erigere, atque egestatem re ipsa suppeditatis auxiliis subleuare.

Pulcherrimum in hoc genere pietatis exemplum in Romana historia legimus; Matrem mulier in carcere capitis damnatam habebat; cui cum custos misericordia motus vitam statim eripere noller, ita eam aseruabat, vt nullo cibo exhibitto inedia esset consumenda. Id filia cum audisset, aditum ad matrem a custode obtinuit, quæ tamen ne quid inferret excusis vestibis explorabatur: ingressa illa exerta vbera matri præbebat; eamque per multos dies sui lactis subsidio sustentauit.

Quod admirans custos, rem tandem animaduersam ad Senatum detulit: qui non modo veniam mulieri condemnatæ concessit, verum ambabus alimenta ex publico dedit: eoque ipso loco ad facti memoriam pietatis sacellum extruxit. Pari affectu pietatis altera in Græcia mulier patrem senem simili custodia, mortisque generi traditum quasi infantem pectori ad motum aliquo temporis spatio aluit. Mulieres vitæ periculo carceres ingredi non sunt veritæ, propriisque parentibus, quod vix credibile videatur, lac præbendo, naturam superarunt: Nos quibus nullo impedimento, quin præmio proposito in carceribus constitutos inuisere concessum est, non & naturam ipsam in hoc opere, & CHRISTI consilium lubentissime sequemur? Non quisque in hoc suas partes diligenter explebit, prudens consilio, amicus consolatione, potens fauore & auctoritate, diues pecunia, pauper saltem precibus ad Deum effulsis?

Sane fileri non potest ad documentum exterorum, quàm laudabiliter in hoc munere se Romæ ij, qui ex societate Charitatis sunt, exerceant, quos minime dubium est, laboris sui vberimum præmium à Deo Opt. Max. referre. Alit ea Societas procuratores, medicos, chirurgos, quorum opera, ac studio pauperibus in carcere constitutis in omni necessitate, ac in publica præsertim carcerum visitatione consultur. Est enim sapientissime in vrbe Roma institutum ad eorum, qui in carceribus reperiuntur solatium, vt iudices singulis mensibus carceres inuisant. Sedent hi publico in loco, ad sunt rei pro ordine vocati, patientissime audiunt: quorum meritis intellectis, penitusque perspectis, pro statu causæ, de expeditione decernitur. Quo tempore Charitatis procuratores pauperum patrocinio destitutorum causas proponunt, atque vt inde eruantur, vehementer vrgent. Ad sunt etiam homines ex alia sodalitate Pietatis nomine nuncupata, cuius vir pius ex societate Iesu fundamentum iecit. Quæ sodalitas, & si recentior; celebris tamen est, & in dies magis, magisque floret, præsertim cum Xystus Cardinalis Montanus, dum hæc commentemur

Ual. Max.
lib. 5. cap.
4. & Plin.
lib. 7. natu-
ralis hist.
cap. 36.

Ual. Max.
lib. 5. c. 4.

eiusdem Sodalitatis patronus amplissimus ad summum Pontificiæ dignitatis gradum euectus illam beneficijs ornare nõ desistit. Ea vero in DD. Cosmi ac Damiani ecclesia conuenire solet; vbi præter alia, quæ erga miseros carceribus mancipatos exercent pietatis opera, quolibet die Dominico eligunt homines graues, & gnaros vitæ communis, qui totius Vr̄bis carceres inuisant, nullumq. locum prætermittant, eos aut adiuuandi, aut consolandi. Quorum nos exempla secuti, si minus integrum est captiuos adire, eosq. aut ex impiorum manibus eripere, aut oratione, ac præsentia recreare, qui tantis locorum spatiis disiungimur, illis pio desiderio, ac precationibus apud Deum opitulari conemur. His autem, qui in carceribus sunt, exhibeamus quæ possumus charitatis, ac pietatis officia, vtriusq. Societatis instituto. Hoc si fecerimus, sperandum erit fore, vt singularem laborum nostrorum remuneracionem accipiamus, illo erepti inferorum carcere, in quo nulla spes; nulla consolatio, nulla egrediendi in omnem æternitatem facultas concessa est.

AGROTOS INVISERE

V

A

B

C
D

E

F

NON
TE PIGEAT
VISITARE
INFIRMVM
EX HIS ENIM IN
DILECTIONE
FIRMABERIS

ECCLESIAST
CAPITE
VII.

FACIENS SVM
INFIRMVS
VT
INFIRMVS
LVCRIFACEREM

EPIST. I AD
CORINTHIOS
CAPITE
IX.

INFIRMATVR QVIS IN VOBIS INDICAT PRESBITEROS
ECCLESIAE ET ORENT SVPER EVM VNGENTES
EVM OLEO IN NOMINE DOMINI
IACOBI CAPITE V.

G

H

A D Q V I N T A M
I C O N E M
N O T A E .

- A Nunciatum est Ioseph, quòd ægrotaret pater suus; qui assumptis *Gen. 48.*
duobus filiis suis, ire perrexit. Dictumque est seni, qui confortatus
sedit in lectulo.
- B Eliseus ægrotabat infirmitate, qua & mortuus est, descenditque ad *Lib. 4. Reg. cap. 13.*
eum Ioaas Rex Israel, & flebat coram eo. Pater mi, pater mi, currus
Israel, & auriga eius.
- C Curam illius habe. *Luc. 10.*
- D Videns eum, misericordia motus est, & appropians, alligavit vulne- *Luc. 10.*
ra eius, infundens oleum, & vinum.
- E Quocunque introibat in plateis, infirmi & quotquot tangebant eum, *Marc. 6.*
salui fiebant.
- F Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem, *Matth. 8.*
& febricitantem, & tetigit manum eius, & dimisit eam febris: &
surrexit, & ministrabat ei.
- G Qui testa sanie radabat sedens in sterquilinio. Igitur tres amici *Iob. 2.*
Iob condixerunt, vt pariter venientes visitarent, & consolarentur.
- H Isaias ægrotantem Ezechiam visit, terret, consolatur, sanat, & signo *4. Reg. 20.*
confirmat. -- Et ait Ezechias, facile est umbram crescere decem
lineis, nec hoc volo vt fiat, sed vt reuertatur retrorsum decem
gradibus.

AEGROS INVISENDOS ESSE EXPLICATIO V.

Gen. 3.

CERBISSIMAS sane calamitates, quasi testamento reliquit Adam humano generi: utinam non mulieris consilio acq̄uississet; nunquam ab illo pacatissimo ac beato statu, in quo ab initio ortus sui fuerat collocatus, aut ipse, aut eius posteritas concidisset. Qui idem nunquam satis miserandus, ac defendendus casus, non eos modo, quorum Moses meminit labores, ac dolores, sed grauiora quaedam damna inuexit, quibus maxime mortales subiiciuntur. Nam in ipso vitæ exordio infans à lachrymis, quas cum nullo animantium communes habet, vitam auspicatur: & cum loquendo necessitates suas explicare nequeat, eiulatu contentus est. Crescunt cum ætate miseræ, & interea clam irrepit senectus, ad quam dum veluti ad morbum perpetuum properamus, ubi quies sc̄dendum videretur, in communes labimur ægritudines.

Nullum animal maiorem harum miseriarum partem habet. Quod si vel solas, de quibus nunc agimus, ægritudines corporis considerare velimus, cetera animantia & frigus patientius tolerant, & ardori facilius resistunt, neque ita ut homo aut siccitate exarescunt, aut pluuiialibus austris atque humore elanguent. Licet in medicorum voluminibus in finita febrium nomina admirari, propria nostri generis, quas non natura, quam Deus sanam, atque integram creauerat, sed nostra incontinentia, & luxuries inuexit. Ceteris morbis quis est modus? Quis numerus? An forsitan vno dumtaxat anni tempore ægotamus, & non Hyemis, Veris, Autumni, Aestatisque intertempores nos pari impetu prosternit: an longe, ut captiui, ægri quaerendi? Quorum tecta omnia, xenodochia, templa, vici, & plateæ plena sunt. Quo igitur frequentior huius pietatis exercendæ, ac amplior matèries exhibetur, eo alacrius ad eius studium incitari debemus. Nam CHRISTVS quidem genus humanum in grauisima peccati lue confectum inuisens ex alto, cum plurima miracula ederet, huius generis sapissime edidisse legitur, quibus vario morborum genere debilitatis sanitas restitueretur. Itaque semel tantum aquam in vinum conuertisse præter naturæ ordinem, semel in monte Thabor transfiguratus, semel super aquas nocte intempesta sicco pede ambulasse, semel alia aliorum generum signa edidisse narratur. Illa vero frequentissima: cæcis visum, claudis gressum, paralyticis firmitatem, mutis loquelam, ac ceteris cuiusq̄ generis morbo languentibus incolumitatem diuinitus reddere. Eiusdem benignitatis exercendæ potestatem in primis Discipulis dedit, ut illis verbis ostendit; Super ægros manus imponent, & bene habebunt.

Mar. 16.

Ex hoc quilibet vir pius considerare poterit, quam CHRISTO Opt. Max. carum sit hoc opus, & quam velit nos etiam ad pietatem erga ægros, ex templo suo, inci-

tari; sed miracula quidem patrare non valemus. Quid illa? Non ne in nostra potestate sunt? lacet proximus febriliter laborans, vel alio morbi genere grauius affectus, nunc calore, nunc frigore iactatur, ita viribus destituitur, vt se vix versare, aut loco mouere possit: nulla vis appetendi; cor mœret, cœtus hominum fastidit, paulatim sensuum vsus amittit, suspiria ingentia, ac singultus exaudiuntur. Quid de animo dicemus? qui ob vitæ dolorum offusus tenebris hæret; nulla re nisi lachrymis ac interno dolore pascitur, timore mortis perturbatur; diuinum iudicium cogitare incipit, exitum perhorrescit. In quas extremas angustias cum nobis omnibus aliquando deueniendum sit, nostræ partes erunt proximos in eiusmodi statu positos inuisere, cum eiusdem naturæ communitas nos admoneat, vt eorum misericordia moueamur.

Præclarum huiusce charitatis in historia ecclesiastica exemplum legimus. Refert Nicephorus cum Alexandriæ pestis grassaretur maxima, opus hoc tam salutare, ac Deo gratum inuisendi ægros Christianos, qui illic viuabant, exercere solitos, nullumq; charitatis officium in ea funestissima lue prætermisisse. Diligenti cura, ac studio labefactis inseruiebant, nequaquam extimescentes in sua met corpora, eos cruciatus, morbosque pertrahere. Itaque quorundam (vt ille dicebat) qui obierant ob tantæ charitatis officium insigne genus mortis creditum est, nec multum à martyribus alienum. Quod si ne in peste quidem omnium ægritudinum atrocissima, quæ nullis remedijs aut arceri, aut reprimi potest, cuiusque maxime metuenda contagio est, illi destitisse dicuntur, quo minus, egros inuiserent, eisque ad reparandam sanitatem inseruirent, quid nos facere par est, in communibus morbis, ex quibus nullam tabem, aut contagionis suspicionem extimescimus? In quo genere nuper sanctissimi viri Cardinalis Borromæi est nobilitata charitas, qui sæuissime peste Mediolani non semel caput suum vt patriæ opitularetur in perspicuum vitæ discrimen obiecit. Atque vt semel & breuius quam res tanta postulare videretur, quod in singulis operibus, vita Ignatij Loiolæ decursa, facere poteramus, in ea Xauerij præcipua quædam charitas elucet. Is enim cum in quendam incidisset morbo Gallicose misere deformatum, atque ad eius aspectum exhorruisset, statim ita animatus dicitur, vt ex vlceribus ipsis manatæ saniem non dubitaret exugere. Quare est id consecutus, vt omne pietatis, atq; officij genus in ægros ac vlcerosos forti, constanti animo exerceret. simile quid de D. Catharina Senensi in eius vita narratur.

Nemo in mala valetudine non medicum acciri optat, qui morbi causas aperiat, hominem, qui cibum ac potum exhibeat; fractum animum erigat, eique in omnibus, quæ necessaria sunt prouideat. Quæ si pro se ipso Christianus exoptat, cur non alijs præstare curet, cum omnibus à CHRISTO dictum sit, Diliges proximum tuum sicut te ipsum? Nulla est in Christiano orbe ciuitas, in qua non ad ægrum recipiendos hospitia maiorum nostrorum liberalitate constructa sint. Exemplo esse potest Vrbs Roma, vt eam potissimum nominemus in qua versamur perfugium omnium gentium; in qua domus hospitales videmus amplas, atq; magnificas, vt merito quæ religionis caput est, eadem charitatis domicilium prædicetur. In eis mireris remedia seu veterum Pontificum, seu nobilium Romanorum munificentia omnis generis parata, Medicos, pharmacopolas, chirurgos, prout necessitas postulat adesse; famulos, ac ministros innumeros accurrere hinc inde, ac diligenter ægrotis deferuire.

Hæc cum passim omnibus hospitia pateant, nullus erit excusationi locus, si nos, vbi nam ægri sint, ignorare dicamus. Ne sit igitur graue Christiano homini salutare CHRISTI consilium amplecti, & in publicis hospitij in ægrotis CHRISTVM ipsum contemplari, exemplo plurimorum Sanctorum. Ac vt id vnum attingam D. Bernardini † Senensis, qui in valetudinaria quasi in hortos suauissimos diuertere, atq; inter ægros tanquam in delicijs oblectari solebat. Cum hospitale ingressus eris,

Niceph. in
hist. eccl. lib.
6. cap. 20.
Leonius de
var. hist. lib.
3. cap. vlt.

Io. Petrus
Maffei l.
2. vit. & Ignatij
cap. 3.

† Lege eius
vita. hic ipse
vt refert
Marul. lib.
1. cap. 2. præ
diolum suum
cum pauperibus
diuidebat.

primum bene precare languentibus; consolationem mox adhibe, operam tuam & auxilium pro viribus offer; peccatorum expiationem suade, ac ceterorum sacramentorum vberimam gratiam propone. Nec vero humiliora officia dedignare, cogitans **CHRISTVM** in qua nocte erat moriturus, discipulis, quibus cum accuberat, pedes factatissimis manibus suis lauisse, & absterfisse.

Laude certe, quin etiam imitatione digna religiosorum quorundam charitas, qui succincti, atque inter ministros eiusmodi xenodochiorum permixti, ad infima quæque obeunda non stipendijs, sed sola charitate impellente, descendunt, vltro citroque festinant, cibum miseris afferunt, illumque vt sumant, hortantur, nihil demum gratius, nihil iucundius putant, quam cum ijs agere, quos delicatiorum quorundam mollities vel respicere sine stomacho perhorrescit. Tu qui terræ filius ex ea natus dici potes, quique paratus esca vermibus, Tu qui seīs **CHRISTVM** non horruisse Virginis vterum, sed in eo conceptum nouem mensibus habitasse; Tu qui eundem stabulo inter animalia recubuisse legis, cum imitatus, qui Noe parentem derisisti, non modo derides, sed horres fratrum tuorum ægotantium miserimum, ac lachrymis dignum aspectum?

Longe aliter Maria illa erat animata Decegnies cognomento dicta, quam ex pago Niuella Leodicensis episcopatus extitisse tradunt. Hæc vitæ sanctitate eximia maritum pelllexerat, vt castitatem seruaret. Ambo ergo **CHRISTO**, non carni seruiens, lepræ morbo affectis ministerium impendisse dicuntur: Non languoris deformitas, non tabes, non sanies foeculenta, non morbi cuiusdam suspicio retraxit. Miserabilior ægotantium facies ministrantium curam magis accendebat. Nunc cum **CHRISTO** regnant in cælo, qui leprosis ministrarunt in terra. Pro breui labore præmia cõsecuti sunt beatitudinis æternæ. Horum insistere vestigijs cernimus viros eius ordinis, qui Ioannis Dei appellatur, quibus ad nouum Hospitale construendum, locum in Insula Tiberina Gregorius XIII. assignauit. Hi enim vrbem totam peragrantes cibum, & subsidia ægotis inquirunt, vtque eis bene fiat inclamant; ad ipsos accedunt; summa charitate excipiunt; in via grauius iacentes ad ipsorum hospitale sponte deferunt; in quo tanto illis ministrant affectu charitatis, vt diu noctuque ab illis nonquam recedant, pone lectos ægotantium strati, vt statim assurgere possint, si quid opus habeant & requirant.

Magna dignitas, ac meritum huius operis, quo non fames, sitis, aut frigus, aut feruitus depellitur, sed corporis, atque animi salus adiuuatur. Nil mirum igitur, si (vt legitur in vitis Patrum) senex quidam sanctissimus interrogatus, vter plus mereretur, qui ieiunaret, an qui ægotantibus inferuaret, respondit ne eum quidem qui diebus sex perpetuo ieiunasset comparare posse illi, qui ægus vel semel inferuaret. Et vere: Nulla enim est virtus, quæ cum hoc opere coniuncta esse non possit. Hic habet diues, vt liberalitatem exerceat: hic præcipue amici fidelitas probatur: hic sapiens cõsiliū; hic pauper si aliud non habet ministerium saltem exhibere potest: hic sanctissime humilitatis virtus ostenditur, dum quis repudiatum ab humana superbia illud **CHRISTI** consiliū sequitur; Qui maior est vestrum seruiat minori: hic datur occasio à peccato desistendi, dum miseras nostras consideramus, cui congruit illud Iob, Visitans speciem tuā non peccabis. Hic alitur & augetur charitas, sicut omnium virtutum habitus suis actibus augetur. Vnde illud Salomonis. Non te pigeat visitare infirmum; ex hoc enim in dilectione firmaberis: Hic deniq. omnium virtutum, quæ quilibet considerare poterit, opera exercendi occasio datur.

Quæ omnia quo maiora sunt, & pluribus fructibus abundant, eo maiorem causam **CHRISTVS** in extremo iudicio habebit nobis obijciendi, cum vt in Euangelio est, dicit; Infirmus eram, & non visitastis me. Quod si miraris sub ægotorum forma **CHRISTVM** latere, qui in sede maiestatis suæ ad dexteram Patris refidet, id præter **CHRISTI** testimonium ita esse, facile intelliges ex variis exemplis historie sacræ,

De cuius castitate legitur est Marcul. lib. 3. cap. 10. & lib. 4. c. 8.

Iob. 5.

Ecclesi. 7.

Matth. 25

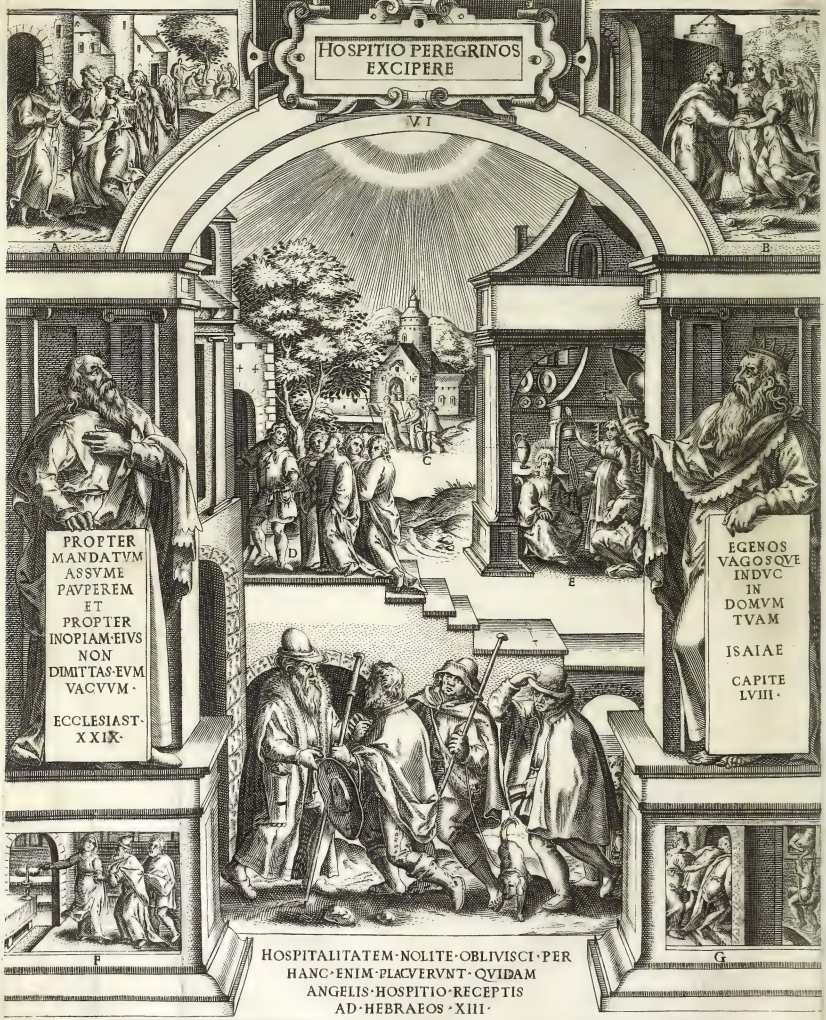
in quibus se in ægri forma ostendere voluit, duo tamen referam. Narrat Epiphanius diaconus, monachum quendam Martyrium nomine, cum cœnobio, quæ curæ suæ credita erant, inuiseret, leprosum hominem, atque elephantino morbo scœdatum in via reperisse; quem pallio obuolutum, & in humeros sublatum secum ipse detulit: iam itinere emenso cœnobij foribus erat vicinus, cum acclamare cœpit; Accurrite fratres: referate fores, frater Martyrius Dominum portat. Vix hæc dixerat, cum qui leprosus antea visus fuerat, in terram integer exiit, ac plane ea forma, qua recognosci solet humani generis redemptor: qui sic cum est allocutus: Martyri tu me super terram non erubisti; neq. ego te in celo. Accurrerant quot quot erant in cœnobio fratres, qui cum quaesissent, vbi nam ille esset, quem humeris detulisset, si agnouissem, inquit, nunquã dimissem: affirmabat enim nullum se in eo deferendo onus sensisse, vt vere ille dicere potuerit: Iugum meum suauē est, & onus meum leuē.

Idem de Leone IX. Pontifice Max. ac Sanctissimo narratur: qui cum lepra scœdatum hominem in strato suo composuisset, & purpura ac ornamentis suis operuisset, decurso aliquo noctis spacio reuifens non inuenisset, illum de lectulo in salutatum abijisse vehementer doluit; itaque tunc primum cogitare cœpit in ægri forma CHRISTVM fuisse. Horum nos exemplo si aterna, quæ illi consecuti sunt præmia, exoptamus, non modo abhorre ægros, sed in deliciis habere: per vias stratis elemosynas porrigere; ad fores aduentantibus cibum præbere; omnes denique cuiusvis morbi genere laborantes seu verbo, seu præsentia, seu re, seu ministerio, seu saltem precibus apud Deum Opt. Max. adiuuare debemus.

*Pla. in eius
vita.*

HOSPITIO PEREGRINOS
EXCIPERE

VI

PROPTER
MANDATVM
ASSYME
PAVEREM
ET
PROPTER
INOPIAM-EIVS
NON
DIMITTAS-EVM
VACVVM.
ECCLESIAST.
X XIX.

EGENOS
VAGOSQVE
INDVC
IN
DOMVM
TVAM
ISAIAE
CAPITE
LVIII.

HOSPITALITATEM·NOLITE·OBLIVISCI·PER
HANC·ENIM·PLACVERVNT·QVIDAM
ANGELIS·HOSPITIO·RECEPTIS
AD·HEBRAEOS·XIII·

A D S E X T A M
I C O N E M
N O T A E.

- A Apparuerunt Abrahæ tres viri stantes, & dixit: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum, sed afferam paucillum aquæ, & lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore, De cuius etiam peregrinationibus, earundemq. laudibus, lege Sabell. lib. 4. cap. 10. & de eiusdem in peregrinos charitate scribit Marulus lib. 1. cap. 3. & Sabell. lib. 7. cap. 6. Gen. 18.
- B Iuit Lotobuiam angelis, adorauitq. pronus in terram, & dixit: obsecro domini declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: Lauate pedes vestros, & mane proficiscemini in viam vestram. Lege etiam Marulum lib. 1. cap. 3. & Sabell. lib. 7. cap. 6. Gen. 19.
- C Coegerunt eum dicentes mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Lege Marul. lib. 1. cap. 3. Luc. 24.
- D Zachæus festinans descendit, & excepit illum gaudens -- Ait Iesus ad eum, quia hodie salus domui huic facta est; eo quod & ipse sit filius Abrahæ. Lege Marul. lib. 1. cap. 2. Luc. 19.
- E Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam; & huic erat soror nomine Maria; quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Lege Marul. lib. 1. cap. 3. & de vtriusque eleemosynis Marul. lib. 1. cap. 3. & Sabell. lib. 2. cap. 1. Luc. 10.
Ioan. 12.
- F Transibat Eliseus per Sunam, Erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum, vt comederet panem, cumq. frequenter inde transfiret, diuertebat ad eam, vt comederet panem. Lege Marulum lib. 1. cap. 2. 4. Reg. 4.
- G Raab fecit ascendere viros exploratores in solarium domus suæ, operuitq. eos stipula lini, quæ erat ibi. Iosue 2.

PEREGRINOS HOSPITIO EXCIPIENDOS ESSE

EXPLICATIO VI.

Pincipio humanum genus vagum per silvas, ac nemora errasse, ac speluncas more ferarum pro domicilio habitasse fertur. Quibus temporibus nulla erat lex, nisi naturæ, eaq. densissimis obuoluta, atque obducta nubibus; nulla gubernatio; nulla inter homines consuetudo, cum quisq. suo contentus tugurio proprium ac ferinum viuendi genus sectaretur. Deinde munere hospitalitatis confociati homines, paruis ab initiis ad magna progressum fecerunt; oppidis, ac ciuitatibus conditis, sapienterq. institutis, iura nata sunt, reclusus rerum administrandarum ordo, atq. excultior viuendi disciplina introducta. Quo etiam factum est, vt communi conuictu, ac mansuetudine inter domesticos, & alienos quadam societate contracta inter mortales charitas retineretur. Quæ iura hospitalitatis tanto vel apud Ethnicas gentes in honore fuerunt, vt eorum sapientes, qui de moribus, & officiis humanæ vitæ libros scripserunt, ius hospitij cognationis, & affinitati compararint. Et Aegyptij bella suscipienda non esse crediderint. Quoniam inter eos, qui aduersa in acie staret, verendum esset, ne hospes reperiretur.

Sed vt ad sacras historias veniamus, è quibus maxime piorum operum exempla depromenda sunt. Priscis illis temporibus Abrahamus insigne hospitandi exemplum fuit, qui in Mambrea valle, ante tabernaculi ostium sedens omnes peregrinos transeuntes comiter inuitabat; semel autem accidit, vt cum oculos sustulisset apparuerint ei tres viri stantes prope eum: Non eos ad fores expectat, sed obuius occurrit, ac supplex adorat, vt hospites non excipiendas solum, sed etiam honorandos intelligeremus. Domum deducit, obnixè orat, ne longius abeant, quasi accepturus non daturus beneficium; aqua pedes abluit: tum munificus senex lacte, butyro, vitulina carne, ac pane cinericio pascit; deinde abeuntes officiose comitatur; vt quos benigne exciperemus, eosdem honorifice dimittendos esse disceremus. Pro quo pio sane officio, meruit in illis, qui sub humana specie tres erant caelestes nuncij, Deum vnum ac trinum venerari. Eosdem Lot cum paulo post vidisset humaniter accepit: cuius pietatis merito solus cum domo sua ab eo incendio, quo vrbs tota conflagrauit, seruatus est.

Iure igitur Iob, de se exemplum posteris præbens, dicebat: Foris non mansit peregrinus; ostium meum viatori patuit. Hoc est illud opus insigne ad quod CHRISTVS nos verbis illis inflammat. Qui vos recipit, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui me misit: & qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Quæ est autem merces iusti, nisi de qua D. Augustinus dicit. Præbe tectum, & accipies cælum? Huius CHRISTI consilij memor Paulus ad Hebræos: Placerunt in-

Gen. 18.
Sabell. lib.
7. cap. 6.
Marul. lib.
1. cap. 3.

Gen. c. 19.
et Marulus
lib. 1. c. 3.

Iob. 31.

Heb. 13.

quit, quidam Angelis hospitio receptis. Quare & in primitiua Ecclesia tantam in hoc opere Christiani diligentiam adhibebant, vt vel ob id Ethnicis admirationi essent: nam Iulianus apostata ad Arfasium scribens, cum eandem in sectæ suæ hominibus charitatem requireret: Turpe est, inquit, vt nec Iudeos quidem abijciant, sed nutritiam impij Galilæi (sic enim per contemptum Christianos appellabat) atq. etiã suos nostrosq. pari officio prosequantur; nostri autem nostrorum solatio destituantur. Quamquam longe melius, qui multo postsecutus est, Iustinianus non modo Christianorum industriam probauit, quam ille impius non potuit non laudare, sed plurima etiam hospitalia ædificauit ad aduenas excipiendos, eaq. ingentium pecuniarum annuo reddito locupletauit.

Quod institutum antiquæ pietatis vel ab ipsa etiam natura introductum, ac nobis a maioribus nostris quasi per manus traditum, vrbs Roma, quasi nationum omnium parens & hospita in primis retinens, summam semper humanitatem erga peregrinos ostendit. Cuius testimonia plurima in ea vrbe cernimus instar oppidorum lata, ingentiaq. constructa hospitalia, quæ exterorum perfugia maiores esse voluerunt. Multa vere sunt quæ hospites in Vrbe admirentur, ac laudent antiquæ religionis exempla sanctissima, sed xenodochia parata atq. instructa sui maximam admirationem facere posse videntur. Vix vlla natio est tam a Romano cælo remota, quæ non in Vrbe propriũ habeat hospitium; in quo ea sit gubernatio, vt nullum in exteris excipiendis officij genus desideretur. Atq. hæc quidem singulorum; omnium tamẽ peregrinorum, quotquot in Vrbe aduolant, publicum hospitium extat apud nunquam satis laudatam societatem, Trinitatis nomine nuncupatam; vbi in rerum omnium necessarium copia & vbertate, præter ministrorum charitatem, admirati sunt ipsi exteri viros nobilissimos & clarissimos, inter se humanitati, ac pietatis officij certare solitos, & ad infima quæq. sese abiecisse, pedes hospitem abluisse; manibus suis absterfisse, nihil demum non effecisse, vt quæ etiam domi suæ optassent, haberent in Vrbe peregrini. Quod celeberrimum, ac pene incredibile visum est, cũ sacris valuis anno Iubilei pro antiquo more patefactis cælestiumq. gratiarum thesauris amplissime concessis diuersarum nationum homines ad limina Apostolorum accesserunt.

Quo tempore hoc sanctissimum opus amplexus Gregorius XIII. priorum Pontificum exemplo plurima coepit extruere alienigenis hospitia, in quibus liberali ac plane munificencia Pontificia, non modo alerentur, sed in literis, ac pietate ad religionis Christianæ propagationem instruerentur. Præclarum sane ac sanctissimum institutum suis expulsis sedibus, patrio solo deturbatos, ac religionis causa profugos in Vrbe vt communi gentium omnium parente excipi, atq. ex arario publico sustentari, vt in patriam deinde reuersi Romanæ Ecclesiæ religionem tueri & retinere studeant. Quod opus maius videri debet, quam vallo ciuitatis munire: portus, ac naualia ædificare, & similibus terrenæ magnificentiæ exemplis sui memoriam posteris proderet. Hoc enim hospitandi genere, amor communis augetur; charitatis vinculo arctissimo externæ gentes colligantur; beneficij singularibus nobis obstringuntur; ac religio nostra non modo apud nos retinetur; sed in locis a nobis remotissimis & disseminatur, & alitur.

Sunt autem in peregrinos etiam priuatorum munera. Nam ideo hæc a nobis narrantur, vt pro viribus nos etiam imitemur. Si enim nationem vnã non possumus excipere, animo certo aduenientes ad nos, amplectamur. Debent autem non solum excipi hospites; sed suauissime tractari, vt etiam ipsi dicant, quemadmodum Elifeus ad viduam Sunamitidẽ, Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis. Hæc sedulitas erat in Martha, quæ cum CHRISTVM excepisset in domum suam, parandi conuiuij sollicitudine ardens, satis animo suo facere nequibat: ac proinde Mariam fororem, vt se adiuuaret, secumq. labori intenta esse vellet, rogabat. Idem studium

In tripartita hist. lib. 6. cap. 29.

Procopius Rhetor de ædificijs Iustiniani Imperatoris, sed maxime lib. 1. cap. 5.

4. Reg. 4.
Luc. 10.

charitatis in Onesiphoro Apostolus commendat; cui verbis illis benedicens: Det inquit, misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia saepe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. Sed cum Romam venisset sollicite me quaesivit, & inuenit. Det illi Dominus inuenire misericordiam a Deo in illa die. Et quanta Ephefi ministravit mihi? Quis dubitet pro quo Paulus rogabat misericordiam, ei Deum non liberalissime tribuisse?

Nec vero solum inuitandi sunt; sed etiam prouocandi, ac cogendi domum nostram accedere exemplo eorum discipulorum, qui cum in ciuitatem Emaus magistri abcessu perturbati proficiscerentur, diuinas scripturas ab eodem in medio itinere edocti verbis illis cum summo studio retinere nitentur: Mane nobiscum Domine, quoniam aduersaescit. Praeclare D. Chrysostronus: Qualem, inquit, mercedem habet qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem: & sunt ambo aequales & qui propter Deum reficit ac recreat, & qui propter Deum laborat. Loco itinere festus peregrinus, interdum aestu perustus ac sudans, vel hyemis frigore algens, vel etiam pluuia totus madens, ignarus viarum ac locorum; a patrio solo longissime remotus, nullum quem nouerit habens, fame ac siti laborans, nudus agens, vel etiam ex hostium captiuitate ereptus, extorris ad suos cogitat. Et nullus erit Christianorum, qui in eo CHRISTVM attentissima contemplatione recognoscens, non domum inuitet suam, vel rectum, vt a caeli se tueatur iniurijs, concedat? Ac Samaritanos quidem Iacobus, & Ioannes CHRISTI discipuli, cum dominum ac magistrum suum nolissent excipere, magno supplicio dignos iudicabant: nam cum praemisisset CHRISTVS nuncios in quoddam Samaritanorum oppidum, qui sibi pararent quae ad victum pertinerent, Samaritani eum non receperunt. Id Iacobus & Ioannes cum animaduertissent, Iesum adierunt quarentes, vellet ne se precari, vt ignis de caelo delaberetur, qui eos homines absumeret.

Forfitan autem aliqui ita se excusabunt. Obsecro Domine, quibus in locis te vidimus peregrinum? vti nam ea fuisset oblata occasio, vt tibi caelesti Regi ijs temporibus praesto essemus, quibus sponte humanas calamitates suscepisti: Nos ipsi te peregrinantem in his terris magnifico apparatu excepissemus. Haec quidem illi; sed respondit, vt in ceteris CHRISTVS; Hospites eram, & non collegistis me: se sub peregrinorum forma esse testatus. Qui alias dixit, Qui suscipit non talem paruulum in nomine meo, me suscipit: & Qui accipit, si quem misero, me accipit. Ideo cruci affixus aeterni patris filius portans ipse peccata nostra, vt ea sanguine suo ablueret, exclamat in peregrinorum forma: Vulpes foueas habent, & volucres caeli nidus: Filius autem hominum non habet vbi caput reclinet.

Hoc cum intellexerit ille paterfamilias, de quo in quodam sermone Gregorius, qui peregrinos suscipere consueuisset, aqua ceterorum manibus data, vt vidit vnum serius accessisse, vrceolum accepturus accurrit, vt ipse quoque laetus mese asideret: At ille nusquam amplius repertus est. Ea quae insecuta est nocte, Dominus sic hominem est allocutus: Ceteris diebus me in membris meis, pridie autem me ipsum excepisti. Est enim certissimum, CHRISTVM sub pauperibus esse, & vilibus obtectum indumentis hospitium quaerere, ac peregrinantem sanctissima loca orbis terrarum inuisere, vt tu qui suscepto, hospiti officium praestas, CHRISTO ipsi te praestare cognoscas. Si igitur Romanis, vt quidam ipsorum perhibet, rerum dominis ea venatio adhibebatur, vt omnes ciuitates, ac nationes Senatorem Romanum publico exciperent hospitio, quid populum Christianum facere par est CHRISTO, cui data est omnis potestas in caelo & in terra, ad eum sub forma hospitis accedenti?

Legimus, in porticu quadam, quae ad D. Clementis peruia erat, quandam fuisse Seruulum nomine, quem praeter egestatem loga dissoluerat aegritudo. Iacuit enim vsque ad vitae finem paralyticus; nec vnquam de lectulo surgere, aut in latus declinare, aut manus ad os attrahere potuit, & tamen ita virtutem hospitalitatis adamabat, vt

LUC. 24

*Id refert
D. Greg. in
hom. Euan-
gelij, quod
legitur se-
cundo die Pa-
schae.*

*Maiores. I. de
Senatu c. 6.*

*D. Greg. lib.
4. dial. cap.
14. & Ma-
rtil. lib. 1. c.
2. et Sabell.
lib. 2. c. 7.*

quidquid ex eleemofynis accipere contigisset, id totum per matris ac fratris manus peregrinis erogaret. Homo quidem ignarus literarum, bibliorum tamen quæ sibi emerat, studiosissimus erat. Tandem patientiæ suæ atq. huius erga peregrinos charitatis præmia accepturus, morti proximus omnes monuisse fertur, qui multi circumstabant, peregrinos, vt secum in sui egressu psallerent. Inter cantus ipse quoq. quasi olor suauissime concinens manu silentium indixit: Nunquid non auditis, inquit, quales resonent in cælo laudes? Ad quas ille attentius sese erigens anima corpore soluta est, quam odoris fragrantia maxima est consecuta.

Huc etiam pertinet Theophanius Comes, qui cum egregiam operam hospitalitati, dum vixerat, nauasset, in fine vitæ grauissima suborta tempestate, quod ad sepulchrum deduci non posset, vehementer vxor lamentabatur, cum ille è lectulo affurgens; Absterge, inquit, istas lacrymas: me enim his tenebris excedentem serenitas maxima excipiet. Quæ postrema verba & exitus animæ felicissimus, & claritas tanta consecuta est, vt maior vix optari potuisset. Compara horum finem cum ijs, qui diuitiis affluentes peregrinos quasi alienos ad se minime pertinere crediderunt. Nulli certe dubitandum est, quin hoc munus exercentibus Dominus benedicat, vt quondam domui Ebededon benedixit, qui arcam domui suæ asseruasset: idq. eo magis quod arca, quæ ex materialibus lignis compacta erat, dignior est homo factus ad imaginem Dei, & viuum templum spiritus sancti. Ac demum sperandum, quoniam in his terris peregrinamur à Domino, futurum vt ipse dirigat gressus nostros, donec huius vitæ peregrinatione tandem per soluta, ab eisdem, quibus hospitium dederimus, recipiamur in æterna tabernacula.

D. Greg. lib.
4. dial. cap.
27.

MORTVOS SEPELIRE

VII

MORTVO NON
PROHIBEAS
GRATIAM NON
DESIS
FLORANTIBVS
IN
CÔSOLATIONE

ECCLESIAST:
CAPITE
·VII·

FILI
IN MORTVÛ
PRODV
LACRIMAS
ET QVASI
DIRAPASSVS
INCIPE
FLORARE ET
SECVNDVM
IVDICIVM
CÔTEGE CORPVS
ILLIVS
ECCLES·XXXVIII·

G

MORTVOS :

VB I·INVENERIS·SIGNANS· COMMENDA
SEPVLCRO·ET·DABO·TIBI·PRIMAM
SESSIONEM·IN·RESVRECTIONE·MEA
III· ESDRAE·CAPITE· II ·

H

A D S E P T I M A M
I C O N E M
N O T A E .

A Ibi sepultus est ipse Abraham, & Sarra vxor eius. Gen. cap. 25. lege etiam ibidem cap. 23. 47. 49.

B Ioseph ascendenti iuerunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctiq. maiores natu terræ Aegypti--celebrantes exequias planctu magno -- Et sepelierunt Iacob in spelunca duplici.

Gen. 50.

C Habitatores Iabe Galaad ambulauerunt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadauera filiorum eius de muro Betsan, veneruntq. Iabes Galaad, & combusserunt ea ibi igne, & tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in nemore Iabes, & ieiunarunt septem diebus. De sepultura lege etiam lib. 2. Regum. cap. 3. lib. 4. cap. 13. lege etiam lib. 2. Machab. c. 12. & de luctu Israel lib. 1. Machab. cap. 2. Habebatur fletus Iudæ Machabæi lib. 1. cap. 9. eiusdem libri, & de Ionathalib. 1. cap. 12 & 13. & de Antiocho lib. 1. cap. 6.

Lib. 1. Reg. cap 31.

D Sepelierunt Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnū super eum.

Act. 8.

E Non permanebit cadauer eius in ligno, sed in eadem die sepelietur, in Deuter. cap. 21. lege de Christi sepultura, Matthæi cap. 27. Marci cap. 15. Lucæ 23. Ioan. 19.

F Et accefferunt discipuli Ioannis, Tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud.

Matth. 14. & Marc. 6.

G Inuenit Prophetes cadauer viri Dei proiectum in via, & asinum, & leonem stantem iuxta cadauer, & intulit illud in ciuitatem, & posuit in sepulchro suo, & planxerunt eum.

3. Reg. 13.

H Arguebant Tobiam omnes proximi eius dicentes : Iam huius rei causa interfici iussus es, & vix effugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos?

Tob. 2.

MORTVOS SEPELIENDOS ESSE

EXPLICATIO VII.

Lege Alex.
ab Alexan.
lib. 6. cap. 4.
& lib. 3. c.
2. ubi scri-
bit de vario
ritu sepeliē-
di mortuos.
de quo etiā
Polyd. lib.
6. cap. 10.
de inmen. a-
lius lib. 17.
cap. 19. anti-
quar. lect.
Deut. 21.

2. Reg. 2.
Eccl. 7.

Lege scr. 1.
de consola-
tione mor-
tuorum ini-
tiositatem.

HXTREMUM reddere homini ad Dei imaginem condito pietatis officium, humanum sane, & Deo gratum opus est. Quod non modo antiquissimi Patres nos docuerunt, & more eorum Ecclesia sanctissime colit; sed etiam primis naturę sæculis apud omnes gentes obseruatum accepimus. Condire soliti erant Aegyptij mortuos, Persę cera circumlinire: apud Indos summa dignitas eorum habebatur, qui mortuorum iusta curabant; Romani veteres floribus, & aromatibus sepulchra sparsisse dicuntur: apud Hebręos diuina lege cautum erat, ne ipsa sceleratorum corpora, qui ob aliquod facinus morti essent addicti, sepulchre honore carerent. Demum gentes omnes in maximo ignominie loco ponebant corpus inhumatum relinquunt.

Nos vero Christiani, quos diuina lux illustrauit, merito curā pro mortuis agimus, eorumq; sepulturam non modo inter opera pietatis adnumeramus; sed vltimo loco, vt ceteris, quę ad corpus pertinent, coronidem addat, collocamus. Nam viuus primo consulendum fuit, deinde mortuis, qui cum longe maiori miseratione digni sint, hoc, quod erga illos exhibetur maximę misericordię opus merito iudicabitur. Hoc mitissimus rex Dauid sentiens, bene preceatur his, qui Saulis & Ionathę ca dauera sepelierant. Hęc enim est gratia, quam Salomon dicebat mortuo non esse prohibendam. Natura certe admonet, vt quem viuum fame, ac siti enectum recreare; nudum operire; in hostium manibus positum liberare conabamur; aut hospitio indigentem excipere; aut ægrotantem visere solebamus: nunc sensibus omnibus destitutum, misericordia prosequamur, sepulchroq; communi omnium nostrū domicilio, ac diu duraturo, ita vt conuenit, inferamus:

Iacet corpus exanime, ac gelidum; homo vt ait D. Augustinus, sine homine; cadauer sine spiritu; acclamatur, nec respondet; vocatur, & non exaudit, deperditis vitalibus functionibus, qui fuit, & est; nemo suorum adiuuat, nec ipse auxilium postulare potest. Quam ob causam nos eo magis commoueri æquum est. Potest enim qui fame, aut siti laborat vel ex prato, vel ex profuente recreari, qui nudus est folijs vestes contextere, qui ægrotat maiorum in alijs miseriarum cogitatione se consolari, & captiuus in seruitute, & peregrinus sub frigido celo respirat. At mortuus cum anima, sensuq; careat, nec quo se vertat, nec quid imploret amplius, nec vim habet implorandi. Nil mirum igitur si insit a natura in humanis pectoribus singularis erga defunctos pietas, ac miseratione. Auget hunc affectum, quod nihil est æque commune omnibus, ac mors: Propter quam mutato vestitu atrati incedimus, vultu demisso, mœrentes, & ductis ex imo pectore suspirijs nec quidem lacrymas in ipso populi conspectu cohibemus.

Hoc est illud opus, quo est ita celebris Tobias, vt de eo in scripturis præclarum elogium habeatur. Nam cum Senacherib maximo aduersus filios Israelis furo re incitatus, plurimos eorum interficeret cæsum corpora Tobias tanta cum charitate sepulturæ mandabat, vt ob eam causam pene ipse in hostium manus incidens, fit interfectus. Atq. in eodem opere perseuerans cum prandium die festo Domini dare instituisset tribu libris, ac propinquis suis, missus qui eos inuitaret filius, mortuum in via iacere patri nuntiauit: Tum ipse statim surgens a mensa ieiunus clam intra domum suam cadauer portat, post occasum solis tumulo mandaturus. Hoc facto lacrymans accubuit. interim coniuuæ, qui aderant, sanctum senem increpare, accusare, ac vehementer obiurgare, quod id etiam aggrederetur, cuius causa vix mortem effugisset. At ipse metum Dei, & charitatis officium humanis sermonibus anteponebat. Quam vero, & studiose, & crebro in hoc opere sese exerceret, hinc licet perspicere, quod aliquando ita defessus fuit hoc munere sepeliendi, vt domum rediens atq. ad parietem se iactans obdormiseret. Quo quidem tempore illud singularis, eximiaq. patientiæ documentum, immissa cæcitate, Deus dare voluit.

Eiusdem pietatis exemplum longo post tempore sequuti sunt Christiani, vt interim præteream Patriarcharum funera, Abrahami, Iacobi, Iosephi, ac ceterorum, quibus plena est antiqua Hebræorum historia. Christiani igitur Alexandrina maxima in ea ciuitate peste grassante, ipsum manibus suis defunctorum cadauera excipiebant, oculos & ora occludebant, attollebant in humeros, lauabant, complectebantur, funeralibus vestibus ornabant, paulo post eadem sorte potituri. Sic & alij, vt est in ecclesiastica historia, in maximo mærore versabantur, quod non eis liceret ob tyrannorum crudelitatem martyrum suorum humare reliquias, aut auro redimere. † De plurimis vero ac nobilissimis matronis Romanis, ut de Praxede, & Pudentiana fororibus, de Priscilla, Cyriaca, * Lucina, quæ nobilissimæ familiæ SABELLAE Romæ primariæ inter ceteras eiusdem familiæ sanctitatis nomine clarissimas adnumeratur; alijq. memoriæ proditum est nocte intempesta martyrum corpora in suis fundis, vbi & peculiaria ad hoc cæmeteria effecerunt eas humare consueuisse. Quod exemplum potest esse ijs, qui in Anglia, hac atrocissima tempestate, viros fideles pro CHRISTO morientes aspiciunt, quos eo illustriori sepulchro honestari par est, quo alacrius pro veritate animam tradiderunt.

Venio ad Antonium, de quo præclarè apud † Hieronymum exemplum charitatis erga mortuos extat. B. Antonius, postquam Paulum primum eremi cultorem inuisit, regressusq. est supra præteritatem celeritate maxima, vt Athanasij pallium, quo senex moriens obuolueretur, afferret: in ipsa spelunca genibus complicatis, erecta ad caelum ceruice, extensisq. in altum manibus corpus exanimè reperisse dicitur. Hic ille nulla prætermisit pietatis officia, Deum, cui omnia viuunt, in primis precatur: tum corpore velato, ac foras humeris suis deportato, non desinit hymnos, ac psalmos, ex antiqua religionis consuetudine, decantare. Quibus peractis, sarculum quæ rare trepidans fenex, huc atq. illuc circumspicere, quo tumulum exciter, fluctuare vehementer, anceps ac dubius an in cœnobium reuertetur trium dierum itinere, an ipse quoq. in senis sanctissimi complexibus moreretur.

Verum hæc illi cogitanti duo præsto fuerunt subito Leones ex eremi interiori parte diffusis iubis & aspectu, vt videbantur, ferocissimi; illi ut ad cadauer recto cursu venire, blandiri, ad pedes Pauli mœsti accumbere, mugire, nullum demum officium dimittere visi sunt, quod non a fera; sed ab homine in ea solitudine desiderasset. Planctu, more suo, peracto, humum pedibus scalpere, arenamq. certatim egere conati, sepulchrum sane honorificum, vt locus postulabat, eorum requirebat industria, effoderunt. His expeditis ad Antonium perrexerunt, eius manus, pedesq. lingentes. Aduertit prudentissimus senex bestias illas blanditijs suis pro laboris mercede benedictionem postulare. Itaq. in Deum effusus, quem muta quoq. ani

*Tobia c. 1.
& apud eundem
dem sepe.*

Tobij 2.

*Lege Gen. c.
23. 47. 49.*

*Niceph. l.
4. hist. eccl.
c. 17. & l.
7. cap. 28.*

† *Lege notas
in vitas D. D.
Abundij &
Abundatij
recens editas
vbi infinitum
pene numerum
habes
matronarum,
quæ se in hoc
munere sancti-
ssime exercuerunt.
* Hist. Mo-
nastica.*

† *D. Hieronymus
in vita
Pauli primi
eremiti.
ad finem.*

malia sentirent; Domine, inquit, sine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec vnus quidem passer in terram decidit, da illis, sicut tu scis, & manu abnuens, iussit abire. Non destitit ille ab incepto officio: persecutus est venerandi senis exequias; tum vero sancti corporis oneri seniles curauit humeros, quo in fossa deposito, tumulum composuit. Quo non peruadit pietas mortuorum, quæ ferarum etiam pectora Deus penetrare voluit? Quid enim ita inustatum, aut inauditum videri debet, quam bestias, quæ mortem procurare solent, tumulum hominibus parasse?

Non sunt igitur contemnenda cadauera mortuorum, in quibus domicilium habuerit Spiritus sanctus, & mens immortalis ipsa, & ad omnipotentis Dei imaginem condita. Quorum viuendum tam præclaræ fuerunt interdum functiones, vt vel ob suorum vel patriæ, vel Ecclesiæ salutem, strenue pugauerint. Quorum vel in familiari consuetudine humanitatem, & beneuolentiam experti sumus, vel erga Deum pietatem, ac religionem sumus admirati. Hoc ipsum, quod cernis, cadauer aliquando relicta mortalitate, induet incorruptionem. Nam Saluatorem expectamus, vt inquit Paulus, Dominum Iesum, qui transfigurabit corpus humilitatis nostræ, secundum conformitatem corporis gloriæ suæ. Hic pallens & tenebrosus aspectus cælestis gloriæ luce, & claritate radiabit; hoc quod in infirmitate seminatum vides iacere, excitabitur in virtute; hæc caro, quæ in cineres breui dissoluenda est, de puluere consurget, nec famem amplius, aut sitim, aut ægritudinem, aut casus vllos sentiet aduersos: hoc corpus, cuius perpetua semper cum spiritu pugna fuit, pax & firma securitas inhabitabit, cuius vita non caduca amplius; sed perpetua ac felicissima futura est.

Merito igitur Ecclesiæ instituit, vt eorum corpora, qui in Romana fide, & diuina gratia obijste viderentur, quasi reliquias ad tumulum ducto funere, efferimus. Quam solemnis est ille apparatus? Domo educitur cadauer: in feretrum imponitur: deferitur: propinqui moerentes prosequuntur: honesti nobilesq. viri comitantur, qui orbitatem coniunctorum leniant, & consolentur: fiunt solemnes funeris precatioes: lugubri cantu personant viæ: templum funus ingreditur: facibus collucet aræ: ad tumulum vsq. extrema præstantur officia. Insignis sane pietas, quam nos inter cetera Christianæ religionis documenta ab initio nascentis Ecclesiæ a maioribus nostris accepimus. Dionysius Areopagita Apostoli Pauli discipulus in aureo libello de hierarchia cælesti ita nos docuit: Deferunt, inquit, cum cantu ad Antistitem corpus quasi sanctarum coronarum donatorem, qui omnia perficit, quæ ex sancto instituto fiunt ijs, qui pie dormierunt. Fit sacrum solemne, fiunt precatioes, agit Deo gratias Pontifex; deinceps ministri promissis veris, quæ feruntur in scriptis diuinis de sancta nostra resurrectione recitatis, psalmos concinunt; deinde accedens diuinis Antistes sanctissimas addit preces. Ac D. Clemens a B. Petro Pontifex electus in constitutionibus apostolicis, Conuenite, inquit, in cœmeteria sacros libros in ijs legentes, & psallentes pro ijs, qui dormierunt martyribus, ac fra tribus nostris, & acceptabilem Eucharistiam offerte in ecclesijs, & cœmeterijs vestris, ac in exitu mortuorum psallentes eos deducite, si fideles fuerint in Domino. Vbi etiam nec ab anniuersarij memoria vetustissima, vt etiam ipse Tertullianus in de corona militis scribere destitit.

Itaq. Christiani Romanæ Vrbs, vt & aliarum ciuitatum bene ac sapienter institutas cœremonias has maximo studio & religione conseruarunt, & in primis ne vt cõtingere solet inter mortales defunctorum corpora in vijs strata iacerent, vel si qui paupertate ad tumulum honeste deferri non possent, piorum hominum humeris honorifica pompa, accensis luminibus, ac consueto psallentium sacerdotum cantu ad tumulum deportarentur.

Huius muneris exequendi laborem societas Mortis nomine nuncupata præcipua charitate susceperit: cuius societatis homines non Vrbs contenti mœnibus in

Phil. 3.

1. Cor. 15.

D. Clemens
lib. 8. cap.
30. & 48.
& eadē de
re lege Orig.
hom. 6. in
Exodum &
hom. 25. in
Numeros.

ipſo æſtu, vel etiam in medijs imbribus agros luſtrant, & quos nouerint caſu aliquo occubiſſe, debito ritu Romam deferunt, & in ſepulchrum, quod ſuis impenſis effoderunt, inferunt.

Quæ omnia non minimum momentum habere debent ad excitandos animos noſtros ad tantum opus miſericordiæ. Formicis a natura inditum viri prudentes obſeruarunt, vt ſi dum in granis colligendis toto agmine ſunt occupata, earum aliqua vel onere, vel caſu conciderit, ceteræ illam quaſi ad tumulum ea in loca quæ ſub cauernis abhorreo ſeparata ſunt, onus ſuſcipientes inferunt, comitante, ac propemodum funus ducente alia multitudine.

Non melatet, non omnibus conuenire mortuū in humeros attollere, ſed comitari deſunctum ad ſepulturam, propoſito præſertim indulgentiarum præmio a ſummis Pontificibus, nemo non debet. Diuitum eſt eos, qui nihil relinquunt, quo ad eccleſiam deſerri poſſint, vt pote qui graui familia & egeſtate oppreſſi decedunt, eos ad eccleſiam proprijs eleemoſynis curare deferunt. In quo caſu pietas poſtulat, vt ſacerdotes quoq. omneſq. ad quos funeraliū vtilitas pertinet, aliquid pauperibus remittant. Hæc dum eſt legata exequi: preces Deo fundere pro deſuncto; ac curare, vt ad expiationem pœnarum Purgatorij, ſacrificia pro illis offerantur. Admonentur etiam filij, ne ſoli hæreditati inhiantes, nudum patrem quaſi feram ſub terram tradant, nec affines & conſanguinei quorundam imitentur eiulatus, qui quaſi nihil poſt hanc mortalem vitam extet amplius, contra Deum ipſum inſurgere videntur. ſed Chriſtianum ritum ſecuti, omnes celeftis beatitudinis terminum cogitent, ad eumq. ſanctæ decedentes perueniſſe lætentur.

Sunt autem fructus, qui ex hac in mortuos charitate colliguntur uberrimi. Nam in primis quaſi ante oculos ſpectatur miſeria noſtra: Deprimitur humana ſuperbia, cum nos puluerem, ac cinerem eſſe recognoſcimus; A peccatis reuocamur, extremum vitæ ſinem cogitantes; fidem exercemus in putreſceto corpore, futurâ credentes animorum reſurrectionem: communem demum meditamur, ac deploramus calamitatem; Omnes enim morimur, & quaſi aqua dilabimur. Nemini mors parci; & licet non vno eodemq. die, ſerius tamen aut ocuus, inquit, ille calcanda via lethi. Datus eſt a natura commorandi, non habitandi locus: ex huius vitæ curſu, veluti ex hoſpicio decedendum: Frangitur marmor, molleſcit adamas; ad manſuetudinem reuocantur feræ; ſola mors inexorabilis eſt: & ſi ſemel breuis hæc lux occidat, nequaquam tamen vt falſus & impudicus poeta delirat: Nox eſt perpetua vna dormiendâ: viuunt animus ſolutus corpore, & dies etiam illuceſcet, quo corpora ipſa conſurgent ad iudicium, in quo redditurus eſt vnusquiſq. rationem de his, quæ fecit operum, ſeu bona, ſeu mala in corpore ſuo. Hic quamdiu ſumus, peregrinamur a Domino. Vnde ille in eam vocem erupit. Heu mihi, quia peregrinatio mea longinqua facta eſt: Sciebat enim & ſi terrena domus noſtra habitacionis huius diſſoluebatur, ſedem nos habere non manu factam, ſed æternam in cælo. Ad quam, vt rite ſeprem, de quibus egimus, pietatis operibus perſolutis, peruenire poſſimus, ille rogandus eſt, qui docuit iudicium ſine miſericordia futurum his, qui non fecerunt miſericordiam. Aperte autem proclamauit Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

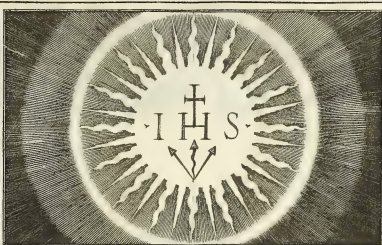
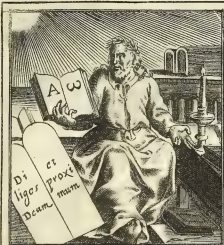
Finis partis prioris.

Plutarc. in lib. de ſoleria animalium pene circa medium.

IGNAROS
EDOCE

ICONES
OPERVM, MISERICORDIAE
CVM

CONSOLARE
MOESTOS

IULII ROSCII HORTINI
SENTENTIIS, ET, EXPLICATIONIBVS
PARS, POSTERIOR
FORVM, QVAE, AD, ANIMVM, REFERVNTVR

IMPENSIS, B. GRASSII, R. BIBLIOPOLAE
INCIDEBAT, ROMAE, M. CARTARIVS

PECCANTES
CORRIGE

CID ID XXCVI
CVM
PRIVILEGIO

FER
DEFECTVS

CONSVLE
DVBITANTI

ORA, PRO
PROXIMO

FER
INIVRIAS

ICONES

OPERV. MISERICORDIAE
CVM

IVLII ROSCII HORTII

INVENTOR ET EXPLICATOR

IVRS. POSTERIOR

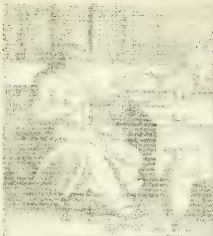
EXRAY. QVAE AD ANIMAM REFERUNT

IMPENSIS D. GRACII R. BIBLIOPOLAE
INCIDENTI ROMAE M. CARANTIS

MDLXXV

CLM

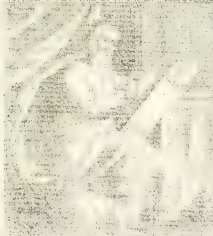
EXLIBRO

ICONS OF THE
MISERICORDIA

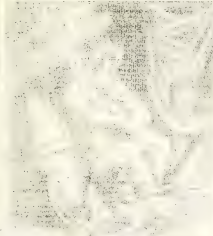
ICONS OF THE
MISERICORDIA

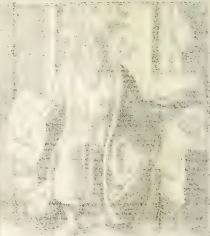
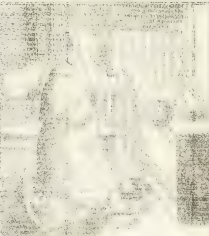
ICONS OF THE
MISERICORDIA

ICONS OF THE
MISERICORDIA

ICONS OF THE
MISERICORDIA

ICONS OF THE
MISERICORDIA

ICONS OF THE
MISERICORDIA

IN SEPTEM OPERA
MISERICORDIAE
SPIRITUALIA
PRAEFATIO.

Narrat historia Regum cum Salomon templū Deo magnificentissimum adificaret in interiori parte, quæ dicebatur, Sanctæ Sanctorū, fecisse locum oraculi, in quo poneret arcam fœderis Domini, eumq. locum operuisse auro purissimo, et varijs calaturis tum materia, tum opere preciosissimis exornasse. Ut autem ad præfulgens id ac maiestatis simul plenissimum oraculum adiretur, fecit in ingressu eius, ut eadem Scriptura inquit, duo ostiola de lignis oliuarum. Sane per interiorē partē templi, quæ dicta est Sanctæ sanctorum, felicissima caelestis patria sepe a sacris doctoribus intelligitur. Per inclusum igitur in eo locum oraculi aureis ornamentis splendidissimum sublimiorem in eadem caelesti patria gradum beatitudinis commode possumus interpretari. Quod vero ad oraculum per duo ostiola de lignis oliuarum fabricata patebat ingressus, quid aliud exponemus, nisi quod cum duæ sint partes misericordiae, altera qua corporalibus proximi necessitatibus subuenimus; altera qua eos in spiritualibus adiuvamus; per utrumq. genus operum aditum nobis ad caelestis beatitudinis domicilium aperimus? Oliua enim typus est misericordiae, ut Dauid ostendit, cum ait: Ego quasi oliua fructifera in domo Dei speravi in misericordia Dei. Merito enim in misericordia Dei misericordes sperare possunt, de qui-

bus dictum est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Hinc Christus, qui misericordia mundum liberauerat, de monte oliuarum in calum uoluit ascendere ad indicandum quod eiusdem virtutis gradibus eo nobis est ascendendum. Congruue autem misericordia uirtus significatur per oliuam, cuius fructus est oleum, quia sicut oleum ceteris liquoribus supernatat, sic opus misericordiae reliquis praecellit operibus: sicut oleum dolorem plagarum lenit ac mitigat, ita misericordia exhibitae proximorum miseriae ac dolores leniuntur. Sicut oleo nutritur ignis accensus, ita misericordiae operibus nutritur charitas. Sicut oleum lucidum est, facitq. ut lux lampadis ardentis ceteris luceat, sic per misericordiam lucent opera nostra bona coram hominibus. Sicut oleum deniq. alit ac pascit corpus, ita misericordia anima est pabulum iucundissimum. Duo igitur ostiola facta de lignis oliuarum, duo sunt genera misericordiarum. Quorum primo expedito, quo corporalibus necessitatibus proximorum opem ferimus, iam ad secundum ingredimur, in quo admonemur spiritali aliqua miseria laborantem fratrem nostrum pie atq. humaniter adiunare.

Quod si ea, quae hucusq. tractauimus, nos aliquo modo incitare potuerunt ad opera, quibus corpus hoc mortale ac caducum curatur, quanto maiori cura in his elaborare debemus, quae animis medicinam allatura sunt? Ut siti & fame enectum pascere, cibum ac potum corpori praebamus: ut ab imbris frigore, & temporum iniurijs tueremur, uestes dedimus: ut uinctos à carcere educeremus, omnem lapidem mouebamus: ut agrotum solaremur, nihil non agebamus, de uia fessos peregrinos domi nostra excipiebamus: mortuos demum ad sepulchrum honorifice deducebamus. Iam uero cum de anima agatur, quae non erit cura eius causa suscipienda, cum Christus dixerit (quod frequentissime est inculcandum) Quid prodest homini si uniuersum mundum lucretur, anima uero sua detrimentum patiat? Quid prodest cibus, aut potus, aut uestis, aut libertas, aut sanitas, aut a cali iniurijs defendens tectum, aut extrema decedentium domus sepulchrum, si peccato perit anima? Anima primum nobilitate natura non solum corpori quod uiuificat;

sed omnibus rebus quæ sub calo sunt antecellit . Quippe non ut corporeæ res ex materia producta , sed a Deo ipso creata eiusdemq. ore ut scriptura ait inspiratur . Magna hæc dignitas quod non è terra exurgit , non in aquis progignitur , non aere , aut igne conflatur , sed ab omni elementorum concretionè segregata purus spiritus est . Quamobrem pro ea tuenda qui non merito labor suscipi debet ?

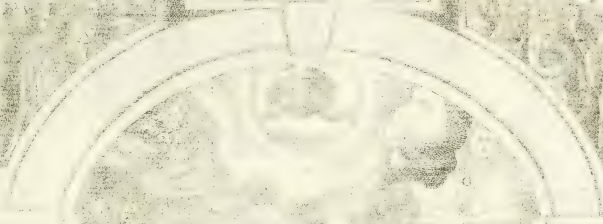
Ex hoc capite alia eius dignitas sequitur , propter quam maximo in pretio animæ salus habenda est : est enim anima facta ad imaginem & similitudinem Dei . Tertio quanta est pulchritudo animæ virtutum operibus exornata , tanta contra erit deformitas , quæ ex peccatis , et ex varijs perturbationibus in ea contrahitur . Atq. ut quidam ait , si pulchritudo virtutis oculis aspici posset , fore , ut omnes ad sui amorem alliceret ; ita si peccati deformitas sub aspectu cadere posset , nihil esset , quod maiorem sui miseratione commoueret , quam anima peccato infecta . Nam si corpore ægotantes miseramur , quanto magis ægris animis miseraatio debetur ? Quis autem dubitet ægotare animam virtutibus carentem , cum Dionysius Arcopagita ita expresse dicat : Temperantia ac continentia , ipsiusq. adeo iustitia & virtutum omnium recessu ægra efficitur & dicitur anima : ubi enim nulla virtus , ibi vitiorum regnum quasi in arce animi dominatur . Quod si morbus ingrauescat fiet ut mens , quæ ut auriga regere debuisset , è suo deiecta loco in omnem partem misere agatur . Quis eiusmodi miserias vel audiendo non perhorrescat ? Quarto cum omnia esse desinant , anima immortalis est . Quamobrem & si cetera animantia aliquid molestiarum patientur , earum finis aliquis est , anima ipsorum una cum corpore deficiente . Homini autem , cuius animus æternus est , providendum ne ut in perpetuum durat , ita sua culpa perpetuis supplicijs mancipetur . Quinto eadem æternitas sicut admonet ut caueatur ne anima æternis pœnis crucianda damnetur , ita excitare nos debet , ut bonis operibus , ac præcipue ijs , quæ misericordie sunt , aditus ei ad immortalæ vitam et gloriam aperiat . Ad eam enim bonis omnibus circumfluentem felicitatem anima a Deo creata est . Sexto ne hoc sine destituerentur anima hu-

mane tantis a Deo excellentijs exornata, cum eius consecutionem prima nostrorum parētum culpa interposuisset, delapsus est è calo Dei filius, humanamq. induit naturam, multa tulit, fecit, sudauit & alsit, propriumq. sanguinem sparsit non aliam ob causam, nisi vt animas nostras redimeret. Ita enim Deus dilexit mundum, quemadmodum est apud Ioannem, vt filium suum vnigenitum daret.

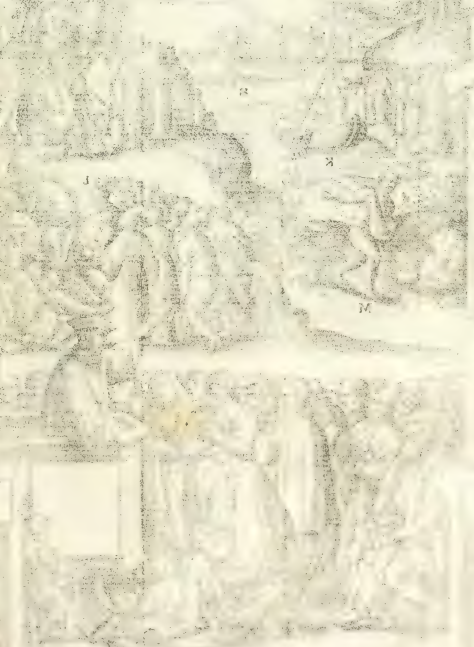
Accedit, quod vbi maius est periculum, praesertim in re graui, ibi maior cura & diligentia adhibenda est, vt obuiam periculo eatur. Quid autem tam procliue, ac facile quam animam licet tanti pretij ac dignitatis amittere? Hinc caro, hinc mundus, hinc satan instigat, & vexat. Magna est natura fragilitas, praua exempla ad perniciem trahunt, consuetudine vincimur, demon maximas pradas agit. Summopere igitur laborandum est pro salute animarum, quae cum multis modis periclitari soleant, misericordia Christiana munus est, eis quibuscumq. modis fieri possit opem ferre ac subuenire. Aberrant anima sepe ob ignorantiam, quid tam pium, quam vt saluari doctrina in viam reducantur? ruunt in variorum generum scelera, quae non pietas hortatur vt placida, & si opus sit seuera correptione a male agendo deterreantur: multos in deliberationibus capiendis magna torquet ambiguitas, certe humanum est, prudenti eos consilio adiuuare: mœrēt corda aliorum pluribus praesentis vitae molestijs exagitata, quis solamen nisi omnino ferreus ferre recuset? Pium est iniurias & contumelias illatas humiliter ferre, pium & proximorum quosq. defectus & actiones, quibus offendimur, mansuete tolerare. Christiana deniq. misericordia opus est, defunctorum qui ex hac vita pœnarum nexibus obligati exierunt misericordia commoueri: nec minus pro omnibus in quacumq. necessitate constitutis preces ad Deum effundere. Hac opera Christus nobis & verbo & exemplo commendauit: hac per vestigia diui, diuq. omnes progressi sunt, hoc iter est ad aeternam vitam, quod nobis quoq. terendum est, si Christi, Sanctorumq. eius gloria, & felicitatis participes fieri optamus.

THE CHURCH

THE CHURCH
OF THE
SACRAMENTS
OF THE
ECCLESIA
CATHOLICA
ET
UNIVERSALIS
ROMANA
ET
APOSTOLICA
VICARIARIUM
GENERALIUM
PRO
HISPANIA
ET
SICILIA
ET
MADAGASCAR
ET
MADAGASCAR
ET
MADAGASCAR

THE CHURCH
OF THE
SACRAMENTS
OF THE
ECCLESIA
CATHOLICA
ET
UNIVERSALIS
ROMANA
ET
APOSTOLICA
VICARIARIUM
GENERALIUM
PRO
HISPANIA
ET
SICILIA
ET
MADAGASCAR
ET
MADAGASCAR
ET
MADAGASCAR

THE CHURCH
OF THE
SACRAMENTS
OF THE
ECCLESIA
CATHOLICA
ET
UNIVERSALIS
ROMANA
ET
APOSTOLICA
VICARIARIUM
GENERALIUM
PRO
HISPANIA
ET
SICILIA
ET
MADAGASCAR
ET
MADAGASCAR
ET
MADAGASCAR

IGNORANTES DOCERE

A

B-C

CIRCUIBAT
IESVS
TOTAM
GALILAEAM
DOCENS IN
SYNAGOGIS. EORVM
PRAEDICANS
EVANGELIVM
RFGNI
MATTHAEI
CAPITE · IV ·

QUI DOCTI EVERTIT
FVLGEBVNT. QVASI
SPLENDOR
FIRMAMENTI. ET
QVI AD
IVSTITIAM
ERVADVNT. MVLTOS
QVASI STELLAE
IN
PERPETVAS
AETERNITATES
DANIELS
CAPITE · XII ·

N

PRAEDICA VERBVM. INSTA. OPPORTVNE. IMPORTVNE
ARGVE. OBSECRE. INCREPA. IN. OMNI
PATIENTIA. ET. DOCTRINA. EPIST. II
AD. TIMOTH. EV. M. CAPITE. IV.

O

A D P R I M A M I C O N E M N O T A E.

A Accedens Iesus, locutus est eis (ideſt diſcipulis ſuis) dicens. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſan-cti: Docentes eos ſeruare omnia quęcunq. mandauĩ vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq. ad conſummationem ſęculi.	<i>Matth. 28.</i>
B Chorus paſtorum & Doctorem.	<i>1. Petr. 5.</i>
C Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophe-tas, alios vero Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterij, in ædificatio-nem corporis Chriſti -- vt iam non ſimus paruuli fluctuãtes, & cir-cumferamur omni vento doctri-nę.	<i>Ephes. 4.</i>
D Cęli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat fir-mamentum.	<i>Pſal. 18.</i>
E Venit vox de nube dicens: Hic eſt filius meus cariſſimus, ipſum au-dite.	<i>Marc. 9.</i>
F Euangelizo vobis gaudium magnum.	<i>Luc. 2.</i>
G Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini: rectas facite ſemitas eius. Lege de prædicatione Apoſtolorum, Actorum cap. 2. 4. 10. 13. 14. 16. 18. 19. 20. 26. vbi Paulus coram Feſto loquitur.	<i>Marc. 1.</i> <i>Matth. 3.</i> <i>Luc. 3.</i>
H Accipe librum, & deuora illum. In ore tuo erit dulce tanquam mel.	<i>Apoc. 10.</i>
I Docebat de nauicula turbas.	<i>Luc. 5.</i>
K Ecce ego mittam piſcatores multos, & piſcabuntur eos. & poſt hæc mittam eis venatores.	<i>Hier. 16.</i>
L Aperiens os ſuum docebat eos dicens: Beati pauperes ſpiritu.	<i>Matth. 5.</i>
M Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum ſecus viam, ſuper petram, inter ſpinas, in terram bonam.	<i>Luc. 8.</i>
N Multifariam, multiſq. modis olim Deus loquens patribus in Pro-phetis, nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem con-ſtituit hæredem vniuerſorum.	<i>Hebr. 1.</i>
O Chorus Patriarcharum; quorum vitas deſcriptas leges apud D. Am-broſium.	<i>In vitis Pa-triarcharũ.</i>

IGNAROS ERVDIENDOS E S S E

E X P L I C A T I O I.

IGNORANTIA vere errorum omnium mater est, ac prima merito inter spirituales miseras collocatur: cui ne humanum genus subijceretur; prouiderat iam inde ab initio optimus parens Deus, cum inter plurima dona primis nostris progenitoribus impertita, singularem eis rerum humanarum, ac diuinarum cognitionem tribuisset. Sed simulatque peccato se atque omnem posteritatem perdidit, in calamitosum hunc, & errori atq. ignorantioni subiectum statum delapsi sumus. Remanserat nihilominus post peccatum in

Adamo multarum rerum scientia, quæ ei diuinitus fuerat infusa, quam & ipse filios docere cœpit, & ex his, prout quisq. senior erat, quasi per manus posteris tradere solebat. Crescente vero humana progenie, & in diuersas terras dispersa, cum alij alijs curis auocarentur, paulatim auita illa de Deo in primis diuinisq. rebus scientia obfolescebat. Hinc varius ac prope infinitus idolorum cultus irrepfit, cum homines verum Deum nō agnoscentes, seu Solem, seu Lunam, seu sidera, seu alias vel abiectissimas creaturas, seu deniq., quod vt plurimum accidit, homines, a quibus beneficio aliquo affecti erant, diuinis honoribus prosequerentur. Crassissima hæc erat ignorantix nox, qua humanum genus longe lateq. obruebatur.

Non deerat tamen omnipotentis Dei misericordia, qui omnibus tanta caligine oppressis lucem naturæ, rationisq. præferret. Nam certus ac perennis ordo rerum, quæ in cælo, quæq. in terra spectatur, attenta cogitatione perpensus, vnum aliquem tâtae molis auctorem, totiusq. gubernationis præsidem indicabat. Ex hoc fonte omnis gentilium philosophia orta est, ita vt multi eorū ea ingenij sui monumentis dogmata reliquerint, quæ ob maximam, quam cum christiana religione affinitatem habent, summa nos afficiant admiratione. Nimirum verissime Paulus Apostolus dicebat. Inuisibilia Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.

Verum cum hæc nō omnino perfecta lux esset, eadēq. inualecente idololatrarū scelere magis magisq. toto orbe obscuraretur, selegit sibi Deus populum Hebræorum, apud quem præcipuam voluit numinis, maiestatisq. suæ cognitionem residere. Vnde David; Notus in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius. Huic populo Mosem prophetā excitauit, per quem cum innumera alia ei beneficia tribuit, cum vt in vera religione rebusq. ad salutem necessariis erudiretur, effecit. Sed, heu, abiit hæc quoq. natio in communem ceterarum gentium errorem, cum idolorum cultu non semel recepto, tum diuinis legibus per summum scelus conculcatis. Quo factum est, vt iam totus mundus in tenebris, & in vmbra mortis, quemadmodum Zacharias ait, federet.

Rom. 1.

Psal. 75.

Deut. 32.

Lucæ 1.

Ecce interim non oblitus Deus miserationum suarum, in proprio filio suo nos opus hoc misericordiae docere voluit, quod ad ignorantiam ex hominum mentibus tollendam pertinet. Id quod antea per prophetas praedictum fuerat venturum Doctorem iustitiae in lucem gentium, ut esset salus usque ad extremum terrae, vniuentium suum filium, de caelo misit: qui ita hoc opus expleuit, ut quoad ab hominibus visus est, nullum locum, nullam occasionem, nullum modum reliquerit sacrae suae doctrinae propagandae. Docuit caelestis magister CHRISTUS in templis, docuit etiam intra priuatas aedes; quinetiam per vicos, & plateas, atque in locis campestribus, & in monte & in solitudine, nunquam diuinae suae legis oracula edere cessauit, & diuiti, & inopi eque se benignum Doctorem praebuit: erudit publicanos, non desepit meretrices; missum se dixit ad oues Israel; Samaritanam tamen aquam salutare eloquij sui non denegauit. Omne denique genus hominum docuit legem vitae, ac disciplinam. Ibat de ciuitate in ciuitatem regionem Samariae, ac Iudaeae vniuersam perlustrans. Quo in opere in extremam vitam suam annis nunquam est defatigatus. Quin multa morti proximus discipulis documenta saluberrima reliquit. Quid post mortem & gloriosissimam resurrectionem suam? Ab inferis cum extitisset, non cessauit per multos dies eos confirmare in his quae in lege Moysi & prophetis praedicta erant; aperiens illis sensum, ut intelligerent scripturas. Ac tandem missis de caelo flammis linguis, repleuit eos spiritu sapientiae, ut non sibi met ipsis tantum docti essent; sed illud etiam explere possent diuinum mandatum. Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: quod Apostoli ita praestiterunt egregie, ut nihil aliud haberent propositum, nisi ignorantiam de mundo tollere, idolorum cultum euertere, atque in primis in hominum animis cognitionem veritatis inducere. Quorum vestigia, nouo orbe reperto, nouo exemplo sunt secuti in India plurimi viri religiosi, qui nullum laborem prater miserunt, ut gentes a nobis non modo caelo, sed vita remotissimas, quasi agrestes; feras mansuetas, ad pietatem in-formarent.

Ac licet tantum, diuina gratia effectum sit, ut ab ortu solis usque ad occasum laudabile nomen domini sit disseminatum, est tamen ita misera multorum conditio, ut ne lucem quidem praesentis solis aspiciant. Norunt hoc Episcopi, qui dioeceses suas inuisere, pagosque & villas, & externa oppida lustrare solent, qui tantam in rustica plebe caecitatem sepe numero reppererunt, ut omnino salutis iter ignorare videantur. Videas homines pecudibus similiores quam hominibus, qui quasi idem sit interitus hominum, ac iumentorum, nec caelum, nec inferos, nec animos immortales, & ad Dei imaginem creatos agnoscat, Euangelicae legis sacramenta, & mysteria ne suspitione quidem attingant: Quid fabulas anicularum, & simplicium mulierum deliramenta referant? Quid neglectam a parentibus filiorum disciplinam, & tenerae aetatis institutionem? Qua relicta necesse est ijs firmamenti destituamur, quibus coedificamur in habitaculum Dei in Spiritu sancto; ac longissime aberremus a fine, quem nobis idem Deus voluit esse propositum.

Huc spectabant impij conatus Iuliani Apostatae, qui, ut est in Ecclesiastica historia; lege cauit contra Christianos, ne scholas publicas frequentarent. Graue certe malum ignorantia, quae verum a falso non discernit, ac viam salutis pracludit. Praclarum contra bonum, scientia, per quam discendis animo tenebris, aditum nobis ad caelestem felicitatem aperimus. Quare iure optimo, qui in hoc opere laborant, ut dicebat Dionysius, Deo ipsi cooperantur. Siquidem praestant, ut quam Deus hominibus paratam habet gratiam, ea ab ijs cognita recipiatur.

Doctores igitur merito praemium manet: de quo Daniel, qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Nec sine maxima causa S. Bernardus ait: Non minus pium esse docere animum scientiam, quam praebere escam corpori. Est quidem hoc pra-

Esa. 49.

Lucae 2.
Io. 8. & 11.
Lucae 10.
Matth. 5.
Marc. 8.
Matth. 9.
Ioan. 12.
Matth. 15.
Ioan. 4.
Matth. 8.
Marc. 14.
Lucae 24.
Act. 1.

Matth. 28.

Psal. 112.

Ephes. 2.

Niceph. lib.
10. hist. ec-
cle. c. 25.

Dionysius.

Dan. 12.

*Trid. Con-
cilium sess.
22. cap. 18.
de refer.*

cipue munus prælatorum, & eorum, qui ceterorum curam gerunt. De quibus requisitus est Dominus animas ipsorum gubernationi subiectas, vt minime dubium sit, quin ipsos maxime deceat dare operam, vt doctrina excellant, ea præsertim, quæ ad curandas animas pertinet. Itaq. merito Tridentina Synodus cum ecclesiæ vilitatem maxime procuraret, seminaria instituit, in quibus Christiana iuuentus à teneris annis excoleretur, vt esset locus vnde viri eligerentur ad ceteros docendos idonei. Gregorius vero XII. non minora animo complexus, ad aliarum etiam gentium errores, quos diabolica astutia disseminauit, Græcis, Germanis, Anglis, aliisque nationibus collegia aperuit, vt ex ijs insignes operarij haberentur, qui orthodoxam fidem prædicarent, eamq. ab hæreticorum calumniis vel proprio sanguine tuerentur.

Nec vero prætereunda silentio est IACOBI SABELLI CARDINALIS amplissimi, & summi Pont. Vicarij prouidentia, qui Rectoribus ecclesiarum Vrbs sub suo regimine constituitis locum vbi conuenirent attribuit ad exercitationes, disputationesq. habendas, in quibus de humanæ vitæ officiis, quæ conscientiæ casus appellantur pie simul docteq. differitur. Ex quo cum ipsi Rectores, tum populus, quem instituire, atq. in viam salutis dirigere tenentur, vberimum fructum reportat.

Sub eiusdem Cardinalis patrocinio societas nuperrime erecta est Doctrinæ Christianæ, cui dantes nomina viri pij, ad pueros primis nostræ religionis rudimentis instruendos diligentem operam nauant. Nec vero solum in Vrbe maximus ad eos teneretis in ecclesijs sit concursus: sed etiam per vicos, & per oppida circumuicina vagantur, omne generis hominum ea docentes, quæ Christianum seire par est. Hęc ad quatuor capita D. Augustinus reuocauit symbolum, sacramenta, decalogum, dominicam orationem, quæ in catechismo ex auctoritate Summi Pont. edito comprehensa habentur: ad quem librum, & ad ceteros, qui sub Christianæ doctriinæ nomine circumferuntur, eorum vberiore explanationem querentes reijcimus.

*Lege D. Au-
gustinum in
ser post Pa-
scha qui in-
cipit, Ho-
diernus dies*

Præclara hæc puerilis etatis erudiendæ consuetudo multis occasione dabit, vt hoc consilium CHRIST I explere possint. Patent enim Ecclesiæ: confluit multitudine paruulorum panem petentium: videndum est, ne desint qui frangant eis. Doceat in gymnasijs alij occulta rerum principia, varias naturæ vicissitudines, siderum, cælorumq. cursus, ac cetera huius generis, in quibus plurimum temporis curiose magis quam vtiliter consumitur. Tu, diuino CHRIST I consilio recepto, proximi tui salutem docendo procura, eamq. ab eo ignorantiam fugare nitere, propter quam ei ad cælestem beatitudinem aditus intercludi potest.

Nec vero studium tuum retardetur, quod leuiora, atq. humiliora fidei nostræ rudimenta profani homines iudicant: nam si cælestis magister eterniq. Patris sapientia CHRISTVS ipse humanam imbecillitatem assumere dignatus est, vt nos hæc ipsa salutis nostræ præcepta edoceret, quis tanta erit superbia inflatus, aut diuinæ charitatis inmemor, vt pudeat eam fieri paruulum in medio fratrum suorum, & ea præstare, quorum ipse Dei filius nobis carissimum exemplum præbuit? Pari superbiæ genere caueant parentes ne & ipsi diuinam iracundiam prouocent, qui cum filios ad choreas, nuptias, & ludos deducant, ad CHRIST I scholam eosdem mittere quasi ignominij loco ducunt. Vere in illos ea CHRIST I sententia profertur: Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam & ego cum coram patre meo.

Luc. 9.

Felices autem, qui ita erunt animati, vt læte, atq. alacriter hanc proximis misericordiam exhibeant. Magna est in infima plebe ignorantia, magna in rusticis hominibus, qui non modo altiora mysteria religionis nostræ cognita non habent; sed ne prima quidem salutis elementa suspicantur. Hi vt edoceantur, non sunt maria traicienda, nec longa terrarum spatia superanda, sed passim tales obuios habemus, passim homines per ignorantiam errare cernimus, quibus non ope in ferre, cum possis, magna certe & christiano homine indigna immanitas est.

Ne te pigeat igitur in eis instituendis tempus infumere; non pudeat illa inculcare, quorum vel minima philosophi superbissimi nescierunt. Prudentiam quam à Paulo apostolo didicimus, imitemur, qui alijs quasi modo genitis infantibus lac, alijs quasi adultioribus solidiorem cibum præbebat. Atq. ita conemur eius præmij partem aliquam arripere, de qua **CHRISTVS** in Euâgelio pollicitus est fore, vt Qui fecerit, & docuerit, magnus vocetur in regno cælorum.

1. Cor. 3.

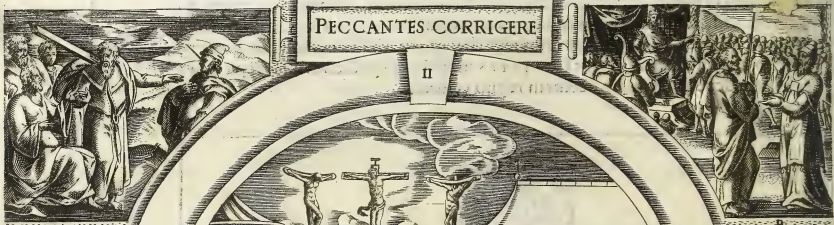
1. Pet. 2.

Matth. 5.

PECCANTES CORRIGERE

II

MELIUS EST A
SAPIENTE CORRIPI
QUAM
STULTORVM
ADVLATIONE
DECIPI

ECCLESIAST:
CAPITE
VII

ARGVE-OBSECRE
INCREPA-IN-OMNI
PATIENTIA
ET
DOCTRINA

EPISTOLA
II-AD
TIMOTHEVM
CAPITE
IV.

PECCANTES-CORAM-OMNIBVS-ARGVE-VT-ET
CAETERI-TIMOREM-HABEANT-EPIST:
I-AD-TIMOTHEVM-CAPITE
V.

AD SECUNDAM
 ICONEM
 NOTAE.

- A Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. *Matth. 7.*
- B Sedit Moses vt iudicaret populum, qui assistebat Moyfi a mane vsq. ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius: non bonam, inquit, rem facis: stulto labore consumeris & tu, & populus iste, qui tecum est. Ultra vires tuas est negotium: solus illud non poteris sustinere, sed audi verba mea. *Exod. 18.*
- C Vnus blasphemabat. Respondens autem alter, increpabat eum dicens: Neque tu times Deum? *Lucæ 23.*
- D Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos: dic Ecclesia. *Matth. 18.*
- E Considera opera Dei, quod nemo potuit corrigere quem Deus despexerit. *Eccli. 7.*
- F Exhortare, & argue cum omni imperio. *Tit. 2.*
- G Priusquam interroges, ne vituperes quemquam: & cum interrogaueris, corripe iuste. *Eccli. 11.*
- H Non amat pestilens eum qui se corripit. *Prou. 15.*
- I Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. *Matth. 18.*
- K Facta est rixa inter pastores gregum. Dixit ergo Abraham ad Lot. Ne, quaeso, sit iurgium inter me & te, & inter pastores meos & pastores tuos: Fratres enim sumus. *Gen. 13.*
- L Dixit Nathan ad Dauid -- Hæc dicit Dominus -- Quare contempsisti verbum Domini, vt faceres malum in conspectu meo? *2. Reg. 12.*

PECCANTES CORRIGENDOS ESSE

EXPLICATIO II.

SUPERIUS opus misericordiae ad intellectualem animae partem excolendam referebatur, quae sicut ignorantia obtenebratur, ita doctrina illustratur, altera animae pars dignitate non inferior est voluntas: quae, quoniam peccati labe inficitur, curandum est, ut correptione adhibita, velut aurum igne, purgetur: cuius operis exercendi vtiā non tam copiosa esset materia. Inualecente enim ubiq. hominum licentia, peccatisq. grassantibus, adiuncta humanae fragilitate naturae, quis erit qui se correptione non indignum

1. Cor. 4.

affirmare possit? Nam si septies in die peccat iustus, & D. Paulus, qui supra tertium caelum elatus fuerat, inquit, Et si nihil mihi conscius sum, non in hoc iustificatus sum; quid de ceteris existimandum est, qui nulla tacti cogitatione salutis suae, ac quasi in reprobum sensum traditi, praecipites ad omne genus malorum feruntur? Vere apud Esaiam legimus, Omne caput languens, & omne cor merens. Et Regius Vates exclamat, Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsq. ad vnum. Quo igitur maior est seges peccatorum, eo diligentius ad ea refecanda gladius est correptionis adhibendus.

Esa. 1.

Psal. 52.

Tit. 2.

Pertinet autem munus corrigendi in primis ad eos, quibus ceterorum cura man data est, quod correptio quasi imperantis est. Vnde D. Paulus ad eos, qui praesunt dicebat Exhortare, & argue cum omni imperio. Ideoq. in arca foederis, quae typus est sacerdotij, pij sane doctores, & graues interpretantur omnia illa conclusa fuisse, tabulas legis ad scientiam; manna ad suauem adhortationem, virgam ad seueram, de qua agimus correctionem designandam. Similis illa est allegoria, quae in basi templi a Salomone extructi consideratur. Hic Cherubim exculpserat, quo scientia, bouem quo mansuetudo, leonem, quo uis, & acrimonia in corrigendo exprimitur. Et haec quidem correctio ad gubernatores pertinens inter iustitiae actus adnumeratur.

Est autem altera, quae ex charitate tanquam ex proprio fonte deriuatur. Priorem illam qui praesunt sibi proprie vindicant: alteram vero CHRISTVS communem omnibus esse voluit. Illa peccatum respicit, quatenus commune bonum perturbat: haec peccatum respicit, quatenus nocet peccanti. Illa saepe formidinae poenae subditos ad vitam compellit emendationem: haec eosdem ad scelera detestanda virtutis amore allicit. Illa ad aliorum terrorem, & exemplum grauis & molesta est: haec ad eius, qui corrigitur salutem, lenis, & iucunda. Illam si qui effugiant, excusatione se diuos iudicant: hanc nulla causa est quam obrem quis toto animo amplecti non debeat. Illa palam inflicta rubore, atq. etiam dolore correctos afficit: haec solo Deo teste peccata spem diuinæ gratiae recuperandae animum mirum in modum recreat. Illa

demum inducta maxime est, vt quidam putant, quod dignitas & existimatio superioris in quem peccatur publico supplicio recuperari videatur, ne prætermissa animaduersione contemptum regentis pariat; hac recepta, Deo honorem restituimus, quem, quantum in nobis fuerat, ademeramus.

Opus igitur corrigēdis, quod est charitatis, & ad quod omnes a CHRISTO inuitamur, in primis vt persequamur, dici non potest quam id vtile sit, & quam suauis sui fructus pariat, cum his, qui corrigunt, tum his, qui correctionem æquis animis amplectantur. Is enim, qui correctionem alacriter excipit, vberrimos fructus comparare potest; eodem tempore gratiam sibi a Deo conciliat; non modo præterita peccata euellit, sed, si quæ forte machinabatur, reprimat: cauet certe, cum non amplius peccandi securitas audaciam alat, testimonio conscientię, ac fidelis amici oratione retardatus. Itaq; si non omnino vitia excinduntur, inhibentur certe, & intermittuntur, ac interdum spes est, vt assidua adhortatione penitus deleantur. Quod si obstinatus sit, eius certe ad te fructus reuertetur. Qui autem corrigi sibi ipsi non id faciendum, de quo alium admonet, legem imponit, ne ipsi iure obijci possit; frater eijsce primum trabem de oculo tuo Deinde excitatur, & inflammatur charitas, cum alienam salutem procuret, & animam fratris lucretur: tum gratiam ab angelis inuit, demone de consilio suo deturbato. Plurimum deniq; apud Deum meretur, dum se honoris ipsius acerrimum defensorem ostendit. Merito itaq; vtrumq; D. Iacobus adhortabatur illis verbis. Fratres mei, inquit, si quis errauerit ex vobis a veritate, & conuerterit quis eum, scire debet quoniam qui conuersti fecerit peccatorem de errore viam, saluabit animam eius a morte, & operit multitudinem peccatorum.

Quod si aliquis dicat, quid ad me pertinet hunc vel illum corrigere, nūquid ego, vt dicebat Cain, custos fratris mei sum? satis mihi sit, si animam meam saluauero. At id ipsum tibi ad salutem comparandam imponitur, vt alterius salutem correctione procures. Nam vt Salomon ait, Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo. Ac si Dei filius ad nos corrigendos homo inter homines versatus est, ac sanguinem preciosissimum pro omnibus dedit, quid hominem non hominis causa facere par est? Quod si, vt in sacra scriptura legimus, vnus peccato ira Dei super omnem populum descendit, polluiturq; ex vno peccatore populus, non secus ac ex oue morbida vniversus grex inficitur, merito timere debemus, ne ceterorum peccata nobis etiam obfint.

Modus autem in primis, atq; prudentia in corrigendo adhibenda est; ac præcipue illud caput tenendum erit, vt peccantem solum ac secreto omni pietatis officio obsecremus, vt a viis peccatorum recedat, cælestia præmia, inferorum penas secum meditetur, animę deniq; suę prospiciat, illud CHRISTI in primis proponendo, Quid prodest homini si vniversum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Quibus peccatis, si ille ostenderit penitentiam, lucrum maximum, sin minus, Deus non deerit tibi pro tam prompta voluntate. In quo pietatis officio illa etiam regula seruanda erit, quam primam voluit esse in corrigendo D. Hieronymus, cum diceret, Nō statim peccantem prodendum esse, ne si semel pudorem, aut verecundiam perdididerit, & ipse in peccando obduret; ac tu proditor potius, quam corrector fraternali criminis videre.

Interea cauendum, ne quid intempestiue fiat, aut præter decorum: aliter enim cum publicis peccatoribus, aliter cum secretis; aliter cum æqualibus, aliter cum maioribus, aliter cum iracundis, aliter cum mitibus, aliter cum doctis, aliter cum ignaris, aliter cum rusticis, aliter cum nobilibus, aliter in leuioribus peccatis, aliter in grauioribus, aliter in fortuitis, aliter in quæsitis erroribus, aliter in foro, aliter intra domesticos parietes, aliter cum familiaribus, aliter cum exteris, & ignotis agendū erit. Quorum omnium regulas tradere longissimum esset, sed prudentiæ cuiusq; relinquatur. Huius exemplum præclarum nos docuit Nathan propheta.

Agelli. lib. 6. c. 14. & Taurus in commentar. Plato tres causas afferit cur peccata publice corrigantur.

Iac. 5.

Gen. 4.

Eccli. 17.

Matth. 16.

2. Reg. 11.

Dauid Rex grauius peccauerat, & adulterium, nece innocentis cumularat. Ad quem Nathan propheta, quasi iudicium alterius rei accepturus accessit. Eiusdem, inquit, Urbis duo erant homines, alter ditissimus gregum, armentorumq. copia affuebat; alter pauperrimus nihil habebat omnino praeter ouem vnā, eamq. tenellam, quam sibi emerat, nutrieratq. eam quasi filiae loco habens. Accidit vt peregrinus quidam diuitem conueniret, cui vt conuiuium pararet, nihil de armentis, aut gregibus suis attingens, aut minuens, ouem, quam pauper diligentissime apud se asseruabat, in conuiuij epulis apposuit. Quærere Nathan cogitabat quid de hoc Regi videretur, cum ille non expectans interrogata, exandescens subito exclamauit. Viuit dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc: tunc Nathan opportunissima corrigendi occasione oblata: tu Rex, inquit, ille es: Quamobrem hæc ait Dominus Deus Israel: ego vnxi te in Regem super Israel, & ego defendi te a Saulis infidijs; qui dedi tibi domum Domini tui, & vxores, & si parua sunt hæc, addam tibi multo maiora: quamobrem igitur contempsisti verbum Domini, & scelera hæc ausus es in conspectu meo? Vriam Hethæum percussisti gladio, & eius vxorem in vxorem tuam accepisti. Hæc atq. alia dixerat Nathan, cum Dauid correptione humiliter recepta, peccaui, inquit, Domine. Ac Nathan subdidit, Dominus quoq. transtulit peccatum tuum, non morieris.

Vides quam alte sit exorsus? quam leniter, quam prudenter parabolam effinxerit, qua ita in animum Dauidis sese insinuauit, vt quasi in alium sententiam ferens se ipsum cõdemnarit? Præclare Tertullianus leuioribus primum remedijs, tum demum, chirurgorum more, cauterium adhibendum esse voluit. Nunquam vero de proximorum salute desperandum est. Quis enim ex feminis corruptione tantam fegetem, aut ex prodigijs illius bonorum suorum omnium depradatione tantam cõuersionem sperasset? An non dicit CHRISTVS, non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam? Itaq. horum salus correptione quærenda erit. Neq. adeo quorundam, qui longe a salute aberrant, humanis cupiditatibus inuoluti, consuetudinem detestare, aut amicitiam odisse debemus, fieri enim potest vt eos consuetudine nostra iuueamus. Ad huc finem CHRISTVS inter vulgi obrectatores cum publicanis, ac fœeratoribus, instar medici inter a grotos versantis epulabatur.

Non erit alienum quiddam hic exponere, quod Eusebius ex libro quodam Clementis Alexandrini se desumpsisse scribit. Ioannes cum ex insula Pathmos fuisset reuocatus, rogabatur, vt proximas Ecclesias inuiseret: quo in munere visitandi adolescentem optimæ, vt videbatur, spei conspicatus, commendauit eius loci Pontifici, qui omnem curam, ac studium in eius institutione adhibuit. Sed progressu temporis postquam adolescentem erudierat, ac salutaris aqua expiauerat, indulgentius paulo habere cœpit; quod ille vt aduertit, voluptatum illecebris irretitus, nullum erat facinus tantum, quod non suscipere, ac perficere auderet: quin etiam ita se egregium præstitit in hac viuendi licentia, vt statim magistrōs omnes longo intervallo superauerit.

Vide quo prolapsa sit indulgentia illa? iuuenis autem se antesignanum siue prædonum, siue sicariorum quorundam professus, in agro cum alijs versabatur. Accidit vt rursus Ioannes quorundam precibus illam eandem regionem inuiseret: ad quam vt venit, adiit in primis Põtificem; quod apud ipsum deposuisset, repetit. Hic senex illachrymari; perditum iuuenem, iamq. sicariorum ducem factum, montem quendam occupasse narrat. Qua re commotus Apostolus, equum subito conscendit: vt venit ad eum locum, in quo perditus adolescens agebat, eum prædones retinuerunt: Itaq. longe prospiciens Dux veniebat armatus, ad certam vt sperabat prædam. Verum cominus agnito patre sanctissimo, percussus animo diffusit; Apostolus subditis equo calcariis, ita fugientem insequabatur. Quid fugis conspectum patris filii, ac inermem senem iuuenis armatus? Restitit tandem victus adolescens, ac vultu de-

Tertul. lib.
de pani.

Matth. 9.

Matth. 9.

Legendus est
Euseb. lib. 3
hiss. Eccle.
c. 23. vbi ci-
tat Clemen-
tium Alexandri-
num & Ire-
næum lib. 2.
aduersus hæ-
reses.

missio primum arma abijcere, deinde collacrymari, ad pedes Apostoli prouolui, ac veniam admissi sceleris petere, Apostolus dexteram, quam ille cædis consciam occultabat deosculatus, quasi expiata pænitentia esset, ad Ecclesiã reuocat, ubi crebris ieiunijs, ac precibus vna susceptis, veniam a Domino precatur: nec ante Apostolus destitit, quam eum omnino pænitentia mutatum, atq. correctum, ecclesiæ præfecit.

Quod exemplum quem non commoueat? Ad fratris igitur salutem nullum locũ relinquere, nullam prætermittere occasionẽ debemus, vt dicere possimus nos fratrem fuisse lucratos. In quo in primis laudandi sunt, qui ex altiori loco verbũ Domini populo proponentes, attendunt illis verbis Apostoli: Argue, obsecra, increpa, cũ omni patientia ac doctrina. Qui non populi prurientis auribus plausum secuti, animorum motus præcipue procurant, & lacrymas vel ab inuitis dicendo eliciunt: potentes in doctrina sua exhortari, & eos qui contradicunt redarguere. Quæ duæ Euangelicæ prædicationis partes præcipue esse videntur: in quibus strenuam nauarunt operam & antiqui, & noui testamenti Patres, ac Prophætæ; quorum ille maximus Ioannes Baptista in ipso ingressu prædicationis suæ cœpit arguere mundum de peccato, & de iudicio, & de iustitia. Cuius quidem partis, quæ in reprehensione posita est, id maius studium erit, vt scilicet, in pijs religionẽ, tenacibus liberalitatẽ, libidinosis continentiam, sacrilegis sanctitatẽ, in humanis misericordiam, ceterisq. vitis contrarias virtutes opponat; Ne de ipsis illud dicatur; Prophætę tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperuerunt tibi iniquitatem tuam, vt te ad pænitentiam pronocarent.

Hic mos corrigendi non sine maxima vtilitate inter amicos exercetur, siquidẽ alter alteri, monendo maxime prodest. Itaq. fugiendi adulatores, in quos, vt ille dicebat, deterius est, quam in coruos incidere. Illi enim mortuorum cadauera: hi animas deuorant viuorum. Qui vero in peccato deprehensi, admonentur, & corriguntur ab alijs, equo animo omnia, ac beneficij loco accipere debent. Nam, vt dicebat Seneca, Moneberis libenter, si reprehenderis patienter. Si merito obiurgat te aliquis, scito quia profuit: si immerito, scito quia prodesse voluit. Non acerba, sed blanda timeas verba: nullum enim beneficium maius homini dari potest, quam id quod ad salutem recuperandam pertinet, quale est hoc accipere. Vere Salomon, viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus: & rursus Egestas & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit increpationibus glorificabitur.

2. Timo. 4.

Luc. 3.

Thren. 2.

Stobæus in apophteg. c. de adulatione id tribuit Antistheni.

Prout. 29.

Prout. 13.

DVBITANTIBVS RECTE
CONSVLERE

III

A

B

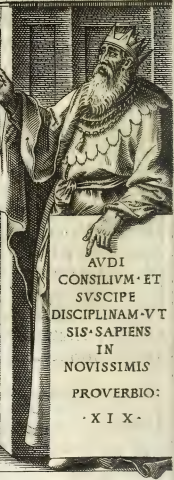
VERBA SAPIENTV
SICVT
STIMVLI QVAE
PER MAGISTROV
CONSILIVM
DATA SVNT
A
PASTORE VNO
ECCLESIAST
CAPITE
XXII

D

E

AVDI
CONSILIVM ET
SVSCIBE
DISCIPLINAM V
T
SIS SAPIENS
IN
NOVISSIMIS
PROVERBIO
XIX

F

QVI
ME AVDIEBANT EXPECTABANT SENTENTIAM ET
INTENTI TACEBANT AD CONSILIVM
MEVM IOB CAPITE XXIX

G

A D T E R T I A M
I C O N E M
N O T A E .

- A Eduxerunt eum, & posuerunt extra ciuitatem, ibiq. locuti sunt ad eum dicētes: Salua animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regionem: sed in monte saluum te fac, ne & tu simul percas. Gen. 19.
- B Cumq. abiisset populus, iniit consilium Rex Roboam cum senioribus, qui assisteabant coram Salomone patre eius, cum adhuc uideret, & ait: Quod datis mihi consilium, vt respondeam populo huic? Qui dixerunt ei: si hodie obedieris populo huic, & serueris, & petitioni eorum cesseris, locutusq. fueris ad eos verba benigna, erunt tibi serui cunctis diebus. 3. Reg. 12.
- C Erit salus, vbi multa consilia sunt. Prou. 24.
- D Et nunc itaq. dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissoluetur: si vero ex Deo est, non poteritis dissoluere, ne forte & Deo repugnare videamini. Act. 5.
- E Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælum, & veni sequere me. Math. 19.
- F Dixit autem Hieremias ad Sedechiam: Si annunciauero tibi, nunquid non interficies me? & si consilium dederò tibi, non me audies. Iurauit ergo Rex -- & dixit Hieremias -- si profectus exieris ad Principes Regis Babylonis, viuet anima tua, & ciuitas hæc non succendetur igne, & saluus eris tu, & domus tua. Hier. 38.
- G Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: Forfitan ignosceat delictis tuis. Dan. 4.

DUBITANTIBVS
CONSILIVM
DANDVM ESSE

EXPLICATIO III.

DUBITANTIA, atque peccatum, alia non leuis misericordia premit genus humanum; quod, cum non intuendo ut angeli, sed ratiocinando intelligamus, sæpe in medio ratiocinationis cursu in varias dubitationes, tanquam in scopulos, incidimus, quæ nos fluctuantes, atque ancipites reddunt. Est hæc ingeniorum nostrorum infirmitas, ut neque statim in ijs, quorum veritatem intima contemplatione scrutamur, scopum attingere possimus; & in externis actionibus sæpe ita incerti feramur, ut utri parti adhærere utilius sit, omnino nesciamus. Contemplatiuam igitur, actionemque vitam una dubitationis procella perturbat, sed non uno eodemque modo, aut pari exitu semper. Dubitant philosophi quot rerum naturalium initia sint, quid motus, quid tempus, quid locus sit inter sese disquirunt, nec cæli spatia, aut siderum intervalla, aut Lunæ Solisque cursus ita adhuc metati sunt, ut consentire potuerint. Molesta hæc quidem ambigentium pugna, & in qua multus labor impenditur, ut non sine causa Salomon cum diceret, Proposui in animo meo quærere, & inuestigare sapienter de omnibus, quæ sicut sub Sole, statim adiunxerit: hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum.

Eccli. I.

Sed hæc tamen, quæ uni speculationi subiecta sunt, solamque pro fine scientiam habent, non sunt eius generis, ut siue cognita siue ignorata aliquid animæ, corporiue detrimentum afferant; nec in his, quæ occurrunt dubia, consilio, sed doctrina explicantur. Alia sunt actionis vite propria, de quibus accidit, ut sæpe numero dubitemus, quorumque dubitatio, aut animarum salutem, aut exterioris vite commodis noxia, opportuno est consilio propulsanda. Cur autem philosophicæ, ceteræque aliarum doctrinarum dubitationes sub consilium non cadant, facile quis animaduertet, si vim consilij, & earum rerum, quæ in scientijs agitantur naturam considerabit. Consilium enim damus, aut petimus, vel ob vitandum malum, vel ob consequendum bonum, de quibus consulimus, quæ opera nostra aliter atque aliter fieri possunt. Scientia autem ea tractat, quæ aut immutabilia sunt, ut vitari nequeant, aut ita motui subiecta, ut uniformiter semper moueantur, aut si difformem motum habent, non in nostra ullo modo, sed in nature sunt potestate. Quare, ut horum, quæ diximus, exempla attingamus, nec si diametrum commensurabilis est cõsuetudo, quia hoc incommutabile prorsus est; nec de ortu, atque occasu siderum, quia hoc uniformiter semper fit; nec de imbris aut ventis, quia hæc naturalia sunt, nec pendunt ex operibus nostris.

In his igitur, quæ dubitationes accidunt, relinquamus philosophis ardentis studio, ac disputatione discutiendas; nos ad ea dubia ex animis proximi repellenda conuertamur, quæ actiue vitæ sunt, quibusque infidentibus periculum est, ne ille damni aliquid vel corporalis, vel spiritualis patiar. Verum hæc quoque dubitationes duorum sunt generum: nam vel circa finem, vel circa media, quæ ad finem ducunt, versantur: inter quæ illud discrimen est, quod qui de fine dubitat, errat; nec consilio, sed doctrina sanandus est: ad quod primo spiritualis misericordiæ opere sumus incitati: qui vero de mediis dubitat, nec scit qua via ad optatum finem tendat, hic ne forte oberrans grauius aliquo infortunio afficiatur, sagaci, & prudenti consilio est dirigendus. Consilium enim, ut inquit philosophus, non est de fine; sed de his quæ sunt ad finem. Cum igitur homo vnum summum atque vltimum finem habeat, qui est vita æterna, fines tamen minores, ac speciales diuersos sibi pro varietate actionum, aut negotiorum proponere solet.

*In Esbic.
Entid. l. 2.*

Vtrumque genus finium suis mediis indiget: in quorum electione dubitationes sæpissime oriuntur, ita plerumque difficiles, ut graui cura torqueant animos dubitantium; dum definire nesciunt, sit ne hoc vel illud potius agendum: ita perniciosæ nonnunquam, vt ex eis non prudenter explicatis maxima & animæ, & corporis detrimenta consequantur. Atque vt ab eo, quod maioris momenti est, incipiamus, in his, quæ ad vitam æternam, atque ad animæ salutem pertinent, dubitanti consilium dare, quis dubitet, pietatis opus esse pulcherrimum? Nam quo anima nobilior est corpore, quoque cælestia bona maiora terrenis, hoc opera quibus animæ ad cælum iter paratur, præstantiora sunt illis, quæ in solo corpore conquiescunt. Quæ igitur sunt in quibus de animæ suæ salute laboranti dubitationes accidere possunt? Sane de his, quæ penitus determinata sunt, nemo dubitat. Ideoque nec vtrum Deus adorandus, nec vtrum parentibus honor exhibendus, nec vtrum a furto, aut homicidio cauendum, quisquam, nisi aut demens, aut proflus ignarus, dubitabit.

Sunt alia in spirituali negotio, quæ pluribus modis effici possunt, nec habent, certas & determinatas vias: in quibus id considerandum est, vt de illis viis, melior ac tutior eligatur. Exempla horum innumera tradi possent, rei intelligendæ causæ; breuiter tamen vnum tantum proferemus. Diuina aliquis inspiratione tactus, & ad perennis gloriæ desiderium excitatus, mundo renunciare constituit, sanctæque religionis iugo colla submittere: hunc sibi tanquam certum scopum proponit, iam præteritorem oblitus est, fixaque ac stabili intentione exiit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui, vnum ei modo dubium superest, in quo non solum, vt quendam finxit antiquitas in biuio positus hæret; sed innumerabiles vias respicit, bonas, ac laudandas, & sanctissimorum hominum tritas vestigijs: varios videt religiosorum ordines, diuersa instituta considerat. Ipse quod potissimum sequatur, ignorat. Accedit scelerum artifex, & bonorum dissuasor dæmon, qui mentem ad sanctum opus anhelantem variis illusionibus perturbat, eique vim dubitationis augeat, tentans si fieri possit hominem vel à proposito boni deriuare, vel ad id genus religiosi instituti compellere, in quo aut eum non perseueraturum, aut minus laudabilem vitam acturum existimet. Hic si prudentis hominis fidele consilium adsit, perpendet singularum familiarum statum, leges, labores, vigilias, penitentiam, libertatem, occasiones, ceteraque huius generis considerabit, & hæc cum eius natura diligenter conferet, ac, quamuis non sit apud Deum impossibile omne verbum, tamen ad illud maxime adhortabitur, vnde eum vberiore animæ suæ fructum reportaturum existimabit. Quis hoc opere, quantum animæ proximi utilitatis afferat, non videt? Cuius utilitatis afferendæ tam multiplex occasio est, quot sunt in vita humana actiones, in quibus se tartarei hostis astutia immiscere solet, vt contra salutem animarum nostrarum exitum habeant. Huius vero generis consilia tradere, quæ ad animæ salutem referuntur, religiosorum in primis hominum

Malach. 2.

sapientiae conuenit, & eorum praecipuum munus est, qui animarum gubernationi inuigilant. Quos ideo oportet & scientia, & prudentia esse instructos, ut illud exple re possint, Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem: requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.

Sed cum, ut diximus, in rebus quoque temporalibus plurima accidunt, ex quibus grauius damna, atque infortunia timentur, erit Christianae pietatis dubitantem proximum fido consilio iuuare. Eorum tamen maxime in hoc opere pietas illustris esse potest, qui cum se causerum patronos profiteantur, ceterorum lites, ac negotia in manibus habent. Ex consilio enim perperam dato, & non recte explicata dubitatione, euerfiones familiarum, oppressiones pauperum, litium aeternitas, iniunctae bonorum occupationes, graues inimicitiae, frequentia homicidia, miserorum desperationes, integritatem denique ciuitatum, & Rerum publicarum ruinae quandoque consequuntur. Quare minime dubium est, quin eiusmodi homines, qui uiris scientiae nomine contra iustitiam abutuntur, talium malorum in se culpam contrahant, damnorum quoque alij patiuntur, restitutioni obligentur. Si quidem aut gratia alleciti, aut terribili potentia aut corrupti pecunia, iniquis consultationibus efficiunt, ut uideatur bonum malum, & malum bonum; & paupere despecto, ditioribus patrocinentur. Quanto melius praeclearum iustitiae exemplar D. Iuo, quem legimus, egentium controuersias non modo sine ullo pretio esse complexum; sed etiam ad se facillimum illis aditum semper praebuisse; nec patienter tantum audire solitum; sed propriis opibus tenuiorum egestatem, uiduarum, ac pupillorum solitudinem esse tutatum. Similem pietatem uetus in Urbe Roma institutum aemulari uidetur, qui Patres, qui in integerrimum Auditorum Rotae, aut consistorialium Aduocatorum Collegium ascribuntur, iuramentum praestare solent, se pauperum in primis patrocinium suscepiuros. Sed & Charitatis, & Pietatis in Urbe congregationes hunc potissimum ob finem erectae sunt, ne pauperibus consultores deessent, qui eis in causerum suarum dubitationibus opem afferrent.

Prou. 19.

Nunc ut ad id veniamus, quod commune est Christianorum omnium, quale consilium esse debeat, hoc est quibus conditionibus ornatum, breuiter explicabimus. In primis consilium maturum esse conuenit, hoc est non praecipuum ac temerarium. Quare Salomon ait, Qui festinus est pedibus, offendet. Nam cum ea res, quae consilio indiget, pluribus modis fieri possit; quo minus habet certas ac definitas uias ut efficiatur, tanto in ea diligenter consideranda, plus temporis est infumendum. Qua in consuetudine, quatuor ante oculos sunt habenda, ut sit uile, facile, certum, ac tutum; & haec suis contrariis semper anteponenda, pernicioso, difficili, incerto, & periculoso. Oportet quoque consilium esse fidele: quoniam cum ad uilitatem dubitantis sit referendum, perspicuum est, eum qui perfide, ac non sincera intentione dat consilium, damnum homini, ac perniciem moliri. Tale consilium uocatur dolosum, quia prodit hominem, qui in se confidit.

Prou. 26.

Quod quam graue peccatum sit Salomon ostendit: Sicut noxius est, inquit, qui mittit lanceas & sagittas in mortem, ita qui fraudulenter nocet amico suo. Requiritur etiam in consilio, ut sit liberum, ac uacans affectatione; in quo adularum improbitas damnanda est, qui dum placere auribus Principum fludent, uera silentes; eorum vitam, ac totius regni salutem grauissimis saepe periculis exponunt. Ut uerissimum esse Salomonis dictum illud intelligamus: Qui blandis, fideisque sermonibus loquitur, rete expandit proximo suo. Praeterea consilium laudatur, si sit secretum. Nam cum is, qui dubitat, tecum intima arcana libere exponat, effundatque, ut ait Ambrosius, amico animam suam aequum est, ut tu ea, in occulto cordis tui retineas, nec in uulgus edas: cum praesertim ex reuelatione consilij possit quandoque graue proximo damnum euenire. Quare Salomon, Qui denudat arcana amici, fidem perdit. Denique considerandum est,

Prou. 29.

ut confi-

Ecl. 27.

vt consilium sit opportunum, ne re iam deplorata, non modo proximo vtilitatem non afferamus, sed ei inanem spem, & vero etiam laborem superuacaneum addamus.

Vitis conditionibus consilij, reliquum est, vt ad eas exequendas animos nostros incitemus: quod facile fiet, si considerauerimus, quam vberes fructus afferat: quamobrem qui proximo dubitanti consilium dat, in primis CHRISTVM imitatur: de quo in Prophetis legimus, venisse ad nos magni consilij angelum: cuiusque celebre est nomen apud Esaiam, admirabilis consiliarij, qui que donec in his terris fuit, salutaribus semper consilijs humanum genus instruere non desistit: quem secuti Apostoli, cum verbo, tum Epistolis ad diuersas gentes dimissis, quid aliud conati sunt, nisi vt nutantes, & in rebus fidei dubitantes, confirmarent? Horum vestigijs insitens D. Antonius ex eremo sepe egressus esse dicitur, & Alexandriam accessisse, Aphraates autem, ipse quoque eremita, tuguriorum relicto, Antiochiam circumcurfare solitus, vt Christianos ob haereticorum impietatem periclitantes consilio iuuarent. Tum vero, consilium dando, amor proximi, & charitas erga se ipsum prouocatur, qui cum se adiutum, atque ex aliquo graui periculo liberatum apprehendit, qui facere poterit, quin tanti auctorem boni summo opere diligit? Tuq. ob idem opus Deum ad te amandum multo magis prouocas, qui praecipit tibi, vt proximum tuum diligas, non secus ac te ipsum.

Extremum illud est, vt qui dubitationibus animum perplexum habent, consilio se indigere cognoscant, aliorumque sententias in rebus dubis exquirere non sibi indecorum putent. Nam licet homo per se ipsum possit inuenire vias ad aliud agendum, cum tamen verum sit tritum prouerbium, plus duos oculos quam vnum videre; ideo prudentis est, in dubijs, cum alijs conferre difficultates, nec proprię prudentiæ nimis inniti, quae facile falli potest. Ad hoc nos Salomon adhortatur illis verbis: Filii sine consilio nihil facias, & post factum non paenitebis. Atque vt idem alibi dicebat, Erit salus, vbi multa consilia sunt.

In primis autem, in dubitationibus nostris Deum consulamus oportet. Nam si veteres oracula adijisse feruntur, quae plena erant errorum, quid nos agere conuenit cum Deo, qui nec falli nec fallere potest? Ideo Tobias ita filium adhortabatur: Consilia tua in ipso permaneant. & apud Salomonem habetur: In oratione confitebitur domino, & ipse diriget consilium eius. Id adeo Dauid rex factitauit, qui in rebus dubijs consulere solitus est Dominum. Secundo referemus dubitationes nostras ad viros bonos: quoniam eorum consilium minime dubium est, quin saltem ex recta intentione praebeatur, habeatque quantum fieri poterit, omnes, quas supra indicauimus conditiones. Praeterquam quod Deus ipse seruis suis multa communicat, iuxta illud. Abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ideoque ad religiosos piosque homines in omni genere negotiorum confugiendum erit: quod illis Salomon verbis ostendit: Cor boni consilij statue tecum, & a consiliario malo serua animam tuam. Obseruemus etiam illud Salomonis. Causam tuam tracta cum amico tuo, quoniam cum amico erga amicum non aliter atque erga se ipsum affectus sit, certe sperandum est eum tale consilium daturum, quale sibi ipsi sumeret. In pretio habeamus senum consilia, de quibus Iob. In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Et merito: nam cum senes multa sint experti, ex euentibus aliarum rerum facile possunt de his, de quibus dubitamus vtile consilium dare. Vnde Salomon: In multis expertus, cogitabit multa. Quare cum Roboam, vt in libris Regum legitur, reiecto senum consilio, iuuenum aequalium suorum sententię acquiescens populo grauia onera imposuisset, deficiente Israele, regnum summa Dauidis virtute fundatum, ac sapientia Salomonis constitutum amisit. Sequemur demum consilia sapientum, qui, & si illa non expe-

Esa. 9.

De vtroque scribit Nic. ceph. lib. 11. cap. 25. leg. gen. eia est Theodorici hist. suae lib. 4. cap. 26.

Eccle. 32.

Prou. 24.

De antiquorum oraculis lege Leonicensium in dial. de diuinatione.

Tob. 4.

Eccle. 39.

Matth. 11.

Eccle. 37.

Prou. 25.

Iob. 12.

Eccle. 34.

*Tob. 1.**Eccli. 6.*

rientia multa viderunt; tamen quod vsus rerum in senibus efficit, id in illis multa lectio, & diuturno studio acquisita doctrina praestat. Ita Tobias: Consilium semper a sapiente require. Quare sicut rari sunt sapientes qualem olim consultum Vatum oraculum vix multis e millibus vnus retulit, ita iure Salomō hortatur: Multi pacifici sunt tibi, sed consiliarius vnus de mille.

Hac enarratione docuimus primum quomodo nos aliis consilium dare conueniat: deinde exposuimus a quibus nos ipsi consilium sumere debeamus. In primo nos erga alios misericordiae opus exercemus: hoc secundum nisi egerimus, erga nos ipsos immisericordes, atque impij fuisse videbimur.

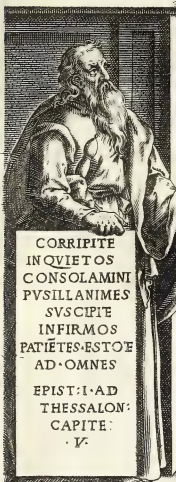

CONSOLARI MAESTOS

IV

CORRIPITE
INQUIETOS
CONSOLAMINI
PVSSILLANIMOS
SVSCIPITE
INFIRMOS
PATIETES ESTO E
AD OMNES

EPIST: I AD
THESSALON:
CAPITE:
· V ·

M

I

H

L

NON
DESIS PLORATIBVS
IN COSOLATIONE
ET
CVMLGENTIBVS
AMBVL A

ECCLESIAST:
CAPITE
· VII ·

N

VENITE AD ME OMNES QUI LABORATIS
ET ONERATI ESTIS ET EGO
REFICIAM VOS MATTHEI
CAPITE XI

A D Q V A R T A M
I C O N E M
N O T A E.

- A Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum. *Tob. 29.*
- B Audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, vt pariter venientes visitarent eum, & consolarentur. Et sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus: & nemo loquebatur ei verbum. Videbant enim dolorem esse vehementem. *Tob. 2.*
- C Venerunt ad Ioseph fratres sui, & proni adorantes dixerunt, Serui tui sumus. Quibus ille respondit: Nolite timere, ego pascam vos, & paruulos vestros; consolatusque est eos, & blande, & leniter est locutus. *Gen. 50.*
- D Rogabo patrem, & alium paraclatum dabit vobis. *Ioan. 14.*
- E Apparuit illi Angelus de caelo, confortans eum. *Luc. 22.*
- F Pater Abraham miserere mei. *Luc. 16.*
- G Dicit Iesus Martha, resurget frater tuus. *Ioan. 11.*
- H Iudæi erant cum Maria Magdalena in domo, & consolabantur eam. *Ioan. 11.*
- I Nolite expauescere, Iesum queritis Nazarenum crucifixum, surrexit: non est hic. *Marc. 16. Matth. 28.*
- K Apparuit primo Mariæ Magdalena. *Ioan. 20.*
- L Dominus misericordia motus super eam, dixit illi, noli flere, & accessit, & tetigit loculum. *Luc. 24. Marc. 16. Luc. 7.*
- M Affligebat Annam æmula eius: porro illa flebat, & non capiebat cibum: Dixit ergo ei Helcana vir eius: Anna cur fles? & quare non comedis: & quam obrem affligis cor tuum? *1. Reg. 1.*
- N Flebat mater Tobia, atque dicebat, heu heu me, fili mi, vt te misimus peregrinatum: cui dicebat Tobias. Tace & noli turbari, sanus est filius noster. *Tob. 10.*

MOESTOS CONSOLANDOS ESSE

EXPLICATIO IIII.

OMMUNI sapientium opinione receptum est, quatuor precipuis perturbationibus naturam humanam subiectam esse, quae sunt, spes, gaudium, metus, ac dolor. Inter quas illud discrimen est in primis, quod earum duarum circa bonum, duarum circa malum versantur. Eademque bonum, aut malum, vel ut futurum, vel ut praesens respiciunt. Speramus enim bene nobis aliquid euenturum, idque cum venerit, gaudio afficimur; pariterque impendentis mali timore perturbamur: quod cum acciderit, in dolorem nos, luctum, & lachrymas damus. Ac

primis quidem duabus perturbationibus, spes, gaudiumque affecti, cum sua sint sorte contenti, misericordiam erga se cuiusquam non requirunt. Quos vero aut venturę calamitatis terrore, aut praesens iam ipsa calamitas premit, ad eis pia & prudenti consolatione subueniendum, merito vel natura ipsa duce incitatur. Hi enim duo miserabiles nostrae mortalitatis affectus, ita animos deicere solent, ut ex eorum quolibet, grauis quaedam miseria nascatur, quae vno, & communi nomine maestitia appellatur. Quare & Christus instante iam passionis suae tempore, etsi non dum sacrificatus in eum manus Iudas armauerat; moerorem tamen suum verbis illis significabat: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et Iob praesentium calamitatum turba circumdatus dicebat; Ecce clamabo uim patiens, et nemo audiet, vociferabor, & non est qui iudicet.

Quot igitur sunt aerumnę, quibus subijcitur, totidem ex causis euenire potest, ut moerore, ac tristitia afficiamur. Aerumnas autem, quis infinitas, atque innumerabiles esse non videt? Quare nihil facilius quam hominem moerere. Nihil est proorsus in mundo, cuius si vel spe consequendi, vel obtenti possessione excidamus, non statim moerore afficiamur. Interdum vero, etiam nullis apparentibus causis, callidi hostis instinctu, ita pestilens hic morbus cordis nostri recessus inuadit, ut maxima repente tristitia opprimamur. Sive enim ad caelum, siue ad terras, ac maria oculos conuertamus; seu nosmetipsos, seu proximos intueamur, & ex his seu amicos, atque affines, seu alienos cogitemus; seu opes, seu honores, seu mundi fama, seu denique nostra salus animo obuersetur, vndique angustia, atque afflictio spiritus.

Tanta est autem vis huius affectus, ut in animum admissus, totis non nunquam sensibus haereat, nulla se consolatione amoueri patiatur, hominemque in adeo obstinatam desperationem tradat, ut & commercia ceterorum praeter naturam fugiat, & necessarijs alimentis abstineat, & vitam ipsam odio habens, foeda, & horrenda mortis genera non reformidet. Quis igitur non intelligat, quam laudandum humanę misericordia opus exhibeat, qui cura, luctu, ac moerore victum, atque in periculo suffi-

Matth. 26.
Marc. 14.
Iob. 19.

Cassianus
quiddam eius
modi habet
lib. 9. c. 4.

mo statim constitutum erigere ac recreare conetur? Quare merito sanctus Iob hoc de se nobis proponebat exemplum; Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

Iob. 30.

Sed multo nos vehementius ad hoc Christi exemplum inflammare debet, cuius illa est dulcissima inuitatio; Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Nec solum verbis, sed multo magis id re ipsa ostendit. Quid enim aliud, cum cæcis visum redderet, mutis loquelam, surdis auditum, claudis gressum, ægris deniq. quocunq. genere morbi sanitatem; quid aliud inquam faciebat, nisi illos varijs de causis mœrentes, consolabatur? Ideo & ad consolationem viduæ Naim filium vitæ reddidit, & Magdalenæ, & Marthæ misertus fratrem eis Lazarum vitulum restituit; & ad Regulam mœrore leuandum puerum eius a mortuis excitauit: & ad solamen matris ante crucem stantis, illam Virgini Discipulo commendauit.

Matth. 11.

Vel ob hoc igitur satis ad huiusmodi misericordiæ opus proximis exhibendum animari esse debemus, quod id agendo, CHRISTI imitatores efficiamur. Est vero hoc opus per se ipsum maxime excellēs, vel ob id, quod natura sua rarum est, & singulare. Sic enim apud homines viuunt, vt tempore felicitatis multos numeremus amicos; tempora cum fuerint nebula soli destituamur: quare recedentibus qui non nos sed fortunam nostram sequebantur, ægre in miserijs consolatore reperimus. Huc spectant illa apud Salomonem: Est amicus secundum tempus, & non permanebit in tempore tribulationis; est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. Probat in rebus proximi aduersis tanquam igne charitas tanto tunc maioris meriti, quanto facilius a pluribus amittitur. Dat qui consolatur, quod nihil maius dare potest afflicto: exteriora enim largiens, vt D. Gregorius inquit, rem extra se ipsum præbuit; qui autem fletum, & compassionem proximo tribuit, ei aliquid de se ipso dedit. Quis igitur dubitet, quin Christianus, qui mœrentem solari nititur, rem Deo gratissimam faciat; quippe iuxta illud; Non est malum in ciuitate, quod non faciat Dominus; tribulationes omnes, quæ nobis accidunt, Deo ipso vel permittente, vel infligente eueniunt. Vult autem Deus nos illas patienter, atq. alacriter tolerare; Ergo qui ita cum fratre agit, ut mœstitia deiectum curet erigere, nihil aliud studet efficere, nisi ut ille ad diuinam se voluntatem conformet: quo quid Deo gratius esse potest? Huc accedit, quod cum homo habitaculum sit sancti spiritus, mœstitia animam opprimens eiusdem Spiritus sancti habitaculum perturbat. Quo illud Pauli spectare videtur: Nolite contristare Spiritum sanctum. Refulget quoq. in homine imago Dei, ad quam est conditus, quæ sicut mœrore obscurari videtur, ita miserendi consolatione ad lætitiã reuocata quodammodo illustrari.

Eccle. 6.

Ephes. 4.

Id ipsum opus Angelo vniuscuiusq. nostrum custodi iocundissimum esse existimari debet. Cum enim ille nihil aliud, nisi commendatæ sibi animæ salutem, ac gaudium procuret, quanto opere credendum est eum lætari, cum nostrum alterum alteri videat benigna consolatione mœrorem eripere. Nihil vero communi humanæ naturæ hosti odioso esse potest: quippe ille omnino a misericordia alienus, nulla re alia, nisi miserijs, & doloribus nostris pascitur, ac delectatur, vt verissimile sit eum maxime erga illos indignari, qui hominem mœrentē recreare nituntur. Alia quoq. via diabolo, consolator obsistit, quoniam, sicut ille hominem prosperæ statu fortunæ euectum erigere in superbiam conatur, ita miserijs oppressum dejicere ad terrâ, atq. vsq. ad inferos, & extremam desperationem prosternere nititur.

Itaque qui eidem homini dolore contabescenti consolationem adhibet, adhibet quasi murum, & propugnaculum, quo ab eo vehementes dæmones insultus, atque impugnationes repellat. Tunc illud efficitur, quod ad Salomonem legitur: Frater qui iuuatur a fratre, quasi ciuitas firma. Denique vt placet diabolo tristitia, quæ obscurat atq. obæcat animam, ita eorum opera detestatur, qui animo lætitiã red-

Prou. 18.

dentis, eis quasi lucem restitunt. Nec vero tibi ipsi, qui ceteros consolaris, minus inutilis ac salutaris eadem erit consolatio. Vere enim inquit Gregorius, cum aliena infirmitati compatimur, valentius ad nostra roboramur. Cuius sententiae illa vis est; quia dum ad alios recreandos efficaces rationes inquirimus, hinc fit, ut nos ipsos quoque in fortitudine, & constantia roboremur.

*Legendus est
7 collat. suis.*

Illi vero quem consolaris, quot beneficia vno tempore impendis? Considera quot damna animae tristitia inferat. Edax, inquit, Cassianus tristitia si passim per singulos incurfus, & incertos, ac varios casus obtenebrando animum nostrum habuerit facultatem, ab omni nos per momenta singula separando diuinæ contemplationis intuitu, ipsamque mentem ab vniuerso puritatis statu deiectam funditus labefaciat, ac deprimit. Non orationes eam explere insolita cordis calamitate permittit, non sacrarum lectionum finit remediis incubare; Tranquillum quoque ac mitem fratribus esse non patitur, & ad cuncta operanda, vel religionis officia impatientem, & asperum reddit, omni perditio salutaris consilio, & cordis constantia perturbata, velut amentem facit, & ebrium sensum, frangitque & obruit desperatione pœnali.

Quot igitur sunt quae a religioso hoc scriptore spiritualia tristitię damna enumerantur, tot contra bona fraterna consolatione animae reuocata conferuntur. Offundebat mœror animae tenebras ne caelestia intueri possent: Reddit lucem lætitia, qua diuina, Deumque ipsum cum gaudio contemplantur: Suppresserat illa animum, ne se ad superna attolleret; erigit hæc ut omnia inferiora contemnat: illa nos orantes inturbat. Hæc facit, ut interim in conspectu Domini simus, cum exultatione. Illa a sacris lectionibus auocabat: hæc efficit, ut eas nobis suauißimum pabulum existimemus. Illa immites fratribus atque intolerabiles reddebat: hæc lenit ac temperat, præstatque quod Paulus hortatur, ut benigni inuicem simus. Illa quasi mente de sua sede depulsa quasi insanos nos ad desperationem adigebat: hæc eadem sanitati suae restituta constanti diuinę misericordię spe ac fiducia nos consolatur. Nil igitur mirum si Salomon ait: Sicut tineae vestimento, & vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi. Vestimentum namque, ut Cassianus docet, tinearum esu, ac tactu, nullius precij, vel honesti vsus poterit vterius habere commercium. Itidemque lignum vermibus exaratum non ad ornatum vel mediocriter ædificij, sed ad combustionem ignis merebitur deputari. Ex quo ille colligit animam tenacissimis tristitię moribus deuorata, conuenientem vestem esse non posse, in quam diuinæ gratiæ vnguentum descendat, quod vsque ad oram vestimenti Aaron a Propheta descendisse dicitur: Nec ad structuram atque ornatum spiritualis templi posse adhiberi. De quo Paulus, Vos estis templum Dei, & Spiritus sanctus habitat in vobis.

PROV. 25.

*Psal. 132.
2. Cor. 6.*

Quis igitur ex his non intelligat quantum pietatis opus exerceat, qui summo mœrore fractum nititur consolari? Adde ad hæc damna vitæ corporalis, a quibus mœrens opportuno consultoris præsidio liberatur. Nullum est corporalis misericordiae opus, quod non in afflictum cum mœrente pius consolator exhibere videatur. Aspernatur, qui tristitia deiectus est, cibum; ad eum, te consolante, alacris reuertitur: Deperditus erat vel preciosissimi vini gustus, mœrore depulso, tenuissimo aquæ potu contemptus est; atris vestibus ac sordidis squallebat; recreatur, vestimentis se lætitię induit: Tectum oderat, vagusque auia, & solitaria loca querebat; Redit ad hospitium hominum nouo gaudio, & amicorum consuetudine delectatus: vincens durissimę passionis laqueis tenebatur; soluit animum lætitia, & dulcissimę libertati restituit. Denique tanquam mœrore sepultus, nullum sensum communis vitę habebat, perfunctus gaudio non in sepulchrum infertur, sed a morte ad vitam reuocari videtur. Quare, vere dicebat Salomon, sicut in mœrore animi deijcitur spiritus, ita mœrore depulso erigitur ac recreatur.

PROV. 15.

Hęc omnia nos incitare debent, ut quacunque ratione possumus, consolandis

his, quos grauis hic tristitiæ morbus occupauit, charitatem exerceamus. Multi, inquit D. Paulus, vnum corpus sumus in CHRISTO, singuli autem alter alterius membra. Si quid autem patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Quasi militudine nos hortatur, vt pio compassionis officio mœrentes proximos nostros leuare studeamus. Sed idem exemplo suo docebat, cum diceret: Cum infirmor, tunc potens sum.

Rom. 12.

2. Cor. 12.

Non deerunt occasiones, pro humanæ vitæ miseris, quibus tantopere abūdamus, huius charitatis exercendæ. Præclare amicitia munere funguntur, qui hoc erga amicos consolationis officio vtuntur. Vere enim, vt ait Salomon: Amicus fidelis, in eiusmodi occasione, medicamentum est vitæ, & immortalitatis. Quoniam, vt alio loco perpulchra comparatione ostendit. Sicut vnguento, & variis odoribus delectatur cor, ita bonis amici consiliis anima dulcescit. Laudanda eorum pietas, qui mœrentes ob confanguineorum occisionem, inuisere solent, nec solum flere cum flentibus, & plorare super mortuum cuius lux defecit, sed etiam consolari eos, quos maxime dolor tangit, atq. opprimit. Multo autem eorum charitas opportunior videnda est, qui languentibus, ac ob vim morbi de vita periclitantibus diligenter assistunt, eosq. prudenti adhibita consolatione ad læte atq. alacriter immisam, Dei voluntate, mortem suscipiendam adhortantur.

Eccli. 6.

Quid de societate, quæ misericordiæ titulo insignitur, dicemus? Egregium sane eius institutum. Quoties accidit, vt ad aliorum terrorem publice scelera puniantur, adeunt viri ex ea societate delecti carceres; reos ad mortem deputatos pia oratione aggrediuntur: Animum mœrentem dulcibus alloquijs confirmant; CHRISTI crucifixi imagine, eiusque acerbissima passione proposita, ad mortis tolerantiam animant, spe beatioris vitæ recreant: nihil deniq. intentatum omitunt, quo abstergant luctum ex oculis eorum, mœroremq. eo maxime tempore inualefcentem ex animis eripiant. Ita piissimo officio consequuntur, vt multorum animæ, quæ diuturno vitæ spatio inter cædes & furta, & rapinas iacuerant, extremo spiritu ad Deum conuersæ efficacis pœnitentiæ remedio conseruætæ, in cælum recipiantur.

Et quoniam difficile alterum consolari potest, qui ipse consolatione indigeat; curandum est, vt aduersa, quæ nobis accidunt, ita quoque ipsi excipiamus, vt vinci nos a mœrore & tristitia non patiamur. Credamus tribulationibus a Deo illatis peccatorum sordes expiari: constantiam nostram tanquam aurum in fornace probari: nec esse condignas passiones huius mundi ad futuram gloriam: nec tantis nos posse doloribus opprimi, quin multo maiores CHRISTVS Dei filius pro salute nostra perpeffus sit. Communicantes igitur CHRISTI passionibus, quemadmodum Apostolus Petrus inquit: gaudeamus, vt in reuelatione gloriæ eius gaudeamus exultantes. Nam & CHRISTVS hac spe mœrorem discipulorum suorum consolabatur: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis; & alibi: Tristitia vestra vertetur in gaudium.

1. Petr. 4.

Matth. 5.
Ioan. 16.

Quod si tristitiæ locum dare velimus, salutare Ioannis eremitæ consilium sequemur. Vitalem enim dicit esse tristitiam, cum eam vel pœnitentia delictorum, vel desiderio perfectionis accensit, vel futuræ beatitudinis consolatione, concipimus. Hęc est tristitia, de qua Apostolus ad Corinthios inquit: Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam ad salutem stabilem operatur, sæculi autem tristitia mortem operatur. Et illa quidem, quæ secundum Deum est, obediens est, affabilis, humilis, mansueta, suavis ac patiens, vt pote ex charitate descendens; secumq. fructus omnes sancti Spiritus post charitatem trahens, de quibus Apostolus: Fructus autem spiritus charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, misericordia, continentia. Hęc autem sæculi asperrima est, impatiens, dura, plena amaritudinis ac doloris, vt pote a ratione aliena, & charitati cōtraria, per quam omnes, quos diximus, fructus sancti Spiritus amittuntur.

2. Cor. 7.

Gal. 5.

Psal. 118

Rom. 7.

Psal. 119.

In primis igitur curemus pestilentem hanc diabolicamq. tristitiam tum ex proximorum cordibus, tum ex nostris expellere: deinde salutarem illam, Deoq. gratissimam amplecti studeamus. Lugeamus delicta nostra, quibus diuinum numen offendimus, Dauidem imitati, qui dicebat: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Doleamus, quod ita lento gradu in via virtutis procedamus: Quo dolore languebat Apostolus, cum diceret, Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae. Denique exclamemus cum Regio Propheta. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: cogitantes nunquam nos penitus mœrorem absterluros, nisi cum ad caelestem beatitudinem euecti, gaudiis illis perfruamur, quæ duratura sunt in omnem æternitatem.

MONUMENT TO THE GREAT BRITISH NAVY

THE GREAT BRITISH NAVY
1805
ADMIRAL NELSON
ADMIRAL BURNES
ADMIRAL COCKBURN
ADMIRAL GORDON
ADMIRAL HANCOCK
ADMIRAL JAMES
ADMIRAL KEMP
ADMIRAL LEE
ADMIRAL MACKENZIE
ADMIRAL MURPHY
ADMIRAL PEARCE
ADMIRAL ROBERTSON
ADMIRAL SAMPSON
ADMIRAL SMITH
ADMIRAL STURGEON
ADMIRAL THOMAS
ADMIRAL WALKER
ADMIRAL WOOD

FERRE PATIENTER INIURIAM

A

B

V

VIDETE NE QVIS
MALVM PRO
MALO ALICVI
REDDAT SED
SEMPER QVOD
BONVM EST
SECTAMINI INVICĒ
ET IN OMNES

EPJSTOLA I AD
THESS: CAP:
V

E

D

G

SI Q
BENEFICIENTES
PATIENTER
SVSTINETIS
HAEC EST
GRATIA APVD
DEVM IN
HOC ENIM VOCAT:
ESTIS QVIA ET
CHRISTVS PASSVS
EST PRO NOBIS
I PETRI CAPTE
II

H

AIT PETRO IESVS CONVERTE GLADIVM TVVM
IN LOCVM SVVM OMNES ENIM QVI
ACCEPERINT GLADIVM GLADIO
PERIBVNT MATTHAEI X XVI

A D Q V I N T A M
I C O N E M
N O T A E.

- A Moses, & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israel -- Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere; Ait Moses ad Deum: Dimitte obsecro peccatum populi tui huius secundum magnitudinem misericordiae tuae. Et Num. 12. 16. 20. 21. orat pro ingrato populo, & pro Maria, quae sibi detraxerat vt Marul. etiam scribit lib. 3. cap. 3. Num. 14.
- B Iob perdita omni substantia, filijsq. interemptis, corruens in terram adorauit & dixit: Nudus egressus sum de utero matris meae, & nudus reuertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Iob. 1.
- C Absit gloriari nisi in cruce.
- D Apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Gal. 6.
- E Et baiulans sibi crucem, exiuit. Ioan. 19.
- F Expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt. Ioan. 19.
- G Plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius. Matth. 26.
- H Magistratus templi, & principes sacerdotum -- conuocantes Apostolos caesis denunciauerunt omnino ne loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos. & illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Matth. 27.
- I Dixit Rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos, qui venerant ad capiendum Eliseum. Nunquid percutiam eos pater mi? & ille ait, non percuties -- sed pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & vadant ad Dominum suum. Act. 5.
4. Reg. 6.

que, vt alter alteri vel leuissimas ob causas indignetur. Atque vt quidam sua sponte grati, & amabiles nascuntur, qui licet nullos nos sibi beneficio deuinxerint; tamen vt plurimum ab omnibus diliguntur: ita aliorum est infelicitas quædam, vt quidquid agunt, loquuntur, conantur, infestum, atq. odiosum videatur. Erga hoc vltimum genus hominum ita nos affectos esse conuenit, vt quam illis natura amabilitatem negauit, charitate suppleamus, quam nos CHRISTVS edocuit; Hoc est præceptum meum, inquit ille, vt diligatis inuicem; & in hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis. Nunquid igitur naturæ imperfectio nos contra proximum concitabit, perfectio gratiæ non ad eundem tolerandum inflammabit? Nunquid non vnus pater est omnium nostrum, inquit Malachias? Quare ergo despicit vnusquisq. fratrem suum?

Ioan. 15.

Ioan. 13.

Malach. 2.

CHRISTVS quidem cælestis doctrinæ magister illam aliquando nobis egregiam admonitionem tradidit. Videte ne cõtemnatis vnum ex his pusillis. Qui sunt pusilli, nisi qui vel ob ignorantiam, vel ob simplicitatem, vel ob rusticitatem, vel alia quauis de causa magis despiciendi videntur? Ideo addit CHRISTVS duas rationes, ob quas nullus a nobis est contemnendus: vna est, quod quisquis rationis particeps creatur, præclara angelorum custodia a Deo est honoratus. Dico enim vobis, ait, quia angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est: quasi a maiori ad minus argumentando dicere velit: Si a Deo omnipotenti proximus tuus quantumuis pusillus, ac minimi pretij videatur, non contemnitur, qui angelos ad eius custodiam deputauit; quid te hominem homini facere par est? Si ipsi angeli, te digniores, homini ministrare non recusant; cur tu æqualem æqualis despicias? Secunda ratio, qua nos ad proximis compatiendum CHRISTVS incendit illa est; quia eos sic Deus dilexit, vt pro eorum salute filium suum vnigenitum daret. Venit enim, inquit, filius hominis saluare quod perierat, videlicet non magnos tantum; sed etiam pusillos. Si igitur CHRISTVS totius humani generis peccatis grauissimis compassus est; cur nos contemnamus hominem, pro quo ille feruendo homo fieri, ac semetipsum dare, & grauissima perferre supplicia dignatus est? Hoc Apostolus ad Romanos scribens expresse præcipit; & perdere fratrem tuum, pro quo CHRISTVS mortuus est.

Matth. 18.

Matth. 18.

1. Ioan. 4.

Matth. 18.

Rom. 14.

Verum quia præter illam, quam diximus, quasi naturalem inamabilitatem peculiariæ quædam sunt imperfectiones, quas in fratribus nostris ægre patimur, quæ illæ, ac cuiusmodi sint attingere opere pretium erit. Quatuor omnes constamus elementis terra, aqua, aere, & igne, quorum illæ sunt propriæ singulorum facultates, siccitas terræ, frigus aquæ, humor aeris, calor ignis. Horum varia mistio cum in ceteris animalibus, tum in homine maximas & corporum & morum diuersitates facit. Ac proinde, prout alicuius elementi maior, minorue vis in nobis existit, ita ingenia, animiq. inclinationes dissimiles trahimus. Præualet in aliquo feruor igneus; iracundum facit: est enim celer, actiuosus, pertinax ignis. Aqueo aliquis humore abundat, frigidus & tardus erit: Pigrum enim est, contractumq. frigus: Aerea natura, quæ multum spiritus habet lætitiæ secum affert: Terrena, quæ grauis est & onerosa grauem quoq. & tristem animum reddit. In his igitur corporum, animorumq. varietatibus, ita experientia compertum est, eos maxime inter se amicitiam colere, qui similem elementorum coagmentationem habeant: eos vero se inuicem minime patienter tolerare, in quibus pugnantes inuicem eorundem primorum corporum qualitates dominantur. Ideo, vt ille ait, Oderunt hilarem tristes, tristemq. iocosi. & homo placidus, ac mitis de iracundo male sentire solet; & iracundus a miti & placido abhorret. Quod tanto magis accidit, quia vnusquisq. in eo, ad quod natura procliuior est, excedere solet, qui excessus vt non semper peccatum sit, imperfectio tamen quædam existimetur; eaq. ijs, qui dissimili ingenio sunt, morosa ac permolesta.

Contra eiusmodi imperfectiones impatiēti animo irritari, omnino est ab humanitate, & a ratione alienū. Nemo, inquit Seneca, naturæ sanus irascitur. Quid enim si mirari velis non in siluestribus dumis poma pendere? Quid si mireris spineta, sentesq. non vtili aliqua fruge compleri? Nemo irascitur vbi vitium natura defendit. Præter naturales vero imperfectiones, aliæ sunt nec numero pauciores, nec minus patienter ferendæ, quas non ab ingenta complexione, sed vel a teneræ educationis initiis trahimus, vel paulatim annis crescentibus hinc inde haustumus & arripimus. Quæ nobiscum cum educatione vitia creuerunt, difficillime auelli possunt, quo magis eorum miserendum est. Quæ hinc inde arrepta sunt, varias causas habere possunt: Aut enim exemplo similiter peccantium, aut perperam docentium discipulina inducuntur, aut ex morbo aliquo, corporisue iniuria suscepta, aut paulatim praua consuetudine nobiscum consociata, aut qualibet alia via in animos nostros ita irrepserunt, vt eis grauius, vi vel amoris vel alterius passionis oppressis, maxima miseratio debeat.

Hæc est materies huius operis. Hic quintus est fructus Christianæ misericordiae, vt horum generum, seu vitia dicere velimus, seu defectus, non tanquam iniurias hostiliter auersemur, sed tanquam communes humanæ fragilitatis imperfectiones patienter in proximis nostris feramus. Huc illud B. Pauli spectare scripsit Doctor Angelicus: Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem CHRISTI. Non est hæc parua huius operis laus, quod per illud CHRISTI legem adimpleri testatur Apostolus. Quæ est autem lex CHRISTI, nisi illa, de qua discipulis suis aiebat? Hoc est mandatum meum, vt diligatis inuicem; & mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Ergo, si onus alterius patienter portans adimplet legem CHRISTI: quis dubitet eum, qui ferre nolit, idem a CHRISTO latum sanctæ charitatis præceptum violare? Hæc igitur prima sit consideratio, qua ad hanc misericordiae partem exequendâ animemur, vt cogitemus in eo nos CHRISTO obedire, qui mandatum charitatis, tanquam nouum ac proprium præceptū de cælo attulit. Quod præceptum sine eiusmodi defectuum in ceteris tolerantia, minime impleri posse D. Paulus edocuit.

Altera consideratio, vt ad nosmetipsos aciem mentis conuertamus, ac in memoriam reuocemus duo illa ethnici quidē oraculi, sed saluberrima verba: Nosce te ipsum; nam si nosmetipsos cognouerimus, haud dubie non minoribus nos quam ceteros vitis, seu naturalibus, seu aliunde profectis, subiectos videbimus. Nō odio prosequetur hilaritatem alterius, qui ne sua damnetur seueritas, ac tristitia formidabit. Feret paulo effusiores risum adolescentis tardus ac criticus senex. Feret adulescēs morbosum senem, aut tussientem, aut ægre se ad vitæ officia commouentem: viuacis deniq. vir ingenij tardo atq. hebeti, benemoratus rustico, doctus ignorati, exercitatus inexperto, recte agens erranti compatietur. Sed heu quam verum est illud Isidori: Multi aliorum vitia cernunt, sua non aspiciunt; & cum ipsi maximis criminibus obnoxij teneantur, peccata minorā fratribus non dimitunt. Contra quod genus hominum merito CHRISTVS exclamat; Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Tale quippiam secum animo reputasse credibile est Moysem Abbatem in deserto Scythiæ celebratum: qui accitus, vt sententiam contra fratrem ferret, qui peccauerat, venit faccum arenæ plenum tergo gestans; & rogatus quid illud esset: peccata sua esse dixit, quæ vix sustinere valeret, ne dum aliena iudicare. Quod alij, qui aderant audientes, fratri poenitenti veniam indulgere, quam poenam infligere maluerunt, dum confiderant, ne se quidem sine peccatis esse.

Tertia consideratio, qua patientes reddi possumus ad imperfectiones fratrum suscinendas, est, vt naturalis illius legis memores simus, quam Tobias senior filium suum docebat: Quod ab alio tibi oderis fieri, vide ne tu aliquādo alteri facias. Quam

D. Tho. 2. 2.
q. 32. art. 2.
Gal. 6.

Ioan. 13. &
15.

Isid. lib. 3.
de summo
bono.

Matth. 7.

Tob. 4.

Saluator quoque noster apud Mattheum reperij: Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis: Si igitur tibi gratum est, vt alij tuas tolerant imperfectiones, & tu quoque equanimem te erga alios & patientem præbe.

Quarto considerandum est, quam sapenúmero damnosa sit proximi in patientia, quam nos in eius defectibus tolerandis ostendimus. Exemplo docet hoc pulcherri-
mo Cassianus, quod huiusmodi est: Venerat ad senem quendam in eremum iunior monachus simpliciter prodens se mirum in modum carnalibus desiderijs agitari ac remedium tentationi quaerens: Auditum senex ita amaris verbis excepit, ita plena impatientiæ correctione exasperauit, vt eum tristem, ac mœrentem summa desperatione deciectum ab se dimitteret. Quo factum est, vt animo totus perturbatus iuuenis, non iam de tentatione superanda, sed de explenda cupiditate cogitaret. Iamq. rediisset ad sæculum, vt carnis expleret desideria, nisi ei alter senex Apollo nomine occurrisset, qui imperfectioni eius compatiens, ac blanda consolatione animum illius demulcens, perfecit vt prauum propositum ad sæculum redeundi relinqueret. Disce itaq. inquit Cassianus, laborantibus condolere, periclitantes nequam perniciofa desperatione deterrere, nec durissimis sermonibus asperare, sed potius leni, blandaq. consolatione resouere, & secundum præceptum sapientissimi Salomonis eruere eos, qui ducuntur ad mortem, & redimere eos, qui interficiuntur, nostriq. Saluatoris exemplo arundinem quassatam non contere, & linum fumigans non extingueret.

Ethæc igitur quinta nos consideratio ad proximo compatiendum vbi defecerit, permouere debet, quod nullus est ita desperatæ conditionis, qui non emendatis vitæ defectibus, se ad meliorem frugem reuocare possit. Huc spectat illa in Euangelio comparatio, qua dicitur, nec arundinem quassatam esse contereendam, nec linum fumigans extinguentium. Nam & arundo licet concussa, si tamen radici suæ innititur, fieri potest vt reuirescat; & linum donec fumigat, spes est vt iterum accendi possit. Haud aliter dum durat vita de nemine desperandum est, quin mores in melius mutare possit. Diogenem, qui Cynicus dictus est, narrat gætium historia adultæritinæ monetæ infamia notatum, patria pulsus esse: quem tamen constat, cum postea philosophiæ operam dedidisset, ita pecuniam contempsisse, vt eam a nullo accipere vellet; dolioq. pro domo contentus nudus ageret. Cuiusmodi morum conuersiones eo plures in Christiana historia habemus, quod apud nos poenitentia palam prædicatur, adestque præsentius diuinæ gratiæ auxilium, quo pristinæ vitæ obli-
ti, in nouum hominem, vt Paulus inquit, renouamur.

Sexta & vltima consideratio, qua adduci possumus, vt imperfectiones fratrum nostrorum feramus est, si consideramus, quæ illa sint, quamq. leuia; quæ nos plerumque ad indignationem irritare solent. Parum agilis est puer, inquit Seneca, aut tepidior aqua potui erogata, aut turpatus torus, aut mensa negligentius posita; Ad ista concitari infania est; & nos tamen ita nonnunquam ob hæc exscandescimus, vt in rabiem agi videamur. Quanta igitur est animi imbecillitas ob minima hæc vehementissime exacerbari? Quid de nobis sperandum erit in ceteris, si hæc tam parua ferre non possumus? Nam quomodo feret ille reprehensiones, obiurgationesque præsentium, quem tussis alicuius, aut sternutamentum obuersatus canis, aut clauis negligentis serui manibus elapsa in furorem agit? Quomodo famem, ac sitim, & ieiuniorum, vigiliarumq. labores perpetietur, qui puero male diluenti nucem irascitur? Ferri & catenarum quæ ad tormenta expediuntur quo animo sonitum exaudie, quem fracti subsellij stridor offendit? Refert Seneca Mendyridem fecisse quendam ex Sybaritarum ciuitate, qui cum vidisset fodientem, & altius rastrum leuantem, lassum se fieri questus, vetuit illud opus in conspectu suo facere, bilem habere sepius questus, quod folijs rosæ duplicatis incubuisset. Vnde in hoc homine tanta vis impatientiæ? Non quia durum aliquid pateretur, sed quia mollis ipse, & volupta-

Matth. 7.

Cassia. coll.
2. Abb. Moyses de discretionem c.
13.

Matth. 12.

Ibidem.

Diogenes
Laert. i. eius
vita.

Ephes. 4.

Seneca lib.
2. de ira. ff.
cap. 24.

Ibidem.

tibus corruptus.

Et certe sicut infelicis valetudinis argumentum est, ad quamlibet leuem auram in morbum incidere; ita ob leuem quamlibet occasionem, patientiam abijcere, & contra proximum exasperari, magnum argumentum est anime spiritualiter egrotantis. Curemus igitur defectus & imperfectiones, quæ sunt in proximis nostris æquo animo perferre, nec hostes peccantibus simus, sed potius correctores.

Hebr. 4.

Id si fecerimus, miserebitur quoq. nostri clemētissimus Saluator noster, de quo ad Hebræos Paulus ait: Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Hæ autem infirmitates tot, tantæq. sunt, vt nullus se sanum ac penitus ualentem affirmare possit. Dicente Dauide: Omnes

Psal. 52.

declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum; non est vique ad vnum.

OFFENSAM REMIT'TERE

V I

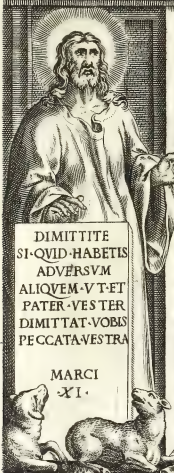
A

B

C

DIMITTITE
SI QUID HABETIS
ADVERSVM
ALIQVEM V T ET
PATER VESTER
DIMITTAT VOBIS
PECCATA VESTRA

MARCI
XI.

F

G

I

DILIGITE INIMICOS VESTROS BENEFACITE HIS
QVI ODERVNT VOS ET ORATE PRO
PERSEQVENTIBVS ET CALVMNIATIBVS
VOS MATTHAEI CAPITE V

ALTER ALTERIVS
ONERA
PORTATE ET SIC
ADIMPLEBITIS
LEGEM CHRISTI

EPISTOLA
AD
GALATAS
CAPITE
VI

K

L

A D S E X T A M I C O N E M N O T A E.

- A** Mortuo Iacob, timentes fratres Ioseph, & mutuo colloquentes, ne forte memor sit iniuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus, mandauerunt ei dicētes, Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, vt hæc tibi verbis illius diceremus; Obsecro, vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. -- Quibus auditis, fleuit Ioseph, -- Nolite timere, ego pascam vos, & paruulos vestros: consolatusq. est eos. *Gen. 50.*
- B** Lapi dabant Stephanum inuocantem & dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamauit voce magna dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. *Act. 7. & Marul. lib. 3. cap. 3.*
- C** Pater dimitte illis, Non enim sciunt quid faciunt. *Luc. 23.*
- D** Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offers munus tuum. *Matth. 5.*
- E** Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsq. septies? Dixit illi Iesus: Non dico tibi vsq. septies, sed vsq. septuagies septies. *Matth. 18.*
- F** Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. *Matth. 18.*
- G** Cum adhuclonge esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. *Luc. 15.*
- H** Iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusq. redderet vniuersum debitum: sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq. fratri suo de cordibus vestris. *Matth. 18.*
- I** Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra: si autem nō dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Matth. 6.*
- K** Locuta est Maria & Aaron contra Moysen, & ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix: clamauitq. Moyses ad Dominum dicēs: Deus, obsecro, sana eam. *Num. 12.*
- L** Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in via cum eo; ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. *Matth. 5.*

IN INIURIAS ATQVE OFFENSAS DIMITTENDAS ESSE

EXPLICATIO VI.

NTERRES homini in vita maxime arduas, atq. difficiles est remissio offensarum, a quibus inustus dolor ita intima mente exæstuat, ut dies noctesq. eam quiescere non patiat, nec quicquam aliud cogitare sinat, nisi vindictam, qua proximo, a quo læsi sumus malum pro malo reddamus. Graue certe vitium, tantoq. periculosius, quod ei communis multorum, qui vulgo prudentes habentur, sententia suffragatur perperam iudicantium, actum esse de honore & existimatione eius, qui offensam tacitus tulerit, atq. impunitam iniuriam

abire permiserit. Longe secus Christiana pietas docet, quæ nos, ut inimicos diligamus, admonet, utq. non patienter solum mala per eos illata toleremus, verum etiã liberaliter condonemus. Seligamus igitur aliqua tum ex sacris scriptoribus, tum ex diuinis literis, quæ ad peruersam hanc mundi opinionem repellendam & inanem hunc naturæ affectum placandum, facere videntur.

Duplex est genus offensæ, quo homo hominem lædere potest, verbi vnum, alterum facti. Verbo lædit, qui aut absenti apud alios detrahit, aut coram præsentibus conuicium facit. Hæ iniuriæ appellantur, propriæq. contra honorem, & existimationem diriguntur. Facto offendi potest quis tripliciter, aut in persona, ut in actu, verbere, vulnere; aut in re, ut furto & bonorum externorum læsione; aut in honore, ut in conjugatæ adulterio; aut desolatione virginis familia aliqua dehonestari existimatur: omnia quoque damna coniunctis personis illata, quasi nosmetipsos læserint, nostra ducimus. Ex quo fit ut ad vlciscendos affines, & consanguineos vehementer humanus animus incitetur.

Hæc omnia vno offensæ nomine comprehensa damna, dimittere salutare est opus misericordiae, **CHRISTI** in primis nobis & doctrina & exemplo commendatum. Doctrina commendat, cum odium inimicorum prohibet: Diligite, inquit, inimicos vestros; benefacite ijs, qui oderunt vos; benedicite maledicentibus vobis, orate pro calumniantibus vos. Ac statim paulo post subdit: Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? Siquidem, & peccatores hoc faciunt. Tandemq. concludit: Veruntamen diligite inimicos vestros, & erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

Sæpe quoq. alias idem cælestis magister ad hanc erga inimicos beneuolentiam, ac charitatem humanum genus est adhortatus. Sed quid necesse est in verbis recensendis longius immorari, cum exempla eius ad hoc nos incitantia præclarissima habeamus? An non toto eo tempore, quo cum Iudæis egit, omni ab eis genere iniu-

LUC. 6.

riarum,

riarum, atq. offensarum CHRISTVS tentatus est: Ebrium, ac potatorem vini dixerunt eum, qui singularis nobis abstinentiæ specimen præbuit, quadraginta dies, ac noctes in solitudine ieiunando: Meretricum, & publicanorum ei consuetudinem obiecerunt, qui ideo in mundum venerat, vt non iustos, sed peccatores ad pœnitentiam vocaret: Violatorem sabbathi sæpius nominarunt eum, qui non soluere legem venerat, sed adimplere. Miracula, quæ diuina virtute patrabat, dæmonum præsidio, ac potentiæ attribuerunt.

Quas omnes, & quidem iniustissimas contumelias, cum ille maxima animi mansuetudine, ac patientia toleraret, voluit etiã grauissimos in corpore suo dolores nostrã causã perferre: Lapidibus appetitus, colaphis percussus, flagris cæsus, purpura ad ludibrium indutus, spinis pungentibus redimitus, in cruce suspensus, clavis transfixus, lancea vulneratus; felle & aceto potatus; extremum alto cum gemitu spiritum Patri tradens humanam salutem in medio terræ est operatus. Et in his quidem perferendis tantam patientiam præstitit, vt non solum, quem admodum apud Esaiam legimus, quasi agnus coram tondente se obmutuerit, verum etiam misericordia erga ipsos interfectores motus, Patrem orauerit, vt eis quid facerent nescientibus, ignosceret. Merito igitur se nobis excellentissimum charitatis erga inimicos exemplar CHRISTVS veribus illis proponit: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde: non enim nihil mundum condere; non solem, aut Lunam fabricare; non fluminibus terram irrigare; non prata herbis, & floribus circumuestire; non mortuos suscitare doceo; sed mansuetudinem in primis, & humilitatẽ cordis vos ex me velim ediscere, quæ maxime in contumeliis, & offensis æquanimitè perferendis elucet. Et a me, inquit, discite, a me nimirum, qui si æterni Patris Filius, & rex Angelorum ob vestram salutem, exinaniui memet ipsum, factus obediens vsq. ad mortem crucis; qui fieri potest, vt vos vermiculi, vt puluis, ac cinis, & fœnum arefcens vel minimo dicto aut factõ ad impatientiam prouocemini? An non sufficit discipulo vt sit sicut magister eius, & seruo sicut dominus eius?

Optimi magistri vestigia secuti Apostoli, cum eos Principes sacerdotum, ac Pharisæi infestis animis persequerentur, ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti erant per nomine IESV contumeliam pati: ijdemq. non desisterunt ad eandem nos illatorum malorum patientiam sæpè numero adhortari. Repetit Paulus verbum CHRISTI: Benedicite persequentibus vos: Benedicite, & nolite maledicere: Inculcat Petrus exemplum Christi: CHRISTVS passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur: Tradebat autem iudicanti se iniuste. Proponit Iacobus mercedem CHRISTI, Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam, quam reppromisit Deus diligentibus se. Demum Ioannes quanto supplicio dignus sit, qui imitem se proximo, atq. vltorem præbet, aperte ostendit, cum dicit: Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est, & sciens, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.

Tot igitur CHRISTI, Sanctorumq. adhortationibus, & exemplis propositis, quid est o homo quod te tantopere ad iniurias vlciscendas inflammet? Turbat animum excepti conuicij, aut damni memoria, hæret penitus infixus dolor, Crebra trahit peccus suspiria, tristis est frons, minax vultus, ardentes oculi, inquietæ manus, & totum concitum corpus. Quid est quod te tantopere commouet? Num mihi, inquit, ille maledicere ausus? Non honoris mei, non meritum, non astantium rationem habuit: Non feret impune: vlciscat vel cum vitæ periculo contumeliam. Obsecro te quisquis es, qui ita concitaris, quid tibi accepta, si tantum in verbo consistit, obfuit iniuriã? Etenim si vera est, hæc tibi ex inimico vitilitas nascitur, vt in vitiorum tuorum cognitionem adducaris. Quibus

Psal. 73.

Esa. 53.

Matth. 11.

Rom. 12.

1. Pet. 2.

Iac. 1.

1. Ioan. 3.

cognitis facile eueniet, vt ob inimici dictum refellendum, te ab eis omni studio reuocare, coneris: Quo illud spectare videtur Diogenis responsum; Interroganti cuidam, qua ratione de inimico poenas sumere pollet; Si te, inquit, bonum virum, ac laude dignum praestiteris. Quod si falsa est, & odio conficta, ad te omnino iniuria non pertinet; nec eius aculeis extrinsecus admotis tangi vlllo modo virtus, aut labefactari potest. Quare merito Seneca si magnanimus, inquit, fueris, nunquam iudicabis tibi contumeliam fieri. Tu de inimico dices: Non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit.

Miserandum est igitur potius hominis, qui contra proximum iacit contumeliam, primum quia amentiam quandam ostendit, dum in eo, in quo tibi nocere se cogitat, prorsus non nocet, aut vero etiam prodest. Ex quo verum esse cognoscitur Philosophi dictum aientis, Iniuriam insaniam esse eius, qui facit: cui simillimum alterum sapientis: Ira in sinu stulti requiescit. Debetur quoque eidem misericordia, quatenus in se ipsum quodammodo saeuit, ac manus iniicit. Siquidem virum stultum, vt Iob testatur, interficit iracundia: meritoque Diuus Hieronymus: Apud Christianos, inquit, miser est, non qui patitur, contumeliam; sed qui facit. Et diuus Petrus, Si exprobramini in nomine CHRISTI, beati eritis, quia ipse clara voce proclamatur: Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduersus vos, mentientes propter nomen meum.

Sed fortasse dicas, maledicta, & conuicia, quae petulas lingua effundit facilius toleramus, vt vero graues aut in corpus, aut in rem, aut in honorem illatas offensas obliuiscar, fratrisq. aut patris, aut coniunctissimi amici necem inultam relinquam, quomodo adduci possum? Huc maior patientiae vis admoenda est, ac firmandus animus cogitationibus illis, quae iracundiae effluuiescenti quasi frænos injiciant. Meditari hic CHRISTVM, valet plurimum, qui, vt supra diximus, tam multa ab inimicis pro nobis patientissime perpeffus est: idemq. vt faceremus magno opere omnes est adhortatus. Terreat nos illa in Genesi pertinacis iracundiae detestatio: Maledictus furor eius, quia pertinax, & indignatio eius, quia dura. Cogitemus quanto opere Deo vindicta per hominem facta displiceat: Hoc enim argumento D. Paulus vitur: Date, inquit, locum irae: scriptum est enim: Mihi vindictam, & ego retribuam dicit Dominus. Qui ergo de altero ipse ultionem sumere vult, quasi Deo, quod suum est, praeripit, sibi que vsurpat. Quod & Salomon prohibebat: Ne dicas, reddam malum pro malo, expecta Dominum, & liberabit te. Hoc S. Abbas Philofius intelligebat: De quo in vitis Patrum legimus, cum ei fratrum quidam, cupiens eum de alio quodam fratre, a quo iniuria fuerat affectus, vindictam sumere, nil aliud respondens, ad Deum conuersus, orare coepit, Deus iam non necesse est, vt pro nobis sollicitus sis, quia nos ipsi, sicut hic frater dicit, & possumus, & volumus nos vindicare. Quod cum ille audisset praenitentia ductus, ultionem vltra quaerere destitit.

Caueamus etiam, ne in nosmetipsos crudeles simus. Nam cum quotidie Dominica oratione caelestem Patrem obsecramus, in qua illa particula est: Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: profecto nisi nos eis, a quibus laesi sumus dimittimus, non orationem, vt ait egregius Doctor, pro nobis facimus: sed super nos maledictionem inducimus: vereq. illud Ecclesiastici impletur in nobis: Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Dominus? Deniq. illud attenta meditatione reuoluendum est, quod toties nobis in sacris scripturis inculcatur, Deum ei, qui proximo non dimiserit, nec ipsum quidem offensas contra se factas dimissurum. Dimittite, inquit CHRISTVS, & dimittetur vobis. Et alibi, si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater caelestis delicta vestra. Quis autem est, qui in ultitudinem, ac magnitudinem scelerum suorum recogitans, non se diuina misericordia indigere cognoscat?

Eccle. 7.

Iob. 5.

1. Petr. 4.

Gen. 49.

Rom. 12.

Prou. 20.

Eccle. 33.

Luc. 6.

Matth. 6.

Hæc cogitatio D. Bernardum aliquando vt acceptam iniuriam æquo animo ferret, induxit. Venerat ad eum nescio quis monasticam professurus vitam: reiecit Bernardus hominem, moniuitque posse, si vellet, etiam alibi eum proficere: At ille repudiatus, sanctum hominem pugno percussit; fuissent qui aderant confestim vlti iniuriam, nisi eius, qui erat iniuria affectus, intercessisset auctoritas. Oportere enim, dixit, cum alijs ignoscere, cui toties a Deo ignoscitur. Quare nil mirum, fidem beatus vir instante iam morte, rogatus a fratribus, vt aliqua eos salubria doceret, inter cetera hæc dixit eis: Alieno sensui magis quam meo credidi. Læsus vindictam non expetij. Sed vt quando perfecta iniuriarum & offensarum dimissio fieri debeat, ostendamus. Proponemus decem gradus, quibus ad veræ patientiæ culmen ascenditur, eosq. singulos proprio exemplo illustrare conabimur.

Primus gradus est, vt conemur, si fieri possit, a nobis opinionem iniuriæ amouere; si allatum ad nos fuerit, aliquem contumeliose quidpiam de nobis locutum, non illi aures præbeamus. Sit nobis suspectum illud commune humanæ fragilitatis vitium, quo alter alteri facillime detrudere solet. Cogitemus etiã fieri posse, vt qui aliquid tibi de proximo contra tuam existimationem, ac voluntatem narrat, non recte intellexerit. Illud denique suspicemur, ob aliquem finem nobis vtilem potuisse fieri, vt id aliquis diceret, quod alter honori nostro aduersum, & contumeliosum iudicauerit. His cogitationibus egregius philosophus Plato aliquando animo suo est moderatus. Audierat Xenocratem discipulum multa de se impie locutum: sine vlla cunctatione criminationem respuit. Instabat certo vultu delator, quærens causam, cur sibi fides non haberetur: Adiecit, non esse credibile, vt quem tantopere amaret, ab eo inuicem non diligeretur. Postremo cum ad iusiurandum inimici asferentis malignitas confugisset, affirmavit nunquam Xenocratem illa dicturum fuisse, nisi ea dici sibi expedire iudicasset. Si tot modis ethnicus detractorem lingua defendit: Quid facere æquum est Christianum, qui illud de CHRISTI ore accepit; Beati estis, cum maledix erint vobis homines?

Secundus gradus æquanimitatis in offensis, seu iniuriis erit, vt, quod nobis absentibus effectum, relatione accipimus, an ita, vt refertur, extiterit, dubitemus. Facile auditus fallitur; Multa falsa veri speciem præferunt. Si fuerit in nobis charitas CHRISTI, inueniet aliquid, quod suspicetur in fauorem proximi. Charitas, inquit D. Paulus, omnia credit, omnia suffert, omnia sustinet. Spectarunt homines suis met oculis quandoque aliquid, quod postea falsum esse competerunt. Assimilauit quondam Diabolus, famam, & habitum episcopi Syluani, virum sanctum dehonestare cupiens, & matronam quandam adiuuante coepit, ac tentare: negauit illa, domesticorum opem inelamauit. Accurrunt domestici: Laruatam dæmonem sub lecto reconditum deprehenderunt, quem verberibus, ac contumeliosis oneratum extra aedes eiecerunt. Percrebuit in ciuitate grauis de episcopo infamia, credentibus omnibus flagitium, quod ne cogitarat quidem Episcopus. Credebat mulier, credebant domestici, oculis se met suis Episcopum vidisse asseuerabant. His instantibus, totus populus credidit, cuius furorem, vt vitaret coactus est vir innocens Bethleem aufugere. Durauit autem falsa credulitas, donec adducta per Syluanum muliere dæmoniaca ad tumulum diui Hieronymi, vt sanaretur, diuus Hieronymus apparuit, Dæmonique imperauit, vt ab ea exiens palam faceret, quemadmodum se res de episcopo Syluano haberet, Illico liberata est mulier, & præsentem Syluano, Syluanus alter iuxta illum conspectus, qui diabolica fraude ordine detecta, repente euanuit. Quin hoc exemplo non intelligit, quam cautos nos ac difficiles esse oporteat ad male de proximo existimandum? Quis vel etiam oculorum suorum testimonium in dubium non

Marul. l. 5.
cap. 2.

Val. Max.
lib. 4. cap. 1.

1. Cor. 13.

Marul. lib.
5. cap. 2.

fatebitur posse reuocari? Aut cui dubium esse poterit, quin dæmon, qui inter fratres discordias ferere studet, aliquando ludificetur oculos nostros, ut offensam & iniuriam, quæ nulla est, palam cernere videamur.

Tertius gradus patientiæ erit, ut si fieri possit, excusetur iniuria, & offensa etiã ex parte eius, qui intulit, uidelicet cogitando vel ignoranter, vel non iniquo animo aliquid contra nos fecisse, aut nimia fiducia nostri liberius locutum, aut, ut sæpe accidit, celeriori linguæ lapsu, aut per iocum, aut ex subito, ac repentino affectu, cui dominari difficillimum est. Conditiones etiam illas personarum attendamus, quarum meminit Seneca: Si puer est, indulgeamus, Nescit quid faciat. Si iuuenis, aut vir est, Excusemus; Facile feruens sanguis inflammatur: Si senex est, respectum canicie habeamus: Si mulier est parum consilio valet: Si bonus est, ad correctionem fecit: Si malus est, noli mirari: Morbo, non iudicio facit. Deniq. quisquis sit, omnes quærentes modos offensæ extenuandæ, nosmetipsos ad patientiam confirmemus. Hæc ille Pauli Abbatis discipulus adolescens docuit; quem Cassianus tradit quod tardius in mensæ ferulum apposuisset, coram magno monachorum cœtu colapho ab Abbate percussum esse: Nihil ille peccauerat, quod eam poenam mereretur, tanta tamen patientia usus est, ut non mutiret, non tristitiam fronte præferret, non uultum demitteret, non colorem mutaret. Vnde hoc? nisi quia Abbatis intentionem respexit, uolentis discipuli patientiæ ijs, qui aderant documentum dare?

Quartus gradus est, ut contemnamus iniurias. Quem contemptum gentes quoque verè religionis expertes in maximo honore habuerunt. Itaque non aliter cum ijs, a quibus offendimus agere debemus, quam cum animantibus ratione carentibus nos gerere soleamus. Quis enim latrantem sibi canem non despiciat? Aut asello in via obturbanti irascatur? Cum igitur æque homo, ac bestia sine iudicio in hoc casu ducatur, utriusque iniuriæ parem rationem habere debemus, ne peioris conditionis, ut Seneca inquit, hominem, quam bestiam extimemus. Siquidem bestia nos lædenti parcimus. De homine autem uindictam expetimus. Humaniter igitur Socrates, qui etiam calce a quodam percussus, patienter tulit; monitusque a quodam, ut hominem repercuteret; An, inquit, si meus me asinus percusserit, oporteat me quam primum in quadrupedem recalcitra- re?

Quintus gradus, ut iniuria cum gaudio accipiatur, quod & Seneca gentilis auctor admonet. Lætior esto, inquit, quoties displices malis, & malorum de te estimatationes malas ueram laudationem tui inscribe. Malis enim displicere, laudari est, multo autem apertius ad hoc nos gaudium Christiana sapientia adhortatur. Hinc Paulus, Gaudeo, inquit, in passionibus pro uobis. & diuus Iacobus: Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis: Et diuus Bernardus, Verus humilis gaudet de contemptu sui, hoc solo sane superbus, quod laudes contemnit. Hoc gaudium exultasse Elisabetham Pannoniæ regis filiam accepimus, cui postquam amisso viro, Deo in paupertate seruire cœpit, nihil iucundius erat, quam ut aliis contemptui haberetur. Itaq. cum eam in via accurrens nota quædam ipsi scœmina impulsam a latere, in lutum euertisset, multo deturpata cœno CHRISTI ancilla, nihil indignationis prætulit, sed tacita tantum subrisit, gaudens se ab hominibus despici, ut placeret Deo.

Sextus gradus altius ad patientiæ culmen ascendens est, ut cum gratiarum actione iniurias, & offensas excipiamus. Quod aperte uerbis illis CHRISTVS suadet, Benedicite maledicentibus uos. Cuius rei apud diuum Gregorium in Dialogis exemplum habemus Constantini cuiusdam nomine, qui cum statura exigua esset, ac quidam objecisset ei, per contemptum, quod nihil hominis haberet, protinus in amplexum eius irruit, eumq. summo cum honore constringere bra-

Marul. l. 5.
cap. 1.

Coloff. 1.
Iac. 1.

Marul. lib.
5. cap. 2.

chiis, & ofculari, magnaſq. gratias, quod de ſe talia indicaffet: Tu ſolus es, inquit, qui in me oculos apertos habuiſti

Septimus gradus, vt ei, a quo ſumus laceſſiti, bonum procuremus. Ad quod illud Apoſtoli adhortatur, bonum pro malo reddentes: & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos: quod quidem videmus ſanctos præſtitiffe. De beato Mauro Abbate, qui diuo Benedicte in gubernatione ſucceſſit, legimus, cum ei quidam hypocriſim, & ſimulatam ſanctitatem obieciſſent, eorumque vnus criminis particeps diuino iudicio ſubito expiraſſet, & in alios Dæmon inſiluiffet. Maurus pro illis eſt deprecatus, & mortuum vitæ reſtituit, & eos qui nequitia ſpiritu agitabantur, liberauit. Apollonius quoque monachus, & martyr cum in cuſtodia detineretur, & Philemon quidam Choraules omnibus eum opprobrijs oneraret, ſuſpirans: Fili, inquit, miſereatur tui Deus, vt nihil horum, quæ in me oblocatum effudiſti, reputet ad peccatum. His verbis ille corde compunctus, & fidem, quam inſequebatur ſuſcepit, & non reſcufauit martyrium. Addit Chryſoſtomus, & Caſſianus ad charitatis perfectionem pertinere, vt ille qui læſus eſt, ſtudeat etiam aduerſarium mitigare, non ſolum dimittendo illatam iniuriam; ſed blando ſermone cor eius placando, vt erga ſe deinde ſincerum affectum retineat.

Octauus gradus eſt omnino iniuriarum obliuiſci; quod in Leuitico ſuadet Dominus verbis illis: Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Et in Eccl. omnes iniurias proximi tui ne memineris. Quam ſane obliuionem gentiles quoque magnopere celebrarunt. Gentilium enim ſunt illa; Iniuriarum remedium eſt obliuio, & illud: Turpe eſt maxime homini virtute prædito refricare iniurias, & odiorum ſopitos cineres denuo ſuſcitare. Hoc Cato ille exemplo ſuo offendit; Percuſſerat eum quidam imprudens in balneo; veniam petenti reſpondit, non memini me percuſſum: Melius enim putauit omnino obliuiſci, quam vindicare.

Nonus gradus eſt, vt iniuriis, quæ nobis fiunt, nos ob delicta noſtra dignos exiſtimemus. Propter peccata enim, vt dici ſolet, veniunt aduerſa. Hac ſe cogitatione ad patientiam armarbat Lupus Trecalliſinæ vrbs Epicoſopus: Attila enim ciuitatem obſidente, interrogauit, quis eſſet, qui ſe armis laceſſeret; vbi accepit Attilam flagellum Dei eſſe, ingemiſcens ait: Et ego Lupus vaſtator gregis Dei, iſto flagello dignus. Ergo portas reſerari iuſſit. Ingrediuntur hoſtes, tecta vrbs pertranſeunt, nihil hoſtiliter agentes, ne reſpicientes quidem ad quemquam opidanorum, quaſi neminem vidiffent. Hanc tantam tutandæ ciuitatis gratiam Deus tribuit Lupo, vt qui ſedignum flagello confeſſus fuerat, a flagello liber eſſet. Pari patientiæ firmitate GREGORIVS Pontifex Max. Mauritio Auguſto filiſque eius ſe perſequentibus dicitur ſcripſiſſe: Quoniam ego peccator ſum, vos tanto magis, vt opinor, Deum vobis conciliatis, quanto magis me illi ignauiter ſeruiuentem, aſſigitis.

Decimus & poſtremus gradus erit, vt ſicut Eſther Aſſueri regis virgam ofculata eſſe dicitur, ita nos virgam tribulationis ofculemur, malaque quibus offendimur, a diuina providentia recognoſcamus, cui voluntatem omnino noſtram ſubijcere debemus. Nam, ſi quæ ab amicis veniunt, etiam ſi viliffima ſint, cordi habere ſolemus, cur, quæ nobis Deus dederit, odiſſe volumus? Ideo dicebat CHRISTVS Petro, Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum? Et Iob, Sicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum. Hoc quoque noſ exemplo Dauid docuit: Maledicebat ei filius Iemini, volebat autem Abiſai illum interficere. Dixit autem Rex Dauid, Dimittite eum, vt maledicat, iuxta præceptum Domini: Si forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodie.

1. Pet. 3.

Matth. 5.

Marul. lib. 3. cap. 3.

Ibidem.

Leui. 19.

Eccli. 10.

Senec. in prouerb. ſi ſunt eius & Tull. i dial. de ami.

Marul. l. 5. cap. 2.

Ibidem.

Eſther. 15.

Ioan. 18.

Iob. 1.

2. Reg. 16.

His decem gradibus si ad Christianae patientiae fastigium ascendere conabimur, proximisque nostris omnem offensam, & iniuriam dimiserimus, dimittet quoque Deus nobis peccata nostra; ac postquam pacis in terris cultores fuerimus, ad veram, quae in caelo est, aeternamque pacem traducet.

PRO SALVTE PROXIMI DEVM
ORARE

VII

STATE
ERGO SVCCINCIT
VLIMBOS VESTROS
IN
VERTAE ORATES
OMNI TEMPORE
PRO
OMNIBVS SACTIS
ET PRO ME AD
EPHES. CAP.
· V I ·

DIXIT QVE
DAVID AD
DEVM
EGO SVM QVI
PECCAVI IS TE
GREX QVID
COMMERVIT
I PARALI
CAPITE
· XXI ·

OBSECO PRIMVM OMNIVM FIERI OBSECRATIONES
ORATIONES POSTVLATIONES GRATIARV
ACTIONES PRO OMNIBVS HOMINIBVS
EPIST. I. AD TIMOTHVM
CAPITE II.

· M · N ·

A D S E P T I M A M I C O N E M N O T A E.

- A Orat Abraham pro sodomitis. Lege etiam Marulum lib. 2. cap. 2. *Gen. 18.*
- B Moses orat pro populo. Exodi cap. 7. 8. 9. 10. 14. 17. 32. Num. cap. 14. 21. Deut. cap. 23. Marul lib. 2. c. 1. Sabell. lib. 2. cap. 4.
- C Extendisse autem Hieremiam dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureum, qui erat oratio. Et de oratione lege lib. 1. Machab. cap. 3. 4. 6. 8. 9. lib. 2. cap. 9. 12. & Marul. lib. 2. cap. 2. & Sabell. lib. 2. ca. 5. vbi dicitur ille plus oratione, quam armis pugnasse. *2. Machab. 15.*
- D Petrus seruabatur in carcere, oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Vt Petrus ascendisset ad superiorem partem domus, vt oraret. *Act. 12. 6. 10.*
- E Non pro mundo rogo, sed pro his, quos cedisti mihi, & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me. De oratione etiam Christi, lege Matthæi c. 14. & 26. Lucæ 9. & 22. Hortatur etiam ad orationem Lucæ 11. Ioan. 14. 16. & Lucæ c. 18. vbi etiam agitur de oratione Publicani. & Matthæi cap. 6. docetur modus orandi. lege etiam Marul. lib. 2. cap. 1. *Ioan. 17.*
- F Exijt in montem orare, & erat ibi pernoctans in oratione Dei. *Luc. 6.*
- G Sic ergo vos orabitis Pater noster -- & ne nos inducas in tētationem; Sed libera nos a malo. Amen. *Matth. 14. Matth. 6.*
- H Dimitte eam, quia clamat post nos. *Matth. 15.*
- I Mulier Chananæa clamauit dicens ei, Misere mei Domine fili Dauid, filia mea male a dæmonio vexatur. *Matth. 15.*
- K Respondens centurio ait, tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. De oratione etiam Centurionis lege Actorum cap. 10. *Matth. 8.*
- L Dixitq. Dauid ad Deum. Domine Deus meus, vertatur, obsecro, manus tua in me, & domum patris mei: Populus autem tuus nō percutiatur. *1. Para. 21.*
- M Daniel vir desideriorum intellige verba, quæ loquor ad te. Lege etiam Marulum lib. 2. cap. 1 & Sabell. lib. 2. cap. 4. *Dan. 10.*
- N Veni propter sermones tuos. Princeps autem Perfarum restitit mihi viginti & vno diebus, & ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum. *Dan. 10.*

PRO SALVTE PROXIMI
DEVM ORANDVM
EXPLICATIO VII.

MNIERVS, quæ per nos fieri possunt præstitis proximo sanctæ charitatis officiis, superest, vt ad Deum bonorum omnium largitorem pijs pro eo preces effundamus. Quacumque ille fuerit in calamitate & miseria constitutus, iuuari precationibus nostris poterit, siue in corpore, siue in spiritu oppressus laborabit. Si non auro, & argento, suppeditatisque humanæ vitæ subsidiis fratrem iuuare commodum fuerit, quid impediet, quo minus illi reum propitium orando reddere studeamus? Longe plus quam doctrina, aut correctio,

aut consilium, aut consolatio valebit oratio, quæ cælos penetrans ad Deum ascendit, eiusque omnipotentis dexteræ opera implorat in ijs, in quibus humana vis deficit. Et iniurias quidem illatas dimittere, & perferre morosas proximorum imperfectiones in nobis est: vt vero ab inferenda iniuria proximus abstinere, perfectiorque reddatur, sacrosancta oratione consequemur. Sicut igitur in rebus humanis, vbi indigenti per nos opitulari non valemus, ad virum potentiorum confugimus, orantes, vt ipse præsidio esse velit, ita in omni, quæ fratribus nostris occurrit necessitate, pium, ac misericors opus est diuinam ei operem, & misericordiam implorare.

Quod vero factam pro alijs orationem Deus benigne suscipiat, atque exaudiat docet Salomon illis verbis. Properans homo sine querele deprecari pro populo, proferens seruitutis suæ scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ. Hinc tot in lege veteri sacrificia semper cum deprecatione coniuncta, quæ pro Rege, vel pro populo fieri consueuerunt. Hinc Abraham pro quinque ciuitatibus, Iob pro amicis suis, Ionas pro Niniuitis, Moses, & Aaron pro filiis Israel, ceterique propheta sanctissimi pro alijs Deum, sæpe precati esse dicuntur. Quid de CHRISTO Salvatore nostro dicemus? Certe huius erga proximum misericordiae exercendæ ipse in primis nobis auctor & exemplum extitit. Itaque cum formulam orandi discipulis traderet; Cum oratis, inquit, dicite Pater noster, cur noster & non meus, inquit Cyprianus, nisi quia insinuaue voluit, generalem a nobis pro fratribus faciendam esse orationem; nec pro nobis tantum, sed pro communi corpore, Deum patrem nostrum esse inuocandum? Itaque & illæ petitiones in plurali numero semper enunciantur: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Dimittite nobis. Ne nos inducas, Libera nos a malo. Expresse autem pro proximo orandum esse tum CHRISTVS præcepit, cum diceret, Orate pro persecuentibus, & calumniantibus vos. Nam si pro illis, qui persecutionibus, & cõtumelijs nos lacerauerint, iubemur orare, quis dubitet quin eo magis pro ceteris, a quibus aut non laesi sumus, aut etiam beneficio affecti preces fundere debeamus? Rogauit pro interfecto-ribus suis CHRISTVS pendens in cruce: Pater, inquit, ignosce illis; quia nesciunt quid

faciunt.

Sap. 18.

Luc. 2.
Cypr. de oratione Dominica.

Matth. 5.

faciunt. Præclara autem illa pro Apostolis, proq. tota Ecclesia, iam instante passio- nis tempore, a CHRISTO ad patrem dicta est oratio; Ego pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Quid autem rogabat? Pater sancte serua eos in nomine tuo. Ac paulo post: Nō rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos a malo. & statim: Sanctifica eos in veritate. Demum se pro tota ecclesia orare significans: Non pro eis, inquit, rogo tantum, sed etiam pro his, qui credituri sunt, per verbum eorum, in oratione. Quia & pro capite Ecclesiæ speciatim roga- uit, vt Petro indicat, cum ait: Ego pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua.

Orationem igitur pro aliis faciendam esse non docuit solum Dei filius, verum etiam exemplo demonstravit. Qui etiam nunc in cælo regnans, vt inquit Apосто- lus, accedit per semetipsum ad Deum, semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Aduocatum enim habemus, teste diuo Ioanne, apud Patrem Iesum CHRISTVM iustum. Omnes quoque sancti in cælo orant pro nobis, vt in histo- ria Machabæorum legitur, fortissimum duci Iudæ ostensum esse per somnium, Oniam summum sacerdotem manus protendentem, orare pro omni populo Iudæorum. Vbi & de Ieremia propheta illa quoque verba habentur: Hic est fratrum amator, & populi Israel; hic est, qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Iere- mias propheta Dei. Ad hoc eximie charitatis opus hortatur B. Paulus discipulum suum Timotheum verbis illis: Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Ephesios vero, vt & pro sanctis, viatores intelligens, & pro seipso precetur adhortatur. Oran- tes, inquit, omni tempore in spiritu, in ipso vigilantes, in omni instantia, & obse- cratione pro hominibus sanctis, & pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei: quod ipsum, & a Colossensibus, & Thesalonicensibus requisit.

Sed & ipse pro aliis orare consueuerat, vt cum sæpe alibi, tum ad eosdem Colof- senses, & Thesalonicensis scribens ostendit; Illis enim inquit: Non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius. His autem similiter scribit: In quo etiam oramus semper pro vobis: vt dignetur vos vocatione sua Deus noster. Hoc vero, & in epistola sua D. Iacobus aperte suadet: Orate pro in- uicem, vt saluemini. Hoc namq. mutua exigit charitas, vt alter erga alterum miseri- cordia vtentes, diuinam nobis gratiam conciliare studeamus. Nunc videndum erit, qui sint illi, pro quibus orare nos Christiana charitas suadet.

Primum igitur pro ijs, quos certo scimus damnatos esse, non est orandum. Nam in inferno nulla est redemptio: imo peccatum mortale esset orare, quemadmodum pontificis decretis cautum, & interdictum est. Vnde Augustinus. Si scirem, inquit, patrem meum esse damnatum, non orarem pro eo pliusquam pro diabolo. Non mi- nori enim illi, & Deum, & nos, quam dæmones odio prosequuntur. Itaq. nec sancti in extremo iudicio, pro peccatoribus æterno igne damnâdis preces vllas ad Deum fundent, quemadmodum D. Gregorius docet, qui & si pro anima Traiani orasse in nonnullis historiis legatur, tamen neq. id omnino receptum est: & si id fecit, Deo peculiariter inspirante fecit. Incomprehensibilia enim sunt iudicia Dei, & inuesti- gabiles viæ eius, qui viros singulari sanctitate, ac præcipuo secum amore coniunctos nonnunquam ad ea faciendâ Spiritus sancti in sinistru compellit, quæ ceteris nō mo- do ad exemplum trahenda non sunt: sed ne omnino quidem tentanda.

Secundo pro his, quos certo scimus ad æternam beatitudinem peruenisse, ora- re non conuenit. Iam enim sunt in termino laborum suorum, nec precationum no- strarum auxilio indigent. Quare merito D. Augustinus inquit: Iniuriam facit marty- ri, qui orat pro martyre.

Tertio pro omnibus aliis, seu viuentibus, seu defunctis, seu fidelibus, seu in- fidelibus generatim pium est orare. Charitas enim ab oratione neminem excludit, quemadmodum verbis illis D. Augustinus ostendit. Extende charitatem per totum

Ioan. 17.

Lucæ 22.

Hebr. 7.
1. Ioan. 2.

2. Machab.
15.

1. Timo. 2.

Eph. 6.

Coloss. 1.

2. Thes. 1.

Iacob 5.

c. pro obeum
tib. 13. q. 2.
& cap. pla-
cuit 23. q. 5.

4. Dial. &
lib. 34. mo-
ral. c. 12.

Hac de re le-
gendum est
opusculum
doctissimi
Aiphosi Cia-
conis Hispa-
ni.
Rem. 11.

August.

Rom. 10.

orbem, si vis CHRISTVM amare. & Gregorius, Impendenda charitas est omnibus & propinquis & extraneis. Nam quod pro infidelibus quoq. orare liceat, colligitur ex D. Paulo ad Romanos scribente: Fratres voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deum fit pro illis in salutem; intelligit autem pro Iudæis adhuc incredulis. Hinc Ecclesia feria vj. maioris hebdomadæ, quo die recolitur memoria passionis CHRISTI, generalem pro omnibus hominibus orationem faciens, paganos etiã, & Iudæos & Hæreticos omnipotenti Deo cõmendat, quod videlicet ea die CHRISTVM pro omnibus redimendis, passum esse declaret.

Act. 12.

Quarto speciatim pro quibusdã personis orare suademur, ac nominatim, vt pro principibus orationes fiant D. Paulus hortatur. Obsecro, inquit, fieri obsecrationes pro omnibus hominibus, ac statim addit pro regibus, ac omnibus, qui in sublimitate sunt constituti. Vnde, & in actis legimus, cum Petrus seruaretur in carcere, orationem fusam esse pro eo ab Ecclesia ad Deum sine intermissione.

3. Reg. 17.

Quinto non pietas tantum, sed gratitudo postulat, vt pro benefactoribus orationes nostræ ad Deum ascendant. Ita Elias, cum se viduæ Sareptanæ accepti beneficij gratia obligatum cognosceret, pro ea precatus, filio eius mortuo vitam reddidit. Quam gratiam Sunamitis hospitiæ filio Eliseus quoq. impetrauit. Diuus quoq. Paulus se pro Onesiphori familia, a quo benigne recipiebatur, orasse solitum ostendit, cum ait: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. Det illi Dominus inuenire misericordiam a Deo in illa die.

2. Timot. 1.

Sexto, illorum, qui nobis vel sanguinis, vel amicitia vinculo peculiariter coniuncti sunt, præcipuum in orationibus nostris memoriam retinere debemus. Nam si consanguinitatis, aut amicitia iura postulant, vt quibuscunq. rebus possumus, cõsanguineis & amicis beneficiamus, cur non hoc quoq. officium erga eos præstare cõueniet, vt pius pro illis ad Deum preces fundamus? Ingratus igitur filius, qui pro patre ac matre orare obliuiscitur: Inhumanus frater, qui fratris in oratione non meminit: Parũ fidus, ac beneuolus amicus, qui sibi soli, & nõ amico etiã Deo precatur.

Matth. 5.

Septimo pro inimicis, & his, qui nos persequuntur orare proprium est Christianæ & Euangelicæ perfectionis: Hoc enim aperte CHRISTVS apud Matthæum præcipit, cum inter pharisaicas traditiones a lege a se lata distinguens: Audistis, inquit, quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuũ. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos; & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Quod quidem ita est intelligendum, vt, & in generali inimicos ab oratione nostra excludere impium sit: & speciatim, si specialis causa orandi occurrit, pro eis orare teneamur, puta si viderimus inimicum grauius afflictum, & dãnationis periculo expositum. Omnibus enim quantumuis aduersariis expetenda est gratia conuersionis, & cetera ad salutem necessaria. Nec sine culpa negari potest præsidium, quod illis per nos dari possit ad salutem necessarium. In omni autem occasione inimici meminisse, & erga eum ex charitate affici, in signe & laudabile opus est, & ex eorũ genere, quæ supererogationis vocantur. Hoc nos facere CHRISTVS docuit, pro ijs qui eum in crucem egerant patrem precatus: cuius exemplum & Stephanus protomartyr secutus, pro lapidantibus se, & Iacobus Apostolus pro ijs, qui eum de fastigio templi deturbarunt; & B. Agnes pro tortoribus suis, & innumeri sancti viri, sanctaq. fœminæ pro ijs, a quibus maxime infesto odio vexabantur, preces fuderunt.

Marul. lib. 11. cap. 12.

Octauo pro peccatoribus facta oratio Deo gratissima est, qui vult omnes homines saluos fieri, nec lætatur in perditione violentium. Andreas Apostolus huius boni charitatis exemplum præbet, qui cum Nicolai cuiusdam iam senis incontinentiam vehementer doleret, ab hora tertia ad nonam Deum pro illo obsecrasset cum lachrymis narratur: Deinde cum orationi ieiunium adiunxisset, bonam esse oratio-

nem, quem admodum ait Tobias, cum ieiunio comperit. Nam quinta tandem die de cælo sibi a Domino dictum audiuit: *Tua opera, o Andrea, Nicolaum, quem amiseram, inueni. Quis igitur talem Deo gratissimam orationem esse non videat, per quam Deus ipse testatus est, se id quod perdiderat inuenisse?*

Tob. 12.

Nono, tribulatis, vel in periculo aliquo & difficultate cōstitutis, si nō aliter subuenire possumus, vt oratione opem feramus, conandum est: ita cum leuaret manus Moyses, vincebat Israel. Vnde & in libro Iudith dicitur: *Memores estote Moysis serui Dei, qui Amalech non cū ferro pugnando, sed precibus sanctis deiecit. Quod tanto studiosius charitatis officium proximis in tribulatione constitutis impendendum est, quanto minus eos attente atq. hilariter orare sinunt mala, quibus premuntur, & perturbantur.*

Exod. 17.

Iudith. 4.

Decimo, pro infirmis preces ad Deum magno cum affectu mittendę sunt: ac nō pro vita tantum temporalis; sed multo magis pro anima simul periclitante orandū. Hoc D. Iacobus suadet, cum dicit. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesię, & orent super eum, & oratio fidei saluabit infirmum. Saluabit autē, si Deus preces exaudierit, non corpus tantum, sed & animam.* Ita de Mutio Abbate narratur eum, cum cuidam iam animam agenti Deum precatus esset, trium annorū spatium ad penitentiam impetrasse.

Iacob 5.

Marul. l. 4.

Deniq. memorię tenenda sunt preclara illa Iudę Machabęi verba: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur. Quod quidē de illis animabus intelligendum est; quas in purgatorio donec penitus expientur, detineri existimamus. Itaq. idem, quem nominauimus, Iudas multa in Deum, atq. homines pietate insignis collatione facta, misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, iuste & religiose de resurrectione cogitans. Quod ipsum facere, multo magis esse Christianę charitatis quis dubitet? cum præsertim ex tali oratione ille sit fructus maximus expectandus, quod cum ipsi,*

2. Machab.

12.

pro quibus orauerimus, in cælum translati fuerint, tum ipsi quoque vicem nobis reddant pro nobis orando, vt eiusdem

beatitudinis participes fieri possimus. Quod nobis Deus optimus maximus pro sua in

nos immensa benignitate

concedat.

D E V B E R R I M I S P I O R V M O P E R V M F R V C T I B V S.

Legēdus est
iter ceteros
Inno. III.
i lib. de elee
mosyna, c. i.

*Fructus operū
misericordia
ptinet ad bona*

Externa

Fœneratur varijs modis, vt legitur de illo, qui cum dedisset pan-
peribus L. numismata lapide in piscis vtero reperto occ.
retulit Sopro. c. 185. & Prouerb. 19. habetur. Fœneratur
Dño qui miseretur pauperis, & vicissitudinē suā reddet ei.
Ad hereditatem amplissimam euehunt, sic aurifici cōtigit, quod
mercedem suam in auream crucē coniecisset. Sopro. c. 200.
Inopiā & egestatem etiam præsenti beneficio subleuant, vt de
Mosco refert Sopro. c. 186.

Dona pristinæ mensuræ restitunt, sic legitur de S. Brigida in
eius vita, tom. 1. Lippom. & in vita S. Eleazarij comitis,
tom. 5. & de pallio restituto S. Elisabetha, tom. 6.

Faciunt ne Deus vnquam ipsis desit. sic legimus duos pulcher-
rimos adoloscētes panes candidissimos attulisse D. Domini-
co, vt est in eius vita tom. 4.

Abundantiam etiam posteris elargiuntur, vt de S. Abdelardo
apud Suriū tom. 1. & de Sareptana in S. S. lege etiam Grego-
rium in dial. vbi ait terrenas substantias quia pauperibus
distribuantur multiplicari. & hom. 19. in Ezechiel. pene
ad calcem, & Leonem ser. 4. de quadr. initio pene, & serm.
6. de ieiunio decimi mensis, & de collectis. & serm. 2. de ie-
iunio septimi mensis pene in medio, vbi affert exemplum
agricolæ, quod repetit serm. 5. de ieiunio decimi mensis post
initium, & vtitur saepe D. Chrysoſt.

Ad matrimonium & statum nobilissimum euehūt. exemplum
babes apud Sopro. cap. 201.

Res vilissimas in pretiosissimas conuertunt, vt de S. Marcia-
no in eius vita apud Metaphrastem, tom. 5. Lippom.

Reddūt gratiam. sic in S. S. resurget & retribuet retributionē.
lege Aug. in lib. de decē cordis, vbi arguit eos, qui se filijs ser-
uare sua falso argumēto pietatis aiūt. & D. Chrysoſt. in Gen.
cap. 30. hom. 55. fuisse, vbi docet quam liberalis sit Deus no-
biscum etiam in hac vita.

De seruitute vendicant, vt est apud Sopro. c. 186.

A mortis imminente periculo liberant, vt legitur apud Petrū
Cluniacensem lib. 2. de miraculis.

Corpora interdum reddūt incorruptibilia, ac odore fragrantia
post mortē, vt de Theophanio comite scribit Gregorius lib.
4. dial. cap. 27.

Corporis

Prohibent minas, vt de illa muliere legitur, quæ a Zenone Imp.
vindicata est. Sopro. cap. 175.

Defendunt, vt de Abdia legitur, qui quod prophetas pauisset,
ab igne ereptus est. Lege Leonem ser. 2. de Ascensione ad
finem, vbi etiam docet nihil nos magis a Diaboli dolis defen-
dere elemosyna. lege etiam de Tobia in eius libro, vt sit libe-
ratus. & in S. S. etiā legimus de misericordia: Super scutum
potestatis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pu-
gnabit.

Animi Vide in seq. pag. ad signum *

Ad fidē & bap̄ismū gentiles cōuertūt. ita in Sopbro. c. 18 s.
Ab imminente damnatione eripiunt, vt de S. Serapione habe
tur apud Leōtium ep̄iscopū, & de Petro Telonario apud
eundē & nos a magna sarcina liberare misericordiz ope
ra docet Augustinus lib. de disciplina Christiana.

Argent gratiam, & ad maiores virtutes extollunt, vt de
Troilo apud Leontium Ep̄iscopum.

Mundant. Date, inquit Dominus, elemosynā, et ecce omnia
munda sunt vobis.

Redimūt. Hic Daniel est allocutus Nabuchodonosor. Pecca
ta tua elemosynis redime, & iniquitates tuas elemosy
nis pauperum. forsitan ignoscet Deus delictis tuis.

Orant. Absconde elemosynam in sinu pauperis, & ipsa ora
bit pro te. D. Hieronymus in ep̄ist. ad Neporianum sic
scriptum reliquit. Nō memini me legisse mala morte mor
tuum qui libenter opera pietatis exercuit. Habet enim
multos intercessores, & impossibile est multorum preces
non exaudiri.

Presenti } Resistunt peccatis. Ignem ardentem aqua extinguit, & ele
mosyna resistit peccatis. Legendus est D. Ambro. serm.
31. de elemosyna, & de muliere Samaritana, & D. Chry
sost. hom. 78. in Mattheum paulo post dimidium.

Purgant peccata. Ipsa est que purgat peccata. Loquitur au
tem Tobias de elemosyna.

Perficiunt. Si v's perfectus esse, vade & vende omnia qua
habes, & da pauperibus apud Mattheum. Lege etiam
Ambro. lib. 1 offic. cap. 11. vbi affert exemplum Iob.

Saluant. Quia Zocheus sua pauperibus distribuerat, Domi
nus dixit salutem domus sue factā esse. & alibi dicitur:
Salus tua coram te orietur. & Leo Pont. in serm. de colle
ctis vocat elemosynam alterum bap̄ismi genus.

Donis cęlestibus orant. Abdias quia pauit prophetas dona
ri meruit spiritu prophetie.

In Dei memoriam deducunt. In Actis Apostolorum Ange
lus Centurioni sic retulit. Orationes tuę & elemosyna
tuę ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. quem
locum mirificauit D. Chrysost. hom. 9. de penitencia.

Impetrant. Inuocabis Dominum, & exaudiet, clamabis, &
dicet, ecce adsum.

Lucem exhibent. Hinc erumpet quasi mane lumen tuum.
quem locum pulcherrime explicat Greg. Nazianzenus
Orat. 16. de pauperum cura, ad finem. & alibi in S. S. ha
betur. Orietur in tenebris lux tua, & tenebrę tuę erunt
sicut meridię.

Dant quietem. Requiem dabit tibi Dominus tuus semper.
Thesaurum preparant. Da pauperibus, & habebis thesau
rum multum in cęlis. Matthei. 18.

Docent vitam eternam. Ita apud Tobiam faciunt inuenire
vitam eternam.

Futura } Faciunt vt qui pauperes non erubuerint, nec Deus erube
scit eos super cęlos. lege Greg. hom. 39. in Euang. non pro
cul a fine de Martyr.

Dant gloriam. Anteibit faciem tuam, & gloria Domini col
liget te. lege Chrysost. hom. 33. ad populum Antioche
num.

Dant cęterni regni possessionem, vt patet in Euangelio. Veni
te benedicti Patris mei, possidete regnum.

* Animi, in Vita

DE MODO EXERCENDI OPERA MISERICORDIAE

ENARRATIO VLTIMA.

ABSOLVTIS explicationibus omnibus singulorum misericordiae operum, cum corporalium, tum spiritualium, non tam ornate quam vtiliter, vt materies postulabat, & quatum nostra tulit imbecillitas; iam cum in calce operis versemur, opere precium fuerit Christianis hominibus eiusmodi operum studiofis indicare modum, quo eadem exornare praclaris quibusdam circumstantiis, & vberioris meriti cumulo augere possint. Nam cum & affectus misericordiae a natura ingeneratus sit, similiaq. multa opera & ante latum Eu-

angelium Hebraei, & Ethnici ediderint, quis dubitet cum Dei filius in mundum veniret, vt noua lege nouum sibi populum acceptabilem eligeret, voluisse etiam, vt quae ipse edocuit, nobisq. commendauit, in eorum obseruatione longe ceteris antecelleremus? Hoc est quod quodam loco dicebat: Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et si saluaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? Ex quo loco colligitur voluisse CHRISTVM vt discipuli sui in quarumcumq. virtutum actionibus a ceteris fecernerentur.

En igitur quomodo magnus Pont. Gregorius primus docet nos quibus conditionibus misericordiae proximis exhibitam adornare debeamus. Sic habet in pulcherrimo libro, quem Pastorale inscripsit. Admonendi sunt qui sua misericorditer tribuunt, ne tarditate petentes, nociue crucient, nec recipiende hic gratiae intentio subrepat; ne oblatum munus coniuncta tristitia absorbeat, ne in bene oblato munere animus plus quam decet hilarescat, ne sibi quidquam, cum totum recte impleuerint, tribuant, & simul omnia, posteaquam peregerint, perdant. Nam ne sibi virtutis suae liberalitatis deputent, audiant quod scriptum est: Si quis administrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus. Ne in benefactis immoderatus gaudeat, audiant quod scriptum est: Cum feceritis haec omnia, dicite: serui inutiles sumus, quae debui mus facere fecimus. Ne largitatem tristitia corrumpat, audiant quod scriptum est: Hilarem datorem diligit Deus. Ne ex impenso munere transitoriam laudem quaerant, audiant quod scriptum est: Cum facis praedium aut canam, noli vocare amicos. Ne quae praebenda sunt citius, sero praebentur, audiant quod scriptum est: Ne dixeris amico tuo, vade reuertere, & cras tibidabo, cum statim possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea quae possident, inutiliter spargant, audiant quod scriptum est: Sudet elemosina in manu tua. Ne cum multa necesse sint, pauca largiantur, audiant quod scriptum est: Qui parce feminat, parce & metet. Haec Gregorius & alia in eundem sensum, ex quibus praclaras exercendae misericordiae condiciones possumus adnotare, quas etsi non eodem ordine recitabimus; inde tamen deceptas esse facile pruden-

Matth. 5.

Greg. p. 3.
P. st. adm. 2

1. Petr. 4.

Luc. 17.

2. Cor. 9.

Luc. 14.

Eccle. 12.
2. Cor. 9.

dens lector intelliget.

Exercebitur igitur in primis misericordiae opus humiliter. Quippe cum humilitas fundamentum sit omnium virtutum, in hoc maxime opere adhibenda est, quo Deum imitatur, qui v. scriptum est, superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Valebit autem ad hanc in nobis humilitatem excitandam, si contempti fuerimus nos quantum in nobis est, nihil esse, quicquid siue corpore siue animo valemus, totum a Deo esse: quod praclare Apostolus: Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Consideremus igitur nos non possessores & dominos, sed administratores & dispensatores, vt idem Apostolus alio loco ait. Qua consideratione alte mentibus nostris impressa, proculdubio, et si Midæ, aut Cressi thesauros pauperibus elargiremur, nihil nostrum nos dare cognoscentes humiliaremur sub potenti manu Dei.

Secundo misericordiae operi rectus finis praeferi debet, in quo varius est hominum error temere agentium, nullumq. sibi certum terminum praefituentium, ad quem recto ferantur, praesertim cum idem opus a duobus fieri possit, cuius tamen merita solius finis differentia maximo opere distent. Quae enim est comparatio lucis ad tenebras, aut Christiani ad Ethnicum? Ethnicus liberalitatis suae finem sibi proponit inanem gloriam, nominis posteritatem, soloq. humano quodam affectu ad eam exhibendam ducetur. Mitto illos, quorum profusissimae largitiones sunt ad cupiditates explendas, populiq. plausus, ludis editis captandos, & violandam famam, pudicitiamq. mulierum, & alia non dissimilia scelera patranda. Hos vocant vulgo liberales, amplos, misericordes, quorum tamen opera vero sine destituta, non modo fructus non faciunt dignos vitae aeternae, sed saepenumero aeternis cruciatibus aditum parat. Qui itaq. salubriter misericors esse voluerit, misereatur propter Deum, misereatur propter finem aliquem honestum Deo gratum. Ad quod nos hortatur Augustinus verbis illis: Sufficit ad gloriam dantis, quod misericordia tænerat Deum, quod paciscit in paupere CHRISTVM, quod per aliterius inopiam accipiat indulgentiam.

Tertio exerceatur misericordia hilariter, maximaq. alacritate, & plenis benevolentiae oculis indigentibus subueniatur, quod quidem facile obseruabimus, si considerauerimus homines omnes eiusdem naturae conditione inter se affines esse: si cogitauerimus CHRISTVM ipsum hominem pro nobis factum, se nobis æquasse, nec pauperem a diuite distinxisse. Quamobrem non parum eorum miserendum est, qui opera misericordiae cum facere videantur, quia tamen aegre & permolestè ad illa adducuntur, praecipuum eorum fructum amittunt. Videas quosdam oculis ardentibus ad aspectum pauperis exscandescere, statimq. veluti in feras conuerti, ac maledictis incescere, vt etiam si tandem importunitate victi elemosynam largiantur, multo tamen magis iurgia eorum molesta sint pauperibus, quam gratæ elemosynæ. Hoc monebat S. Ambrosius, cum diceret: Non satis est bene velle, nisi etiam studeas bene facere, nec satis est iterum bene facere, nisi id ex bono fonte hoc est ex bona voluntate proficiscatur, hilarem enim datorem diligit Deus. Nam si inuitus facis, quæ tibi merces est? Vnde Apostolus: Si volens hoc ago, mercedem habeo, si inuitus dispensatio mihi credita est. Ac Naziazenus: Frange esurienti panem tuum, & egenos, rectosq. carentes induc in domum tuam, idq. læto & alacri animo. Qui enim misereatur, inquit ille, cum hilaritate misereatur, ac beneficii gratia promptitudine ac celeritate congeminetur. Nam quod moesto animo defertur, aut necessitate extorquetur, ingratum est, parumq. gloriosum. Lætandum est autem, non lugendum dum beneficium damus. Quod si aliquando in historiis Sanctorum legimus elemosynam importune extortâ a Deo remuneratam fuisse, vt de Petro Tilmario diximus: ideo Deum fecisse putandum est, cum misericordiae suae abundantia, tum ad huius virtutis meritum ostendendum. Nec putandum, quin aliquis intimus affectus bo

I. Cor. 1.

Serm. 76. de tempor.

c. Non satis dist. 86.
Erutum est ex lib. de of. sic. eiusdem. I. Cor. 9.

Orat. de pau. per. aman. Rom. 12.

nus fuerit in eo qui talem eleemosynam importunitate victus est elargitus.

Quarto, velox & prompta esse debet misericordia. Nec enim procrastinādū est, & vacuus misere relinquendus: qui cito dat, bis dat. Itaq. vere misericordes oblatā dandi occasionem statim arripiunt. Ad quod nos adhortatur Gregorius illis verbis: Ne dixeris rediens redi, & crastina die dabo tibi: ne quid inter propositum tuum & beneficium intercedat. Vna est beneficentia, quæ moram non patitur. Quanta itaq. retributio eis erit apud Deum, qui ita prompti sunt, vt ne vocem quidem egen- tis expectent. In quibus ardens Spiritus sancti gratia nescit tarda molimina, Qui vl- tro considerato vultu pallore, tanquam CHRISTO se iniuſenti occurrunt, nec semper necesse ducunt eiulatus audire, ipsam rem loqui existimant, ipsam oris ma- ciem, vlcera ipsa exclamare. Id illis verbis suadet D. Augustinus. Perfecta fratres eleemosyna est, vt antea occurrat esurienti cibus, quam roget mendicus. Non enim est perfecta misericordia, quæ precibus extorquetur. si tacet mendicus, loquitur pal- lor in facie. Festina pietas succurrere ne audias rogantē, ne quod debetur domino, vendices tibi, imitare Deum tuum, qui Solem suum oriri facit super bonos & ma- los, & pluit super iustos & iniustos. Et ecce venit tibi pluuia ante quam rogas: descē- dit vbertas nocte dū stertis, dum adhuc in lecto es, ex præcepto vigilat dies, excubāt elementa, fructus te nesciente effunduntur. Sed quoniam sunt sæpe qui fortunæ in- iuria ad inopiam redacti, non modo petere stipem non audent, sed vix se in homi- num conspectum dare; eorum qui vel tacentium miserentur digni sunt magnis lau- dibus. quod opus cum maximis momenti sit, non destiterunt ciues Romani in hoc præcipue genere misericordiae, suam notam gentibus facere. Nam quod ante CHRIS- TUM aduentum faciebant, vt in taberna meritoria milites emeritos, quos a mendi- cando pudor retardasset, exciperēt, atq. alerent, vbi oleo effuso in natali Saluato- ris misericordie eius signum editum est: nostra ætate ad Sanctorum Apostolorum (sic enim appellatur ea Societas) instituire Rom. ciues Sodalitatem, cui curę est in- genuas familias egestate pressas iniuſere, solari, ac pecuniis exhibitis non ab egesta- te modo, verum a multis aliis periculis liberare. De quibus illud dici potest: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.

Quinto sit misericordia ordinata prudenter & discrete. Ordinatam enim chari- tatem diligit Deus, vt innuitur in Canticis. & prima charitas incipit a seipso. Conside- randum autem est quid præponderet primum in homine; hoc autem est anima in primis, & salus illius. Cum præiudicio igitur animæ exerceri in quemquam liberali- tas non potest, quoniam eodem tempore diuinum numen offendimus; pro seruan- da tamen anima proximi, fati in corpore, rebusq. nostris temporalibus lex miseri- cordiæ iubet, hoc ordine seruato a nobis ad eos, qui nobis maxime coniuncti sunt, gradatim quasi currente pietatis fluuio progredi debemus. Multa considerare iu- bet prudentia, & conditiones hominum, quibus subueniendum est, præsertim, si ca- sus accidat, vt duabus personis vno tempore opem ferre oporteat, præponderandus qui in maiori necessitate reperitur, etiam si minus coniunctus, etiam si hostis & ini- micus: ponderanda semper tamen vt adnotauimus animæ, corporisq. necessitas, semperq. anima corpori præferenda, ceteris paribus, simulq. in eadem occasione salus corporis magis vel natura coniuncti, vel ad vtilitatem publicam spectantis ho- minis anteferenda. Et quoniam in numeri casus, quibus hæc consideratio obseruari debet accidere possunt, eos prudentiæ Christianiorum perpēdendos, & in ijs libris discendos relinquimus, qui de casibus conscientiae tractant. Satis sit adnotare Am- brosium, qui hæc habet, Dei traditio est, vt prius pascas parentes. Nam si iuxta diui- num oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames quæ multo grauior est? & alibi. Probanda est & alia liberalitas, vt proximis feminis tui non de- spicias, si egere cognoscas. Melius est enim vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere, aut alicui postulare subsidium necessitatis; non tamen

Orat. de pa-
up. amādis.

Lib. homil.
hom. 34.

Orof. lib. 6.
cap. 20. &
Paul^o diac.
idem refert.

Psal. 40.
Cant. 2.

c. Ceterū d.
86. & est
desumptum
ex lib. de of-
fic. eiusdem.
c. Probā d.
d. 86. & est
vidē ex lib.
de offic.

vt illi ditiores fieri velint, ex eo quod tu conferre potes in opibus. Causam enim natura præstat non gratia. Et paulo post: Consideranda est in largiendo ætas, atq. debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, vt senibus plus largiaris qui sibi iam nequeunt victum quærere, similiter & debilitas corporis pròprie est adiuuanda.

Sexto, liberalem decet esse misericordiam. Turpe enim est misericordiam exercere, & in ea id ipsum desiderari quod eius proprium est. Qua de re sic scribebat D. Paulus: Necessarium existimaui rogare fratres, vt perueniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem, hoc est cleemosynam, non tamquam auaritiam, sed tanquam benedictionem, vt constet omnibus vos liberaliter non egere, vt solent auari cõferre. Ac deinde causam affert cur liberaliter dandum sit. Hoc autem inquit dico, Quia i pace feminat, pace & metet: qui autem feminat in benedictionibus, id est copiose & liberaliter de benedictionibus, hoc est cumulate & abundanter metet. Et ne quam extimesceremus inopiam, quominus in his operibus liberales essemus, subdidit: Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi. quod ipsum elegatissime Cyprianus: Si vereris, inquit, ne si operari multum cõperis, patrimonio tuo larga operatione finito ad penuriam forte redigaris, esto in hac parte intrepidus, esto securus, finiri non potest, vnde in vsu CHRISTI impenditur, vnde opus cælestis celebratur. Nec hoc sibi de meo spondeo, sed de facrarum scripturarum fide, & diuinæ pollicitationis auctoritate promitto. Loquitur per Salomonem Spiritus sanctus, & dicit: Qui dat pauperibus, nunquam egebit: qui autem auertit oculum suum, in magna penuria erit. Quo ostendit liberales misericordes egere non posse.

Septimo, misericordia illa Deo accepta est, quæ ex iuste acquisitis est. Rapere enim vt eleemosynam des, furti crimen non excusat. In quo illa declaranda esset dubitatio, quæ a Theologis copiose tractatur, cum multi sint, qui non bonis artibus opes acquirant, eas tamen iuste possident; vtrum ex illis eleemosynam iuste dare possint? Haud dubie iuste dant. Tales sunt histrio, meretrices, & alij generis eiusdem, qui tamen si in peccatis fuerint, non quidem ad gloriam sibi meritum, sed dispositionem aliquam tuam operatione diuina misericordia consequuntur. Quod vero Dominus aliquando commendauerit villicum iniquitatis, non hoc ideo quia aliena rapuisset, sed quia alienis bonis prudenter vsus fuerat, fecit. Qua parabola docere voluit, vt villicum imitati, ea inter pauperes distribuamus, quæ nobis ad vsum necessaria non sunt, quæue nostra proprie dici nequeunt; vt illi postquam a villicatione nostra amoti, hoc est, hac vita mortali perfuncti fuerimus, in æterna nos recipiat tabernacula.

Octauo, misericordia conandum est, vt fiat in gratia Dei & in charitate; quod illis verbis admonet Apostolus: Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Hæc communis est vox Sanctorum dicentium tum eleemosynas profuturas cum abiectione vitis nouæ vitæ rationem iniuerimus. Cum audistis ait Augustinus omnia malefacta eleemosynis redimi, nolite hic intelligere delenda peccata præterita si mores mutaueris. Si autem in eisdem malis perseveraueris, eleemosynis tuis non corruptum iudicium Dei: quod aliis attingimus locis in operis totius cursu. Satis fuerit hic breuiter adnotasse, non vt homines, qui in statu aliquo peccati reperiuntur, ideo ab eleemosynis largiendis, & piorum operum vsu abstineantur commemorasse, cum misericordiam aliquam esse dispositionem ad consequendam Dei gratiam, vt a peccatis liberentur, certum sit: quod lector videre poterit in tertia expli-

c. Consideranda. dist. 86. videtur ex lib. de offic.

2. Cor. 9.

Psal. 111. Ser. de oper. & cleemo.

Prou. 28.

Luce 16.

1. Cor. 13.

L. hom. hom. mi. 19.

catione, quo loco id copiose tractauimus.

*Hom. 5. in
Euang.
Luc. 19.
Marc. 12.
Matth. 10.
Luc. 12.*

Postremo & vltimo notandum, bonam voluntatem exercendi misericordiam, cum aliud fieri non potest, conditionem vnicam esse, quæ omne misericordiæ meritum complecti possit. Regnum Dei scribit Gregorius tantum valet quantum habes. Valuit Zachæo dimidium substantiæ, valuit viduæ duobus minutis, valuit alteri calice aquæ frigidæ. Sed fortassis nec calix aquæ frigidæ suppetit qui indigenti præbeatur? Etiam hoc securitatem nobis promittit sermo diuinus. Redemptore etenim nato, cæli ciues ostēsi sunt qui clamarent, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Matth. 5.

Ex quibus patet quam sit facile regnum Dei sibi comparare. Enitamur igitur omnes hæc executioni mandare, quæ è doctrina CHRISTI, & Sanctorum exemplo, & natura ipsa distante didicimus; de quibusque nos in extremo iudicij die CHRISTVS est interrogaturus, curemusque eorum numero esse, quibus ipsius iudicis ore dicitur: Quoniam misericordiam exercuistis, Venite benedicti patris mei percipite regnum, quod paratum est vobis a constitutione mundi, quod nobis idem ille concedere dignetur, cuius misericordia regnat in sæculum sæculi.

Laus Deo opt. Max. eiusq. Genitrici Maria.

F I N I S.

R O M A E

Ex Typographia Bartholomæi Bonfadini,
In via Peregrini. M. D. LXXXV.

CIAL

87-B

16218

7

